

© Αναστασίου Γεωργίου

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΘΕΜΑ “Οι γυναικείοι συνεταιρισμοί ως φορείς παραγωγής και ανάδειξης
του κοινωνικού κεφαλαίου”**

Φοιτήτριες : Αλί Χασάν Άρτεμις Αμάλ – Στρατάκη Ειρήνη

Επιβλέπων καθηγητής: Στραβοσκούφης Αθανάσιος

***Η έγκριση της πτυχιακής εργασίας από το Τμήμα Διοίκησης
Επιχειρήσεων/ Μεσολογγίου του ΤΕΙ Δυτικής Ελλάδας δεν υποδηλώνει
απαραιτήτως και αποδοχή των απόψεων του συγγραφέα εκ μέρους του
Τμήματος.***

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Τα τελευταία χρόνια η γυναικεία επιχειρηματικότητα έχει συνδυαστεί με την ανάπτυξη του αγροτικού χώρου. Η ύπαιθρος παίρνει ένα δραστήριο χαρακτήρα όπου η γυναίκα μπορεί να αποκτήσει ένα νέο ρόλο μέσω των αγροτουριστικών δραστηριοτήτων. Οι γυναικείοι συνεταιρισμοί, οι οποίοι αποτελούν μία σημαντική μορφή αγροτουριστικής δραστηριότητας μπορούν σε κάποιες περιπτώσεις να αξιοποιήσουν τις νέες τεχνολογίες για την επιβίωση και την ανάπτυξή τους.

Το πρώτο κεφάλαιο αναφέρεται στην ιστορική εξέλιξη των συνεταιρισμών, στα χαρακτηριστικά τους, στον σκοπό τους, σε κάποιες βασικές συνεταιριστικές αρχές, όπως και κάποιες διακρίσεις. Το δεύτερο, στην κοινωνική οικονομία και στο πως αυτή αναπτύσσεται. Δεδομένου ότι οι συνεταιρισμοί είναι αλληλένδετοι με τη κοινωνική οικονομία, το τρίτο κεφάλαιο, εξετάζει την σύνδεσή τους. Τέλος, το τέταρτο κεφάλαιο διεισδύει στους γυναικείους συνεταιρισμούς και στο πως αυτοί αναπτύχθηκαν στο πέρασμα του χρόνου. .

Για τη διερεύνηση των στόχων της έρευνας χρησιμοποιήθηκαν τόσο πρωτογενή όσο και δευτερογενή στοιχεία. Η πρωτογενής έρευνα διενεργήθηκε τον Αύγουστο του 2017 και βασίστηκε σε 2 γυναικείους συνεταιρισμούς, ο ένας στο νομό Κοζάνης και ο άλλος στο νομό Φλώρινας. Η ευχάριστη και άμεση επικοινωνία με τους υπευθύνους των συνεταιρισμών βοήθησε στη σωστή ολοκλήρωση της εργασίας, καθώς δόθηκαν πληροφορίες για το τρόπο διαχείρισης των συνεταιρισμών, τα οφέλη αλλά και για άλλα θέματα που τους αφορούν, τα οποία αναλύονται στα παρακάτω κεφάλαια.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ : γυναικείοι συνεταιρισμοί, κοινωνική οικονομία, κοινωνικό κεφάλαιο.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.
i) ΠΕΡΙΛΗΨΗ	2
ii) ΠΡΟΛΟΓΟΣ	5
iii) ΕΙΣΑΓΩΓΗ	6

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Θεωρητικό υπόβαθρο συνεταιρισμών

1.1 Ορισμός Συνεταιρισμών	7
1.2 Ιστορική εξέλιξη των συνεταιρισμών	9
1.3 Χαρακτηριστικά συνεταιρισμών	22
1.4 Σκοπός των συνεταιρισμών	25
1.5 Βασικές συνεταιριστικές αρχές	27
1.6 Διακρίσεις συνεταιρισμών	29

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Κοινωνική οικονομία

2.1 Τι είναι κοινωνική οικονομία.	33
2.2 Τι είναι το κοινωνικό κεφάλαιο.	35
2.3. Πως δημιουργείται το κοινωνικό κεφάλαιο.	36
2.4 Ποια είναι τα χαρακτηριστικά του κοινωνικού κεφαλαίου.	38
2.5 Κοινωνική οικονομία :	41
i) στον τομέα της υγείας	
ii) στον τομέα της μεταποίησης	
iii) στον τομέα του τουρισμού	

- iv) στον τομέα επιμόρφωσης δια βίου μάθηση
- v) σε κάθε είδος συμβουλευτικές υπηρεσίες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Πώς η κοινωνική οικονομία συνδέεται με τους συνεταιρισμούς.

3.1 Τί είναι οι κοινωνικές συνεταιριστικές επιχειρήσεις(Κοιν.Σ.Επ.).	50
3.2 Ποια είναι η διαδικασία σύστασης των Κοιν.Σ.Επ.	52
3.3 Η οικονομική διαχείριση των Κοιν.Σ.Επ.	53
3.4 Εξέλιξη και ανάπτυξη της κοινωνικής οικονομίας στην Ευρώπη.	54

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Γυναικείοι Συνεταιρισμοί

4.1 Ανάπτυξη γυναικείας επιχειρηματικότητας - Γυναικείοι συνεταιρισμοί.	58
4.2 Η εξέλιξη και η άνθηση των γυναικείων συνεταιρισμών στην Ελλάδα.	62
4.3 Ίδρυση και λειτουργία των γυναικείων συνεταιρισμών.	66
4.4 Δραστηριότητες – Προϊόντα των Γυναικείων Συνεταιρισμών.	68
4.5 Πολιτικές στήριξης των γυναικείων συνεταιρισμών.	69
4.6 Θεωρητικές προσεγγίσεις της δημιουργίας των γυναικείων συνεταιρισμών.	71
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	74
ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ	82
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	89
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	91

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η παρούσα εργασία εκπονήθηκε στα πλαίσια του προγράμματος Προπτυχιακών Σπουδών του τμήματος Διοίκησης και Οικονομίας στο ΤΕΙ Δυτικής Ελλάδας Μεσολογγίου. Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η διερεύνηση των Συνεταιριστικών Οργανώσεων και ειδικότερα των γυναικείων συνεταιρισμών ως φορείς παραγωγής και ανάδειξης του κοινωνικού κεφαλαίου καθώς και η εξέταση των παραγόντων από τους οποίους επηρεάζεται, πως δραστηριοποιούνται και τι εξέλιξη έχουν. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε από πολλαπλές αναζητήσεις στο χώρο του internet, με ιστοσελίδες οι οποίες μας πρόσφεραν πολύτιμο υλικό για την πτυχιακή μας εργασία, από ελληνική βιβλιογραφία, από βιβλία καθηγητών της ίδιας μας της σχολής καθώς και από 2 Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις, η μια από το νομό Κοζάνης και η άλλη από το νομό Φλώρινας. Με βάση τα αποτελέσματα που προέκυψαν, πραγματοποιήθηκε μια σύγκριση στα επίπεδα της αποδοτικότητάς τους.

Μια πτυχιακή εργασία δεν περιορίζεται μόνο στο πρακτικό θέμα της εξεταστικής των φοιτητών για να λάβει το πτυχίο του αλλά βοηθά τον φοιτητή και σαν επιστήμονα και ερευνητή. Μέσα από αυτήν την εργασία αποκτήσαμε πολύτιμες γνώσεις για την επιστήμη της έρευνας αλλά και για το αντικείμενο με το οποίο επιλέξαμε να ασχοληθούμε, τους γυναικείους συνεταιρισμούς. Για αυτήν την ευκαιρία, λοιπόν, θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε τον επιβλέποντα καθηγητή μας Αθανάσιο Στραβοσκούφη, του ΤΕΙ Μεσολογγίου, τμήματος Διοίκησης Επιχειρήσεων για την εμπιστοσύνη και την αφιέρωση πολύτιμου χρόνου ώστε να ολοκληρωθεί η εργασία.

Τέλος, θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε όλους εκείνους που συνέβαλλαν στην εργασία αυτή, την βιβλιοθήκη Θεμάτων Ισότητας και Φύλου για τις πληροφορίες που αντλήσαμε μέσα από τα βιβλία, και ιδιαίτερα τους υπεύθυνους των γυναικείων συνεταιρισμών από το νομό Κοζάνης και από το νομό Φλώρινας όπου ο καθένας με την ξεχωριστή ιδιότητα του και με το δικό του τρόπο έβαλε το λιθαράκι του για την περάτωση της εργασίας μας.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να μελετηθεί ο τρόπος εξέλιξης και άνθησης των συνεταιρισμών. Ο συνεταιριστικός θεσμός αποτελεί μια παγκόσμια κοινωνική οικονομική δραστηριότητα και παράλληλα μια μορφή κοινωνικής επιχειρηματικότητας. Συνδυάζεται η οικονομική αποτελεσματικότητα με την κοινωνική ευαισθησία, αποτελώντας έτσι ένα «οικονομικό σύστημα με κοινωνικό περιεχόμενο». Βέβαια, ενεργό ρολό έπαιξαν και οι γυναίκες που δημιούργησαν τους γυναικείους συνεταιρισμούς και είχαν να απασχολούνται με την παράγωγη, αναδεικνύοντας τα τοπικά τους προϊόντα. Η δημιουργία ενός γυναικείου συνεταιρισμού έχει περάσει σε ένα πιο επίσημο στάδιο. Τα τελευταία χρόνια η ενίσχυση της γυναικείας επιχειρηματικότητας έχει συνδυαστεί σε μεγάλο βαθμό με την ανάπτυξη του αγροτικού χώρου. Η ύπαιθρος παίρνει ένα υπερδραστήριο χαρακτήρα όπου η γυναίκα μπορεί να αποκτήσει ένα νέο ρόλο μέσω των αγροτουριστικών δραστηριοτήτων.

Η πτυχιακή εργασία αποτελείται από πέντε κεφάλαια. Το πρώτο αναφέρεται στους συνεταιρισμούς και μελετά την έννοια, την ιστορική τους εξέλιξη, τα χαρακτηριστικά, τον σκοπό, καθώς και κάποιες βασικές τους αρχές. Το δεύτερο, αναφέρεται στην έννοια της κοινωνικής οικονομίας, στην δημιουργία και τα χαρακτηριστικά του κοινωνικού κεφαλαίου, καθώς και στους τομείς που σχετίζεται. Το τρίτο κεφάλαιο, ασχολείται με την σύνδεση της κοινωνικής οικονομίας και τους συνεταιρισμούς, καθώς μελετά την έννοια των κοινωνικών συνεταιριστικών επιχειρήσεων, όπως και την διαδικασία σύστασής και οικονομικής διαχείρισής τους. Το τέταρτο κεφάλαιο, αναφέρεται στην ίδρυση, τις δραστηριότητες, τις πολιτικές στήριξης και τις θεωρητικές προσεγγίσεις των γυναικείων συνεταιρισμών, καθώς και στις επιτυχίες και προβλήματά τους. Η μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε στα πρώτα τέσσερα κεφάλαια της εργασίας είναι βιβλιογραφική. Στο πέμπτο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στις συνεντεύξεις που πραγματοποιήθηκαν από τους δύο γυναικείους συνεταιρισμούς, ο ένας στο νομό Κοζάνης και ο άλλος στο νομό Φλώρινας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Θεωρητικό υπόβαθρο συνεταιρισμών

1.1 Ορισμός Συνεταιρισμών

Την εποχή που άρχισε να αναπτύσσεται ο ανθρώπινος πολιτισμός και να εμφανίζονται τα πρώτα οργανωμένα κοινωνικά σύνολα, άρχισε να αναπτύσσεται και το πνεύμα της συνεργασίας. Στην μέχρι σήμερα εξέλιξη του πολιτισμού, η ιδέα της συνεργασίας πήρε διάφορες μορφές με ποιο οργανωμένη τη μορφή του συνεταιρισμού που παρουσιάστηκε κατά τον 18^ο και 19^ο αιώνα, ιδιαίτερα στις χώρες της δυτικής Ευρώπης. Όμως, παρά τη μακροχρόνια εφαρμογή του θεσμού δεν υπάρχει ένας ορισμός του συνεταιρισμού που να είναι αποδεκτός από όλες τις συνεταιριστικές κινήσεις ή να περιλαμβάνει όλα τα είδη και τα χαρακτηριστικά του. Έτσι έχουν δημιουργηθεί διάφοροι ορισμοί, μερικοί από τους οποίους είναι:

Σύμφωνα με τον Θ. Τζωρτζάκη μορφή του ελληνικού συνεργατισμού. «Ο συνεταιρισμός¹ είναι όργανο αυτοβοήθειας ασθενών οικονομικά προσώπων, δημιουργημένος με την ένωση των μικρών κατά μέρος δυνάμεων σε μια μεγάλη ομοειδή δύναμη, που τίθεται στη διάθεση του καθενός για την καλύτερη άσκηση της επαγγελματικής και της οικιακής του οικονομίας». (ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ Κ. 1985)

Ο Νόμος 921 του 1979 για τους γεωργικούς συνεταιρισμούς² αναφέρει: «Γεωργικός συνεταιρισμός» είναι ιδιότυπη εταιρία που αποτελείται από πρόσωπα ασχολούμενα κατά κύριο ή δευτερεύον επάγγελμα με τη γεωργία, έχει μεταβλητό κεφάλαιο και αριθμό μελών και αποσκοπεί, με την ισότιμη συνεργασία και αμοιβαία βοήθεια των συνεταίρων, στην εξυπηρέτηση και προαγωγή της ιδιωτικής οικονομίας τους.

¹ Παπαγεωργίου Κ. (1985), Αγροτικοί Συνεταιρισμοί, σελ. 3

² Ζάχαρη Ε. (1990), Γεωργικοί και Συνεταιριστική οικονομία, σελ. 200

Ο γεωργικός συνεταιρισμός αποβλέπει ακόμη στην εξύψωση του κοινωνικού, επαγγελματικού και πολιτιστικού επιπέδου των μελών του, ως γεωργών». (ΖΑΧΑΡΗ Ε. 1990)

Ο Νόμος 1541 του 1985 αναφέρει: «Αγροτικός συνεταιρισμός³ είναι εκούσια ένωση αγροτών, με σκοπό την οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική τους ανάπτυξη, με την ισότιμη συνεργασία και την αμοιβαία βοήθεια των μελών, μέσα σε μια κοινή επιχείρηση. Είναι νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου και έχει την εμπορική ιδιότητα». (ΔΑΣΚΑΛΟΥ Γ. 1992)

Σύμφωνα με το νόμο 1667 του 1986: Αστικός συνεταιρισμός⁴ είναι εκούσια ένωση προσώπων με οικονομικό σκοπό. Αποβλέπει στην οικονομική, κοινωνική, πολιτιστική ανάπτυξη των μελών και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής τους με τη συνεργασία τους μέσα σε μια κοινή επιχείρηση, χωρίς την ανάπτυξη δραστηριοτήτων αγροτικής οικονομίας. Έχει τη νομική προσωπικότητα και εμπορική ιδιότητα. (ΔΑΣΚΑΛΟΥ Γ. 1992)

Τέλος, στο σχέδιο κανονισμού του Συμβουλίου της ΕΟΚ της 16-11-1991 η Ευρωπαϊκή Συνεταιριστική Εταιρεία (ΕΣΕ)⁵ ορίζεται ως εταιρεία με τη νομική προσωπικότητα του ιδιωτικού δικαίου, με μεταβλητό αριθμό μελών και κεφαλαίου, που αποβλέπει στην ικανοποίηση των αναγκών των μελών της και στην ανάπτυξη των οικονομικών ή και κοινωνικών δραστηριοτήτων τους, με ευθύνη ίση με το μετοχικό κεφάλαιο ή κάποιο μεγαλύτερο ποσό οριζόμενο από το καταστατικό» (ΔΑΣΚΑΛΟΥ Γ. 1992)

³ Δασκάλου Γ. (1992), Αστικοί και Γεωργικοί Συνεταιρισμοί, σελ. 16

⁴ Δασκάλου Γ. (1992), Αστικοί και Γεωργικοί Συνεταιρισμοί, σελ. 16

⁵ Δασκάλου Γ. (1992), Αστικοί και Γεωργικοί Συνεταιρισμοί, σελ. 17-18

1.2 Ιστορική εξέλιξη των συνεταιρισμών

Η σημαντική διαφορά που έχει ο συνεταιρισμός από τις υπόλοιπες οικονομικές μονάδες είναι ότι δεν είναι ούτε αμιγής οικονομική μονάδα αλλά ούτε και αμιγής κοινωνική οργάνωση. Πρόκειται για έναν μικτό οικονομικό-κοινωνικό θεσμό που επιδιώκει παράλληλα τη βελτίωση της οικονομικής, της κοινωνικής και της πολιτιστικής θέσης των μελών του. (Καμενίδης, 2001) ⁶

Οι πρώτες αναφορές για άτυπες ομάδες συνεργασίας εμφανίστηκαν πολύ νωρίς στην ανθρώπινη ιστορία. Ωστόσο, οι πρώτες δομημένες μορφές συνεργασίας παρουσιάστηκαν στην αρχαία Βαβυλώνα και στην Αίγυπτο (συνεταιρισμοί ενοικίασης χωραφιών), στην αρχαία Αρμενία (συνεταιριστικά γαλακτοκομεία), στην Κίνα και τις Ινδίες, στην αρχαία Ελλάδα (συνεταιρισμοί ναυτικών) και στη Ρώμη μεταξύ γεωργών, τεχνιτών, εμπόρων ή θρησκευτικών ομάδων, για την επίτευξη κοινών στόχων (Μαριάδης, 2003· Κλήμης, 1985).⁷

Κατά την περίοδο του Βυζαντίου, του Μεσαίωνα και μέχρι και τη Γαλλική Επανάσταση αναπτύχθηκαν οι συντεχνίες, οι οποίες αρχικά φρόντιζαν για την εξυπηρέτηση των μελών τους, αλλά αργότερα αποτέλεσαν κλειστά σωματεία που μονοπωλούσαν τη δυνατότητα εργασίας. Παλιές μορφές συνεργασίας στον αγροτικό χώρο αποτέλεσαν τα «Μιρ» (αγροτική κοινοκτημοσύνη) και τα «αρτέλ» (εργατικοί σύνδεσμοι) στη Ρωσία, τα «εγίντος» (ομάδες κοινής καλλιέργειας) στο Μεξικό, τα «τσελιγκάτα» (κοινή εκτροφή και διαχείριση ζώων) στην Ελλάδα και σε άλλες βαλκανικές χώρες (Παπαγεωργίου, 2007).⁸

⁶Καμενίδης, Χ. (2001). «Συνεταιρισμοί. Αρχές – Οικονομική – Πολιτική – Οργάνωση – Ανάπτυξη - Νομοθεσία», Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Οίκος Αδερφών Κυριακίδη ΑΕ.

⁷Μαριάδης, Σ. (2003). «Συνεργατισμός-Συνεταιρισμοί, Ιστορία-Φιλοσοφία-Αποστολή-η εναλλακτική λύση», Δ΄ Έκδοση βελτιωμένη και συμπληρωμένη. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Γιαχούδη.

⁸Παπαγεωργίου, Κ. (2007). «Βιώσιμη Συνεταιριστική Οικονομία, Θεωρία και Πρακτική», Β΄ Έκδοση, Αθήνα: Εκδ. Σταμούλης.

Στην Ευρώπη οι πρώτοι οργανωμένοι συνεταιρισμοί έκαναν την εμφάνισή τους στη Βιομηχανική Επανάσταση (τέλη του 18ου αιώνα- αρχές του 19ου), η οποία βοήθησε σημαντικά στην ανάπτυξή τους. Ο πρώτος συνεταιρισμός σύγχρονης μορφής θεωρείται ο συνεταιρισμός της μικρής αγγλικής πόλης Ροτσντέιλ, που ιδρύθηκε το 1844 από 28 υφαντουργούς. Χαρακτηριστικό του στοιχείο ήταν ότι στηρίχτηκε αποκλειστικά στην αυτενέργεια των μελών, χωρίς εξωτερική βοήθεια. (Δαουτόπουλος, 2006)⁹

Ο συνεταιρισμός αυτός ξεκίνησε ως καταναλωτικός και αποσκοπούσε στο άνοιγμα καταστήματος με είδη πρώτης ανάγκης (είδη διατροφής, υποδήματα, ενδύματα κ.ά.). Αργότερα μετατράπηκε σε συνεταιρισμό πολλαπλού σκοπού με κοινωνικό και οικονομικό περιεχόμενο. Ο συνεταιρισμός αυτός αποτέλεσε πρότυπο για τη δημιουργία των καταναλωτικών συνεταιρισμών. (Δαουτόπουλος, 2006)¹⁰

Οι σημαντικότερες προσωπικότητες που πρωτοστάτησαν στην εξέλιξη και στη διάδοση των ιδεών της συνεργασίας προέρχονταν από διάφορους επαγγελματικούς χώρους. Κύριος στόχος όλων των πρωτεργατών ήταν να βοηθήσουν τους συνανθρώπους τους και να τους απαλλάξουν από τη φτώχεια και την εκμετάλλευση των ισχυρών. Με τις πεποιθήσεις και τις ιδέες τους βοήθησαν στη διαμόρφωση των σημερινών αρχών και αξιών του συνεταιρισμού. (Καμενίδης, 2001)¹¹

Ο Robert Owen (1771– 1858) ήταν ένας Άγγλος βιομήχανος που θεωρείται ότι πρώτος χρησιμοποίησε τη λέξη «συνεργατισμός» (Καμενίδης, 2001). Ήταν ένας αυτοδημιούργητος άνθρωπος που συμμεριζόταν τις δυσκολίες που περνούσαν οι φτωχοί αγρότες και εργάτες της εποχής του (Μαριάδης, 2003). Οπαδός του συνεργατισμού, οργάνωσε κοινότητες (ενώσεις), τόσο στην Αγγλία όσο και στις Η.Π.Α. Διέθεσε όλη την περιουσία του για τη δημιουργία συνεταιριστικών κοινοτήτων που συνδέονταν μεταξύ τους και στηριζόταν στην αρχή της ενοποίησης της εργασίας, των εξόδων της ιδιοκτησίας και των ίσων δικαιωμάτων (Χριστοδούλου, 1987).¹²

⁹ Δαουτόπουλος, Γ. (2006). «Κοινωνιολογία του Συνεργατισμού», Θεσσαλονίκη: Έκδοση του Ιδίου.

¹⁰ Δαουτόπουλος, Γ. (2006). «Κοινωνιολογία του Συνεργατισμού», Θεσσαλονίκη: Έκδοση του Ιδίου

¹¹ Καμενίδης, Χ. (2001). «Συνεταιρισμοί. Αρχές – Οικονομική – Πολιτική – Οργάνωση – Ανάπτυξη - Νομοθεσία», Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Οίκος Αδερφών Κυριακίδη ΑΕ.

¹² Χριστοδούλου, Δ. (1987). «Αγροτική και Συνεταιριστική Ανάπτυξη», Θεσσαλονίκη: Παρατηρητής.

Τόνισε πως η τιμή πέραν του κόστους ήταν άδικη και θεωρούσε το εμπορικό κέρδος που προερχόταν από την παρουσία των μεσαζόντων ως την αιτία όλων των κακών (θεωρία της δίκαιης συναλλαγής). Σε ηλικία 28 ετών αγόρασε ένα μεγάλο νηματοουργείο στο New Lanark στο οποίο εκτός από εργάτες, εργάζονταν σκληρά και 500 παιδιά, ηλικίας 6-8 ετών, ως μαθητευόμενοι. (Παπαγεωργίου, 2007)¹³

Ο Owen, κατανοώντας τις απάνθρωπες συνθήκες εργασίας, μείωσε τις ώρες εργασίας, έχτισε σπίτια και σχολεία, έθεσε σε λειτουργία κατάστημα, το οποίο πουλούσε φθηνά προϊόντα στους εργαζομένους και καλλιέργησε ένα κομμάτι γης για να εφοδιάζονται λαχανικά. Ο εκπαιδευτικός ρόλος του συνεταιρισμού ήταν επίσης έκδηλος. Η βιομηχανία του αποκόμιζε σημαντικά κέρδη και το όνομά του είχε γίνει ευρύτερα γνωστό. (Παπαγεωργίου, 2007)¹⁴

Ο Owen, επιπλέον, δημιούργησε παραγωγικούς συνεταιρισμούς με τη μορφή της κοινοκτημοσύνης. Συγκεκριμένα, είχε την ιδέα της δημιουργίας «συνεταιριστικών κοινοτήτων» που είχαν ως βάση την κοινοκτημοσύνη, δηλαδή διατηρούσαν κοινά μέσα παραγωγής και παρήγαγαν από κοινού ότι είναι απαραίτητο για τις ανάγκες των μελών. Για τις ιδέες αυτές ο Owen θεωρείται από πολλούς ως ο πατέρας του κομμουνισμού (Καμενίδης 2001:26-28).¹⁵

Επόμενη σημαντική προσωπικότητα ήταν ο William King (1786– 1865), ο οποίος, όπως και ο Owen, πίστευε στην εθελοντικότητα, στην ανεξαρτησία και στην ουδετερότητα των συνεταιρισμών. Υποστήριζε ότι «ο συνεταιρισμός είναι μία πράξη εκούσια και καμία δύναμη στον κόσμο δεν μπορεί να την καταστήσει υποχρεωτική. Ούτε θα ήταν επιθυμητό να εξαρτηθεί από μία οποιαδήποτε άλλη δύναμη εκτός από τη δική του» (Παπαγεωργίου, 2015).¹⁶

¹³ Παπαγεωργίου, Κ. (2007). «Βιώσιμη Συνεταιριστική Οικονομία, Θεωρία και Πρακτική», Β' Έκδοση, Αθήνα: Εκδ. Σταμούλης

¹⁴ Παπαγεωργίου, Κ. (2007). «Βιώσιμη Συνεταιριστική Οικονομία, Θεωρία και Πρακτική», Β' Έκδοση, Αθήνα: Εκδ. Σταμούλης.

¹⁵ Καμενίδης, Χ. (2001). «Συνεταιρισμοί. Αρχές – Οικονομική – Πολιτική – Οργάνωση – Ανάπτυξη - Νομοθεσία», Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Οίκος Αδερφών Κυριακίδη ΑΕ.

¹⁶ Παπαγεωργίου, Κ. (2015). «Βιώσιμη Συνεταιριστική Οικονομία: Θεωρία και Πρακτική». Γ' Έκδοση, Αθήνα: Εκδ. Σταμούλης.

Ίδρυσε τον πρώτο καταναλωτικό συνεταιρισμό στο Μπράιτον (1827) με στόχο να μεταφερθεί το κέρδος από τις κεφαλαιοκρατικές επιχειρήσεις στα χέρια των μελών του συνεταιρισμού (Καμενίδης, 2001).¹⁷

Ο King συνέβαλε στην έκδοση του πρώτου γνωστού συνεταιριστικού περιοδικού με τίτλο «ο Συνεταιριστής» (The Cooperator), που ήταν το πρώτο περιοδικό με αυτή τη θεματολογία. Η χαρακτηριστική ρήση που ανέφερε ήταν «Γνώση και Ένωση είναι δύναμη».

Η δύναμη που καθοδηγείται από τη γνώση είναι ευτυχία. Ευτυχία είναι ο τελικός σκοπός της δημιουργίας». Οι ιδέες του King είχαν σημαντική απήχηση στη διαμόρφωση του συνεταιριστικού θεσμού, στη μορφή που πήρε με τον συνεταιρισμό του Ροτσντέιλ. (Μαριάδης, 2003).

Ταυτόχρονα με την Αγγλία, υπήρξαν παρόμοιες προσωπικότητες στη Γαλλία και τη Γερμανία. Ο πρώτος ιστορικά που ανέπτυξε την ιδέα του συνεργατισμού– συνεταιρισμού ήταν ο Charles Fourier (1772– 1837), ο οποίος πρότεινε την ίδρυση συνεταιρισμών ποικίλης παραγωγής, ώστε τα μέλη να ασχοληθούν με διαφορετικές εργασίες, κυρίως όμως με την παραγωγή γεωργικών προϊόντων. Ο Fourier άσκησε έντονη κριτική στην κρατική οργάνωση και πρότεινε ένα νέο κοινωνικοοικονομικό σύστημα, τις κοινωνικές ενώσεις (παραγωγικοί και καταναλωτικοί συνεταιρισμοί) που τις ονόμασε «phalanges», από την ελληνική λέξη «φάλαγγες και απαρτίζονταν από περίπου 1500 άτομα άνδρες και γυναίκες κάθε παραγωγικής απασχόλησης. » (Παπαγεωργίου, 2015)¹⁸

Στον συνεταιρισμό του το πλεόνασμα διανεμόταν στα μέλη σύμφωνα με το κεφάλαιο, την εργασία και την επιχειρηματικότητα που διέθεταν. Σ' αυτή τη δομή η παραγωγικότητα αυξανόταν από την συλλογική προσπάθεια των μελών και όλα τα μέλη ζούσαν καλύτερα.

¹⁷Μαριάδης, Σ. (2003). «Συνεργατισμός-Συνεταιρισμοί, Ιστορία-Φιλοσοφία-Αποστολή-η εναλλακτική λύση», Δ' Έκδοση βελτιωμένη και συμπληρωμένη. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Γιαχούδη

¹⁸Παπαγεωργίου, Κ. (2015). «Βιώσιμη Συνεταιριστική Οικονομία: Θεωρία και Πρακτική». Γ' Έκδοση, Αθήνα: Εκδ. Σταμούλης.

Από τα σημαντικά χαρακτηριστικά της πρότασής του ήταν ο «κανόνας της διανομής των πλεονασμάτων», αλλά και οι προβλέψεις που έκανε για τη δημιουργία των σύγχρονων μεγάλων πολυεθνικών, για τη νοθεία των προϊόντων και για τις οικονομικές κρίσεις που θα δημιουργούσαν οι πρακτικές του εμπορίου (Μαριάδης, 2003).¹⁹

Ο Phillippe Buchez (1796-1865) ήταν ο πρώτος που ίδρυσε έναν παραγωγικό συνεταιρισμό. Οι βασικές αρχές του ήταν πως οι συνεταιρισμοί δεν πρέπει να απασχολούν εργάτες μη μέλη και πως το 20% των κερδών δεν θα έπρεπε να διανέμεται, αλλά να αποταμιεύεται, προκειμένου να σχηματίζεται ένα κοινό συνεταιριστικό κεφάλαιο. Σ' αυτόν τον συνεταιρισμό τα μέλη έφερναν τα εργαλεία τους και εργάζονταν από κοινού. Δυστυχώς, όμως, τα μέλη σύντομα άρχισαν να συμπεριφέρονται σαν επιχειρηματίες, όταν βελτιώθηκε η οικονομική κατάστασή τους. (Παπαγεωργίου, 2007· Καμενίδης, 2001).²⁰

Ο Γάλλος Louis Blanc (1811– 1882) ήταν ο συγγραφέας του σημαντικού έργου «Οργάνωση της Εργασίας». Υποστήριζε πως ο ελεύθερος ανταγωνισμός πρέπει να εκλείψει και να αντικατασταθεί από συνεταιρισμούς παραγωγής, πρότεινε την ίδρυση κοινωνικών εργαστηρίων στα οποία η παρέμβαση του κράτους θα ήταν έμμεση και όχι άμεση, όπως επιθυμούσαν τα εθνικά εργαστήρια της κυβέρνησης (Μαριάδης, 2003).²¹

Άλλη σημαντική προσωπικότητα της εποχής εκείνης ήταν ο Γάλλος Henri de Saint-Simon (1760- 1825), ο οποίος πίστευε ότι τα μέσα παραγωγής πρέπει να υπόκεινται στη διαχείριση των επιστημόνων προς το συμφέρον του λαού και είχε οραματιστεί ένα σύστημα κοινωνικής οργάνωσης που αποκαλούσε «Βιομηχανική Κοινωνία».

¹⁹Μαριάδης, Σ. (2003). «Συνεργατισμός-Συνεταιρισμοί, Ιστορία-Φιλοσοφία-Αποστολή-η εναλλακτική λύση», Δ' Έκδοση βελτιωμένη και συμπληρωμένη. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Γιαχούδη

²⁰Παπαγεωργίου, Κ. (2007). «Βιώσιμη Συνεταιριστική Οικονομία, Θεωρία και Πρακτική», Β' Έκδοση, Αθήνα: Εκδ. Σταμούλης.

²¹Μαριάδης, Σ. (2003). «Συνεργατισμός-Συνεταιρισμοί, Ιστορία-Φιλοσοφία-Αποστολή-η εναλλακτική λύση», Δ' Έκδοση βελτιωμένη και συμπληρωμένη. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Γιαχούδη

Θεωρούσε τη βιομηχανία ως θεμέλιο της μελλοντικής κοινωνίας και πως τα μέσα παραγωγής (έδαφος, εργασία, κεφάλαιο) πρέπει να τεθούν στη διοικητική διάθεση μιας εταιρείας ή ενός συλλόγου, για να επιτευχθεί ορθολογικότερη παραγωγή αγαθών και πληρέστερη ικανοποίηση των συλλογικών αναγκών της κοινωνίας (Χριστοδούλου 1987:47-50).²²

Ο Γερμανός νομικός Ferdinand Lassalle (1825– 1864) θεωρούσε ότι οι συνεταιρισμοί πρέπει να είναι ελεύθεροι και ανεξάρτητοι από το κράτος καθώς και πως ο μισθός πρέπει να καλύπτει μόνο τις στοιχειώδεις ανάγκες επιβίωσης («σιδερένιος νόμος του Λασσάλ»). Επιπλέον, οι εργάτες πρέπει να γίνουν ταυτόχρονα και εργοδότες, για να μπορούν να απολαύσουν την προστιθέμενη αξία των κόπων τους και στο τέλος να λαμβάνουν ένα μέρος από τα κέρδη. Άλλα δύο βασικά σημεία της σκέψης του ήταν πως έπρεπε να υπάρχει καθολική ψηφοφορία εντός των συνεταιρισμών και ταυτόχρονα τα μέλη να πληρώνονται τον βασικό μισθό τους (Παπαγεωργίου, 2007).²³

Επόμενη σημαντική προσωπικότητα ήταν ο Victor Aime Huber (1800-1869), που θεωρείται ο πρόδρομος των καταναλωτικών συνεταιρισμών της Γερμανίας. Πίστευε πως απαραίτητη προϋπόθεση για την εξέλιξη του συνεργατισμού ήταν η καλλιέργεια των πνευματικών αξιών και όχι μόνο η εκδήλωση ενδιαφέροντος για τα υλικά αγαθά. Με τους συνεταιρισμούς οι ασθενέστεροι είχαν τη δυνατότητα να ανταγωνιστούν τους μεσάζοντες που ευθύνονταν για την αύξηση των τιμών (Καμενίδης, 2001).²⁴

²²Χριστοδούλου, Δ. (1987). « Αγροτική και Συνεταιριστική Ανάπτυξη», Θεσσαλονίκη: Παρατηρητής

²³Παπαγεωργίου, Κ. (2007). «Βιώσιμη Συνεταιριστική Οικονομία, Θεωρία και Πρακτική», Β' Έκδοση, Αθήνα: Εκδ. Σταμούλης.

²⁴Καμενίδης, Χ. (2001). «Συνεταιρισμοί. Αρχές – Οικονομική – Πολιτική – Οργάνωση – Ανάπτυξη - Νομοθεσία», Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Οίκος Αδερφών Κυριακίδη ΑΕ

Ο Γερμανός Friedrich Wilhelm Raiffeisen (1818– 1888) ασχολήθηκε με τη δημιουργία αγροτικών πιστωτικών συνεταιρισμών που τους διέκρινε σε τρεις βασικές υποκατηγορίες: α) οι εμπορευματικοί συνεταιρισμοί, β) οι συνεταιρισμοί παροχής υπηρεσιών και γ) οι πιστωτικοί συνεταιρισμοί (Μαριάδης, 2003). Σήμερα το σύστημα του Raiffeisen βρίσκεται σε εφαρμογή σε όλο τον κόσμο και ελέγχεται από τη Διεθνή Ένωση Raiffeisen (International Raiffeisen Union – IRU). Οι βασικές αρχές του συστήματος είναι οι ακόλουθες: α) η Αρχή της Αυτοβοήθειας, β) η Αρχή της Αυτοδιοίκησης, γ) η Αρχή της Αλληλέγγυας Ευθύνης, δ) η Αρχή της Αμοιβαιότητας, ε) η Τοπική Ακτίνα Δράσης, στ) Όχι Αμοιβή των Αιρετών Στελεχών, η) Όχι Διανομή των Κερδών, θ) Ενίσχυση ηθικών στόχων, όχι μόνο οικονομικών, ι) Αυτοέλεγχος (Μαριάδης, 2003).²⁵

Αφορμή για την ίδρυση του πιστωτικού συνεταιρισμού στο χωριό Wasterwald ήταν η σιτοδεία του χειμώνα 1846-47. Οι αγρότες της περιοχής δημιούργησαν μια ομάδα, την «επιτροπή ψωμιού», που είχε ως μέλημα τη δίκαιη μοιρασιά των τροφίμων. Επιπλέον, έπαιρνε δάνεια που στη συνέχεια χορηγούσε σε αυτούς που τα είχαν ανάγκη. Η προσπάθεια αυτή, στην οποία συμμετείχαν σχεδόν όλοι οι κάτοικοι του χωριού, αποτέλεσε τον πυρήνα για τη δημιουργία ενός αγροτικού πιστωτικού συνεταιρισμού (Δασκάλου, 1992).²⁶

Από τους θεωρητικούς του συνεργατισμού οι περισσότεροι απέφυγαν να διατυπώσουν οποιονδήποτε ορισμό, αναγνωρίζοντας ότι κανένας ορισμός δεν είναι απαλλαγμένος από αδυναμίες. Ο Γερμανός δάσκαλος– συνεταιριστής Draheim (1952) αναφέρει: «Συνεταιρισμοί είναι επιχειρήσεις,

²⁵Μαριάδης, Σ. (2003). «Συνεργατισμός-Συνεταιρισμοί, Ιστορία-Φιλοσοφία-Αποστολή-η εναλλακτική λύση», Δ΄

Έκδοση βελτιωμένη και συμπληρωμένη. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Γιαχούδη

²⁶Δασκάλου, Γ. (1992). «Το μανάτζμεντ των συνεταιρισμών και άλλα γεωργοσυνεταιριστικά δημοσιεύματα», Αθήνα: Εκδόσεις Σύγχρονη Εκδοτική

φορείς των οποίων είναι άτομα, τα οποία ενώνονται προαιρετικά στα πλαίσια των διανθρώπινων σχέσεων και σχηματίζουν από τη μία μεριά μια ένωση προσώπων, δηλαδή ομάδα με την κοινωνιολογική έννοια, και ταυτόχρονα συγκροτούν και συντηρούν μια κοινή επιχειρηματική μονάδα, το συμμετοχικό κεφάλαιο και τα όργανα διοίκησης της οποίας εκπορεύονται μόνο από τα άτομα- μέλη. Η αποστολή τους είναι να αντιμετωπίζουν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο όλες τις ανάγκες, οι οποίες προκύπτουν άμεσα ή έμμεσα από τις ιδιωτικές– ατομικές επιχειρήσεις των μελών».(Draheim 1952)²⁷

Ο Τζωρτζάκης έδωσε τον εξής ορισμό: «Ο συνεταιρισμός είναι όργανο αυτοβοήθειας ασθενών οικονομικά προσώπων, δημιουργούμενος με την ένωση μικρών κατά μέρος δυνάμεων σε μία μεγάλη ομοειδή δύναμη, που τίθεται στη διάθεση του καθενός για την καλύτερη άσκηση της επαγγελματικής και της οικιακής οικονομίας». (Τζωρτζάκης, 1973).²⁸

Ο Καλιτσουνάκης, τονίζοντας τον τοπικό χαρακτήρα των συνεταιρισμών, ορίζει: «Ο συνεταιρισμός είναι ελεύθερη και ισότιμη τοπική προσωπική ένωση ασθενών οικονομικά ατόμων, προς αυτοβοήθεια με την από κοινού διεξαγωγή επιχειρήσεως, από την οποία ωφελούνται ανάλογα με τη συναλλαγή τους με αυτή». (Μαυρογιάννης 1979).²⁹

Ο Μαυρογιάννης αναφέρει: «Ο συνεταιρισμός είναι μια ελεύθερη ένωση προσώπων που ασκούν ομοειδή οικονομική επιχείρηση ή είναι της ίδιας κοινωνικής κατηγορίας (αγρότες, καταναλωτές κ.ά.) και αποβλέπει στην προαγωγή της οικονομίας των μελών του, έχει δημοκρατικό χαρακτήρα και μορφωτική αποστολή για τα μέλη του» (Μαυρογιάννης 1979).

²⁷ Draheim, G. (1952). "The cooperative as a type of enterprise", Vandenhoeck & Ruprecht, Göttingen, pp.16.

²⁸ Τζωρτζάκης, Θ. (1973). «Συνεταιριστική Οικονομία», δεύτερη έκδοση, Αθήνα.

²⁹ Μαυρογιάννης, Δ. (1979). «Μαθήματα Κοινωνιολογίας του Δικαίου- Συνεταιριστικοί Θεσμοί και Κοινωνικοί Μετασχηματισμοί», Κομοτηνή: Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Ο Γραμματόπουλος (1961) δίνει μια περισσότερο «ταξική» διάσταση της έννοιας του συνεργατισμού, αναφέροντας: «Ο σύγχρονος συνεργατισμός υπήρξε προϊόν του κεφαλαιοκρατισμού και προέκυψε από αντίδραση κατά των αδικιών, υπερβολών και καταχρήσεων του συστήματος αυτού σε βάρος των ασθενέστερων λαϊκών τάξεων καθώς και κατά της αναρχίας και αρρυθμίας, και που προκαλεί πλούτο στην οικονομία, δηλαδή στην παραγωγή, στην κατανάλωση, στις σχέσεις μεταξύ παραγωγών και καταναλωτών». (Μαυρογιάννης 1979).

Η ανάπτυξη του συνεταιριστικού κινήματος στην Ελλάδα καθυστέρησε εξαιτίας του οθωμανικού ζυγού. Χαρακτηριστικότερες πρόδρομες, άτυπες μορφές συνεταιρισμού για τον ελλαδικό χώρο ήταν τα «τσελιγκάτα», οι ενώσεις κοπαδιών και οι «πάτριες», οι οποίες δεν αποτελούν μόνο μια προδρομική μορφή του σημερινού συνεταιρισμού, αλλά προηγούνται ακόμη και των άλλων σημερινών μορφών συνεταιριστικής καθετοποίησης της παραγωγής. Προηγήθηκαν, πιθανόν, οι δώδεκα συνεταιρισμοί των Μαντεμοχωριών Χαλκιδικής που ανέλαβαν στις αρχές του 18ου αιώνα την εκμετάλλευση των μεταλλείων για δικό τους λογαριασμό. (Μαυρογιάννης 1979).

Ανάλογα δημιουργήθηκε το «Ελληνικό Ορεινό Χωριό», που εξελίχθηκε σε ένα σύστημα δημοκρατικά αυτοδιοικούμενων κοινοτήτων, που λέγονταν «Ελευθεροχώρια» ή «Κεφαλοχώρια» και στηρίζονταν σε μια μορφή συνεταιριστικής οικονομικής δραστηριότητας, για να εξελιχθεί στα χρόνια της τουρκοκρατίας σε «με- γάλους παραγωγικούς συνεταιρισμούς για εργασίες γεωργικές, βιομηχανικές, εμπορικές και ναυτικές». Στη συνέχεια θα παρουσιαστούν αναλυτικά μερικές από τις πιο χαρακτηριστικές μορφές συνεργασίας στον ελλαδικό χώρο. (Λάμπρος, 1999).³⁰

³⁰Λάμπρος, Κ. (1999). «Συνεταιρισμοί και Ανάπτυξη», Τρίτη έκδοση, Αθήνα: Εκδόσεις Τυπωθήτω, σ. 21-44.

Τα Τσελιγκάτα

Τα τσελιγκάτα είναι μια παραδοσιακή μορφή συνεργασίας των νομάδων του ορεινού όγκου της Ελλάδας, που ασχολούνται με την κτηνοτροφία και μετακινούνται από τις πεδιάδες στα βουνά (Πίνδο, Όλυμπο, Βέρμιο) και αντίστροφα κάθε χρόνο, χωρίς να διαθέτουν μόνιμες εγκαταστάσεις. Παλαιότεροι νομάδες των τσελιγκάτων είναι οι Σαρακατσάνοι και ακολουθούν οι Βλάχοι. (Μαυρογιάννης 1979).³¹

Στο τσελιγκάτο έχουν τη δυνατότητα μικρά κοπάδια αιγοπροβάτων να ενωθούν και να δημιουργήσουν ένα μεγάλο κοπάδι. Αρχηγός της ομάδας (τσέλιγκας) τίθεται ο κάτοχος του μεγαλύτερου κοπαδιού. Ο τσέλιγκας έχει την ευθύνη για τη συγκρότηση και τη λειτουργία του τσελιγκάτου, ενοικιάζει τα βοσκοτόπια, αναθέτει καθήκοντα, εφοδιάζει τις οικογένειες με τα απαραίτητα αγαθά, φροντίζει για την εκπαίδευση των παιδιών και διαθέτει τα προϊόντα της κοινής εκμετάλλευσης. Στο τέλος της περιόδου, μέσα από τη γενική συνέλευση, γίνεται η ετήσια εκκαθάριση των λογαριασμών. Τα έσοδα αποτελούνται από τις εισπράξεις των πωλήσεων μαλλιού, γάλακτος, αρνιών. Στα έξοδα αθροίζονται οι δαπάνες καταναλωτικών αγαθών, εκπαίδευσης και νοσηλείας, τα ενοίκια των βοσκοτόπων, οι φόροι, οι μισθοί. Το καθαρό υπόλοιπο κατανέμεται μεταξύ των βοσκών και του τσέλιγκα, ανάλογα με τον αριθμό των ζώων που διαθέτει ο καθένας. (Μαυρογιάννης 1979).

Η Κοινή Συντροφιά των Αμπελακίων

Η Κοινή Συντροφιά των Αμπελακίων ιδρύθηκε το 1778 και αποτελεί την πιο γνωστή μορφή συνεργασίας στον ελλαδικό χώρο. Στον συνεταιρισμό συμμετείχαν περίπου 6.000 άνδρες, γυναίκες και παιδιά.

³¹Μαυρογιάννης, Δ. (1979). «Μαθήματα Κοινωνιολογίας του Δικαίου- Συνεταιριστικοί Θεσμοί και Κοινωνικοί Μετασχηματισμοί», Κομοτηνή: Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Μέχρι τα μισά του 17ου αιώνα, τα Αμπελάκια, μια κοινότητα που βρίσκεται στον Νομό Λάρισας και είναι κτισμένη στις πλαγιές του Κισσάβου, ήταν μια κτηνοτροφική και οινοπαραγωγή κοινότητα. Με την αύξηση του πληθυσμού, οι Αμπελακιώτες έστρεψαν την προσοχή τους στην παραγωγή κόκκινων νημάτων και κατά το δεύτερο μισό του 18ου αιώνα, οι μικρές οικιακές βιοτεχνίες κατασκευής και βαφής νημάτων αποφάσισαν να ενωθούν και να δημιουργήσουν τις λεγόμενες «συντροφίες» με στόχο την αύξηση της παραγωγής, την αντιμετώπιση των οικονομικών δυσκολιών και την επέκταση των εμπορικών δραστηριοτήτων τους στον ευρωπαϊκό χώρο. (Λάμπρος, 1999)

Στις «Συντροφίες», που αρχικά ήταν πέντε και αποτελούσαν ένα είδος ετερόρρυθμων εταιρειών, συμμετείχαν όλοι σχεδόν οι κάτοικοι της κοινότητας. Το 1778 οι πέντε «συντροφίες» των Αμπελακίων συνενώθηκαν και όλες μαζί αποτέλεσαν την Κοινή Συντροφία και Αδελφότητα των Αμπελακίων, στην οποία συμμετείχαν και άλλες κοινότητες της κοιλάδας των Τεμπών. (Λάμπρος, 1999)³²

Η Κοινή Συντροφία και Αδελφότητα των Αμπελακίων ήταν οργανισμός κεφαλαίου και εργασίας με συνεργατική προσέγγιση στη φιλοσοφία του, στην πρακτική που εφαρμόζε, στον τρόπο που λειτουργούσε, στους σκοπούς που έθετε και γενικά σε όλες τις πτυχές της δραστηριότητάς του. Μέλη του συνεταιρισμού ήταν οι παραγωγοί βαμβακιού και ερυθρότατου καθώς επίσης και το εργατικό δυναμικό, το οποίο απασχολούσε ο οργανισμός στις δραστηριότητες που ασκούσε. Έδρα του οργανισμού παρέμεινε η κοινότητα των Αμπελακίων. Σκοπός του συνεταιρισμού ήταν η οικονομική ενίσχυση των μελών του, αλλά και η πνευματική και ηθική καλλιέργειά τους. (Λάμπρος, 1999)

³² Λάμπρος, Κ. (1999). «Συνεταιρισμοί και Ανάπτυξη», Τρίτη έκδοση, Αθήνα: Εκδόσεις Τυπωθήτω, σ. 21-44.

Γρήγορα εξαπλώθηκε η φήμη τους, χάρη στα εξαιρετικής ποιότητας νήματα που κατασκεύαζαν οι κάτοικοί του καθώς και στην άριστη βαφή και επιτυχή εμπορία τους. Έτσι, δημιούργησαν ένα πρότυπο συνεργασίας και αλληλεγγύης. Ο συνεταιρισμός διένυσε μια περίοδο άνθισης και οικονομικής ευμάρειας που έφτασε αισίως τα 31 χρόνια, ως το 1811, οπότε διαλύθηκε.

Η διάθεση των εμπορευμάτων τους γινόταν σε ολόκληρο τον ευρωπαϊκό χώρο με κύριο κέντρο τη Βιέννη. Υπήρχαν παντού πρακτορεία και διένειμαν τα κόκκινα νήματα σε όλη την Ευρώπη. Κατά την περίοδο της ακμής τους στα Αμπελάκια ιδρύθηκαν σχολεία, βιβλιοθήκες εργαστήριο πειραματικής φυσικής και παρέχονταν ειδικές ενισχύσεις στους φτωχούς, καθώς επίσης υπήρχε γιατρός σε κάθε χωριό που φρόντιζε για την υγεία των κατοίκων (Παπαγεωργίου, 2015).³³

Οι Συντροφοναύτες των νησιών Ύδρας, Σπέτσων, Ψαρών

Στα νησιά Ύδρα, Σπέτσες και Ψαρά ιδρύθηκε ο συνεταιρισμός των Συντροφοναυτών. Οι φτωχοί νησιώτες αυτών των νησιών συγκέντρωσαν κεφάλαιο για τη ναυπήγηση ενός πλοίου. Οι έμποροι πρόσφεραν υλικά, οι ξυλουργοί εργασία και όλοι γίνονταν συνέταιροι με δικαιώματα και κέρδη. Οι Συντροφοναύτες κατάφεραν να επεκτείνουν τις εμπορικές τους δραστηριότητες πέρα από τη Μεσόγειο. Τα πλοία της Ύδρας περνούσαν το 1804 τον Ατλαντικό ωκεανό και έφταναν μέχρι τη Ν. Αμερική, όπου πωλούσαν κρασί. (Παπαγεωργίου, 2015).

Επιπλέον, η καθοδήγηση στον Αλμυρό του δασκάλου Νικ.Μιχόπουλου (1878-1933) και του γεωπόνου Δημ. Γρηγοριάδη (1870-1907) ήταν καθοριστική για να ξεκινήσει το συνεταιριστικό κίνημα με την ίδρυση, το 1900, του πρώτου γεωργικού συνεταιρισμού, το Μετοχικόν Γεωργικόν Ταμείον Αλληλοβοήθειας με 48 μέλη- γεωργούς.

³³ Παπαγεωργίου, Κ. (2015). «Βιώσιμη Συνεταιριστική Οικονομία: Θεωρία και Πρακτική». Γ' Έκδοση, Αθήνα: Εκδ. Σταμούλης.

Η δράση του συνεταιρισμού ήταν αξιόλογη, καθώς ξεκίνησε με την παροχή δανείων στους συνέταιρους, αλλά το 1910 κατάφερε και απέκτησε τη δική του αλυσιστική μηχανή. Τις καλές πρακτικές αυτού του πρωτοπόρου συνεταιρισμού μιμήθηκαν αργότερα και άλλοι συνεταιρισμοί στην Ελλάδα (Παπαγεωργίου, 2015).

Το 1914 ψηφίστηκε ο πρώτος νόμος περί αστικών και αγροτικών συνεταιρισμών. Ο Νόμος 602/1915 ήταν βασισμένος στους δοκιμασμένους νόμους της Γερμανίας και της Αυστρίας με διάφορες προσαρμογές, και αποδείχτηκε ιδιαίτερα πετυχημένος.

Ο νόμος αυτός καθιέρωσε απλές διαδικασίες για την ίδρυση ενός συνεταιρισμού, την καθοδήγηση και την εποπτεία των συνεταιρισμών από τον αρμόδιο Υπουργό. Ο νόμος όριζε ότι επτά μέλη μπορούν να ιδρύσουν συνεταιρισμό με τη σύσταση καταστατικού και την έγκρισή του από το Υπουργείο. (Παπαγεωργίου, 2015).³³

Το 1917 ιδρύθηκε η πρώτη ένωση συνεταιρισμών στην Καλαμάτα. Το 1924 υπήρχαν 44 ενώσεις πανελλαδικά. Σημαντικός παράγοντας για τη μετέπειτα εξέλιξη των συνεταιρισμών αποτέλεσε και η ίδρυση της Αγροτικής Τράπεζας της Ελλάδος το 1929 (Ν.4332/1929). Το 1935 ιδρύθηκε η Πανελλήνιος Συνομοσπονδία Γεωργικών Συνεταιρισμών, η οποία από το 1936 μετονομάστηκε σε Πανελλήνιος Συνομοσπονδία Ενώσεων Γεωργικών Συνεταιρισμών. . (Παπαγεωργίου, 2015).

Κατά την περίοδο του πολέμου οι συνεταιρισμοί πρόσφεραν τη διαθέσιμη περιουσία τους σε κεφάλαια για την εθνική άμυνα. Η ανασυγκρότησή τους άρχισε με τον Νόμο 389/1945 Τα πρώτα χρόνια μετά τον πόλεμο, οι γεωργικοί συνεταιρισμοί γνώρισαν τεράστια εξάπλωση, κυρίως οριζοντίως (ίδρυση πολλών πρωτοβάθμιων συνεταιρισμών) αλλά και καθέτως (ενώσεις, συντεχνίες).

³³Παπαγεωργίου, Κ. (2015). «Βιώσιμη Συνεταιριστική Οικονομία, Θεωρία και Πρακτική», Γ' Έκδοση, Αθήνα: Εκδ. Σταμούλης.

Από τη δεκαετία του '50 και έπειτα οι αγροτικοί συνεταιρισμοί, αλλά και γενικότερα όλες οι κατηγορίες συνεταιρισμών, αναγνωρίζονται από το κράτος ως χρήσιμες μορφές συνεργασίας. Την ίδια περίοδο έχουμε την ανάπτυξη αλιευτικών και σπογγαλιευτικών συνεταιρισμών (ενσωμάτωση Δωδεκανήσων) . (Παπαγεωργίου, 2007).³⁴

Κατά τη μεταπολίτευση, η κινητοποίηση των γεωργικών οργανώσεων και των συνεταιρισμών ήταν έντονη. Η πολιτικοποίηση των γεωργών βοήθησε στη δημιουργία προνομιακών τιμών στα περισσότερα γεωργικά προϊόντα. Θεσμικές και νομοθετικές αλλαγές καθώς και η διάθεση επενδυτικών κεφαλαίων από το Πρόγραμμα Δημόσιων Επενδύσεων στους γεωργικούς συνεταιρισμούς συντέλεσαν στην ανάπτυξή τους κατά τη διάρκεια των δύο επόμενων δεκαετιών. Παράλληλα, ο κρατικός προστατευτισμός αποτέλεσε την αιτία πολλών προβλημάτων (όπως η υπερδανειοδότηση) που σημάδεψαν τους συνεταιρισμούς και αποτέλεσαν τροχοπέδη για την ανάπτυξή τους.

Τέλος, το 2011 αποτελεί ένα κρίσιμο σημείο για τους συνεταιρισμούς, καθώς η νομοθεσία περί αυτών τροποποιήθηκε για άλλη μια φορά και ορίζει την κατάργηση των Ενώσεων Αγροτικών Συνεταιρισμών και τη μετατροπή αυτών σε πρωτοβάθμιους Αγροτικούς Συνεταιρισμούς ή Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις. (Σαφιλίου & Παπαδόπουλος, 2004).³⁵

1.3 Χαρακτηριστικά συνεταιρισμών

Οι αγροτικοί συνεταιρισμοί αποτελούν την πρώτη βαθμίδα της αγροτικής συνεταιριστικής οργάνωσης. Τα μέλη τους είναι φυσικά πρόσωπα, οι ίδιοι οι γεωργοί αλλά και νομικά πρόσωπα, βάσει του νόμου 2810/2000, εφόσον το προβλέπει το καταστατικό και εφόσον τα νομικά πρόσωπα 23 κάνουν τις ίδιες δραστηριότητες που κάνουν και τα φυσικά πρόσωπα.

³⁴ Παπαγεωργίου, Κ. (2007). «Βιώσιμη Συνεταιριστική Οικονομία: Θεωρία και Πρακτική». Β' Έκδοση, Αθήνα: Εκδ. Σταμούλης.

³⁵ Σαφιλίου, Κ. & Παπαδόπουλος, Α., (2004), "Οι μικροί γεωργοί στην Ελλάδα – Ποιοι και πώς θα επιβιώσουν", ΕΚΚΕ, σσ.313-334. Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg

Ο αριθμός των μελών ποικίλει ανάλογα με τον πληθυσμό της περιφέρειας, την ομοιογένειά και τη συνεργασία των κατοίκων κ.ά. Ως περιφέρεια του αγροτικού συνεταιρισμού είναι ένα χωριό ή ένας δήμος, ένας νομός ή μια ευρύτερη περιοχή και ορίζεται από το καταστατικό του. Έδρα του είναι το χωριό ή η πόλη όπου είναι εγκατεστημένος ο συνεταιρισμός. (Παπαγεωργίου, 2004).³⁶

Ο αγροτικός συνεταιρισμός αποτελεί μια ένωση προσώπων και όχι αγροτικών επιχειρήσεων. Μπορεί να αναπτύξει όλες αυτές τις δραστηριότητες που κρίνονται απαραίτητες για την επίτευξη των στόχων του. Συγκεκριμένα, οι κυριότερες από αυτές τις δραστηριότητες είναι: (Παπαγεωργίου, 2004).

1. η παραγωγή, μεταποίηση και εμπορία αγροτικών προϊόντων,
2. η παραγωγή και προμήθεια γεωργικών εφοδίων (λιπάσματα, ζωοτροφές κ.ά.),
3. η κατασκευή και προμήθεια μέσων γεωργικής παραγωγής (αποθήκες, μηχανήματα κ.ά.).

Γενικά, ένας συνεταιρισμός προσπαθεί να καλύψει μια μεγάλη γκάμα δραστηριοτήτων συμβάλλοντας έτσι στη βελτίωση της οικονομικής κατάστασης των μελών του (Παπαγεωργίου, 2004).³⁷

Τα κυριότερα στοιχεία τα οποία δομούν ένα συνεταιρισμό και του «δίνουν ζωή» είναι τα εξής (Κιτσοπανίδης & Καμενίδης, 2003):³⁸

- 1) Ο συνεταιρισμός είναι μια οικονομική οργάνωση, δηλαδή μια οικονομική μονάδα, καθώς πραγματοποιεί διάφορες οικονομικές δραστηριότητες,

³⁶ Παπαγεωργίου (2004), Βιώσιμη συνεταιριστική οικονομία, Σταμούλη Α.Ε

³⁷ Παπαγεωργίου (2004), Βιώσιμη συνεταιριστική οικονομία, Σταμούλη Α.Ε

³⁸ Κιτσοπανίδης, Χρίστος Θ. Καμενίδης. - 3η Εκδ. - Θεσσαλονίκη : Ζήτη, 2003.

(παραγωγή, μεταποίηση και εμπορία γεωργικών προϊόντων, πιστωτικές και ασφαλιστικές εργασίες, κλπ.). Δεν είναι ούτε συνδικαλιστικό σωματείο, ούτε κοινωνικό ίδρυμα.

2) Ο συνεταιρισμός είναι ένωση προσώπων και όχι κεφαλαίων, αφού η δημιουργία του στηρίζεται στα πρόσωπα και όχι στα κεφάλαια. Γι' αυτόν το λόγο, το ύψος της συνεταιριστικής μερίδας είναι περιορισμένο, για να δοθεί η δυνατότητα περισσότερα άτομα να γίνουν μέλη του συνεταιρισμού και έτσι να συγκεντρωθούν τα απαιτούμενα κεφάλαια και όχι να διατεθούν από ένα ή λίγα άτομα.

3) Ο συνεταιρισμός συγκροτείται εθελοντικά, δηλαδή εφόσον το θέλουν τα άτομα και όχι κάτω από οποιαδήποτε μορφής πίεση ή εξαναγκασμό.

4) Ο συνεταιρισμός είναι μια δημοκρατικά διοικούμενη επιχείρηση και όχι κάποια αυταρχική οργάνωση, γιατί η Διοίκησή του εκλέγεται και λειτουργεί με βάση τις αρχές της Δημοκρατίας, δηλαδή τους κανόνες της πλειοψηφίας

5) Οι σκοποί των συνεταιρισμών είναι ταυτόχρονα οικονομικοί, κοινωνικοί και πολιτιστικοί, καθώς αποβλέπουν στη βελτίωση της οικονομικής, κοινωνικής και πολιτισμικής ευημερίας των μελών τους, παρά το γεγονός ότι επιτελούν μόνο οικονομικές δραστηριότητες.

1.4 Σκοπός των συνεταιρισμών

Ο συνεταιρισμός δεν έχει κερδοσκοπικό χαρακτήρα. Έχει οικονομικούς σκοπούς που εξυπηρετούν απλώς την πραγμάτωση των μη κερδοσκοπικών επιδιώξεών του και αποβλέπει, κυρίως μέσω της συνεργασίας και της συλλογικής προσπάθειας των μελών του, στην διάδοση και ανάπτυξη των ιδεών της αλληλέγγυας οικονομίας και του αλληλέγγυου και εναλλακτικού εμπορίου. “Όσον αφορά οι αγροτικοί συνεταιρισμοί. Οι αγροτικοί συνεταιρισμοί, και γενικότερα οι Αγροτικές Συνεταιριστικές οργανώσεις, έχουν σκοπό την παραγωγή, μεταποίηση και εμπορία των αγροτικών προϊόντων, την παραγωγή και προμήθεια γεωργικών εφοδίων, καθώς και την κατασκευή και προμήθεια των μέσων αγροτικής παραγωγής και βιοτικής ανάγκης. (Αβδελίδης Παρμενίων 1998)³⁹

Ενδεικτικά, οι δραστηριότητες των αγροτικών συνεταιρισμών είναι οι εξής:

-Η συλλογική καλλιέργεια και εκμετάλλευση γεωργικών εκτάσεων.

-Η ίδρυση και λειτουργία κοινών κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων.

Η κατασκευή, συντήρηση, αγορά ή ενοικίαση αγροτικών μηχανημάτων και εργαλείων για εξυπηρέτηση των συνεταιίρων και της οργάνωσης.

-Η ίδρυση και λειτουργία μονάδων για τη συσκευασία, επεξεργασία, μεταποίηση και γενικά την αξιοποίηση της αγροτικής παραγωγής.

-Η διακίνηση και εμπορία των προϊόντων της αγροτικής παραγωγής των μελών τους και τρίτων.

-Η άσκηση της αγροτικής πίστης, κλπ.

³⁹Αβδελίδης Παρμενίων (1998), “ Το αγροτικό συνεταιριστικό κίνημα στην Ελλάδα ” Γ΄ έκδοση, Εκδόσεις “ ΠΑΠΑΖΗΣΗ ”, Αθήνα

Οι Αστικοί συνεταιρισμοί είναι κυρίως: παραγωγικοί, καταναλωτικοί, πιστωτικοί, προμηθευτικοί, μεταφορικοί και τουριστικοί. Στις δραστηριότητες των συνεταιρισμών περιλαμβάνονται ιδίως: (Αλεξόπουλος Κ. 1999)⁴⁰

(α) Η κοινή οργάνωση της παραγωγής.

(β) Η προμήθεια αγαθών για την κάλυψη επαγγελματικών, βιοτικών και άλλων αναγκών των μελών τους.

(γ) Η παροχή στα μέλη τεχνικής ή οργανωτικής βοήθειας για την αύξηση ή βελτίωση της παραγωγής τους.

(δ) Η μεταποίηση ή διάθεση προϊόντων των μελών τους.

(ε) Η επαγγελματική, συνεταιριστική και πολιτιστική εκπαίδευση.

(στ) Η ικανοποίηση κοινωνικών και πολιτιστικών αναγκών.

⁴⁰Αλεξόπουλος Π. Κίμων (1999), 'Στοιχεία Εμπορικού Δικαίου', Εκδόσεις INTERBOOKS, Αθήνα

1.5 Βασικές συνεταιριστικές αρχές

Οι συνεταιριστικές αρχές αποτελούν τις κατευθυντήριες γραμμές με τις οποίες οι συνεταιρισμοί θέτουν σε εφαρμογή τις αξίες τους.⁴¹

1^η ΑΡΧΗ: ΕΘΕΛΟΝΤΙΚΗ ΚΑΙ ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ

Οι συνεταιρισμοί είναι εθελοντικές οργανώσεις, ανοικτές σε όλα τα πρόσωπα που μπορούν να χρησιμοποιήσουν τις υπηρεσίες τους και επιθυμούν να αποδεχθούν τις ευθύνες του μέλους, χωρίς διακρίσεις φύλου, κοινωνικού επιπέδου, φυλής, πολιτικών πεποιθήσεων ή θρησκείας. (ΚΑΜΕΝΙΔΗΣ Χ. 2008)⁴²

2^η ΑΡΧΗ: ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΚ ΜΕΡΟΥΣ ΤΩΝ ΜΕΛΩΝ

Οι συνεταιρισμοί είναι δημοκρατικές οργανώσεις διοικούμενες από τα μέλη τους, τα οποία συμμετέχουν ενεργά στη διαμόρφωση της πολιτικής τους και στη λήψη των αποφάσεων. Άνδρες και γυναίκες που προσφέρουν υπηρεσίες ως αιρετοί εκπρόσωποι είναι υπόλογοι στα μέλη. Στους πρωτοβάθμιους συνεταιρισμούς τα μέλη έχουν ίσα δικαιώματα ψήφου (κάθε μέλος μία ψήφο) και στους συνεταιρισμούς ανωτέρου βαθμού οργανώνονται επίσης με δημοκρατικό τρόπο. (ΚΑΜΕΝΙΔΗΣ Χ. 2008)

3^η ΑΡΧΗ: ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΩΝ ΜΕΛΩΝ

Τα μέλη συμμετέχουν ισότιμα και διαχειρίζονται δημοκρατικά το κεφάλαιο του συνεταιρισμού. Ένα μέρος τουλάχιστον από το κεφάλαιο αυτό αποτελεί συνήθως την κοινή περιουσία του συνεταιρισμού.

⁴¹ <https://eclass.upatras.gr>

⁴² ΚΑΜΕΝΙΔΗΣ Χ. (2008), "Συνεταιρισμοί. Αρχές-Οικονομική-Πολιτική-Ανάπτυξη-Οργάνωση Εκδόσεις Αφοί ΚΥΡΙΑΚΙΔΗ Α.Ε.

Τα μέλη συνήθως απολαμβάνουν περιορισμένη αποζημίωση ή καθόλου για το κεφάλαιο που καταθέτουν για να γίνουν μέλη. Τα μέλη διαθέτουν τα πλεονάσματα για οποιονδήποτε ή για όλους από τους ακόλουθους σκοπούς:

- α) Ανάπτυξη του συνεταιρισμού, ενδεχομένως με τη δημιουργία αποθεματικών, από τα οποία μέρος τουλάχιστον θα είναι αδιανέμητα,
 - β) Απόδοση στα μέλη ανάλογα με τις συναλλαγές τους με τον συνεταιρισμό και
 - γ) Υποστήριξη άλλων δραστηριοτήτων που εγκρίνονται από τα μέλη.
- (ΚΑΜΕΝΙΔΗΣ Χ. 2008)

4^η ΑΡΧΗ: ΑΥΤΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑ

Οι συνεταιρισμοί είναι αυτόνομες οργανώσεις αυτοβοήθειας, διοικούμενες από τα μέλη τους. Εάν συνάπτουν συμφωνίες με άλλους φορείς, συμπεριλαμβανομένων των κυβερνήσεων, ή αντλούν κεφάλαια από εξωτερικές πηγές, το πράττουν με όρους που διασφαλίζουν τη δημοκρατική διοίκηση από τα μέλη και διατηρούν τη συνεταιριστική αυτονομία. (ΚΑΜΕΝΙΔΗΣ Χ. 2008)⁴³

5^η ΑΡΧΗ: ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ, ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ

Οι συνεταιρισμοί παρέχουν εκπαίδευση και κατάρτιση στα μέλη τους, στα αιρετά μέλη της διοίκησης, στα διευθυντικά στελέχη και στους υπαλλήλους, ώστε να μπορούν να συμβάλλουν αποτελεσματικά στην ανάπτυξη των συνεταιρισμών τους. Παρέχουν πληροφόρηση στο κοινό - ιδιαίτερα στους νέους και στους διαμορφωτές της κοινής γνώμης - σχετικά με τη φύση και τα οφέλη της συνεργασίας. (ΚΑΜΕΝΙΔΗΣ Χ. 2008)⁴⁴

⁴³<https://eclass.upatras.gr>

⁴⁴ΚΑΜΕΝΙΔΗΣ Χ.(2008), "Συνεταιρισμοί. Αρχές-Οικονομική-Πολιτική-Ανάπτυξη-Οργάνωση Εκδόσεις Αφοί ΚΥΡΙΑΚΙΔΗ Α.Ε.

6^η ΑΡΧΗ: ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕΤΑΞΥ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ

Οι συνεταιρισμοί υπηρετούν με τη μέγιστη αποτελεσματικότητα τα μέλη τους και ισχυροποιούν τη συνεταιριστική κίνηση όταν συνεργάζονται μεταξύ τους δια μέσου οργανώσεων τοπικού, εθνικού, περιφερειακού και διεθνούς επιπέδου. (ΚΑΜΕΝΙΔΗΣ Χ. 2008)

7^η ΑΡΧΗ: ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ

Οι συνεταιρισμοί εργάζονται για τη βιώσιμη ανάπτυξη των κοινοτήτων τους, με πολιτικές που εγκρίνονται από τα μέλη τους. (ΚΑΜΕΝΙΔΗΣ Χ. 2008)

1.6 Διακρίσεις συνεταιρισμών

Η διάκριση των συνεταιρισμών διαφέρει από χώρα σε χώρα ανάλογα με τη δομή της οικονομίας, των παραγωγικών τομέων και ανάλογα με την ανάπτυξη του συνεργατισμού στις επιμέρους κατευθύνσεις. Μάλιστα, συχνά στις ευρωπαϊκές χώρες εμφανίζονται συνεταιρισμοί που ασκούν τραπεζικές εργασίες και έχουν ιδρύσει περιφερειακές είτε εθνικού επιπέδου συνεταιριστικές τράπεζες.

Στο πλαίσιο αυτό, η δημιουργία των συνεταιρισμών με τις διαφορετικές κατευθύνσεις αποσκοπούν στην εξυπηρέτηση των σχετικών αναγκών. Η γενική διάκριση των συνεταιρισμών γίνεται βάσει των κάτωθι κριτηρίων. (Κορρές, 1999) ⁴⁵

-Βάση των πληθυσμιακών ομάδων που εξυπηρετούν: Σύμφωνα με το συγκεκριμένο κριτήριο διακρίνουμε τους συνεταιρισμούς σε αστικούς, ημιαστικούς και αγροτικούς συνεταιρισμούς.

⁴⁵Κορρές, Γ. (1999). Συνεργατισμός και Οικονομική Ανάπτυξη. Αθήνα: Έλλη

-Με βάση το χώρο δραστηριοποίησής τους διακρίνουμε τους συνεταιρισμούς σε τοπικούς (είτε πρωτοβάθμιους), περιφερειακούς (είτε δευτεροβάθμιους), εθνικούς (είτε τριτοβάθμιους) και τέλος σε διεθνείς συνεταιρισμούς

□ Με βάση το κύριο αντικείμενό τους, διακρίνουμε τους συνεταιρισμούς σε προμηθευτικούς, εμπορικούς και παραγωγικούς

□ Με βάση τον τρόπο ίδρυσής τους διακρίνουμε τους συνεταιρισμούς σε ελεύθερους και αναγκαστικούς.

Ουσιαστικά οι δύο κύριες κατηγορίες των συνεταιρισμών είναι οι αγροτικοί και οι αστικοί συνεταιρισμοί.

Οι αγροτικοί συνεταιρισμοί διακρίνονται σε:

Ελεύθερους συνεταιρισμούς που αποτελούν την πλειοψηφία και πηγάζει η διάκριση από το καταστατικό τους. Στη συγκεκριμένη κατηγορία εμφανίζονται οι υποκατηγορίες:⁴⁶

Πιστωτικοί συνεταιρισμοί με επιδίωξη την εξεύρεση κεφαλαίων για τη δανειοδότηση των μελών τους.

-Προμηθευτικοί συνεταιρισμοί με κύρια επιδίωξη την πώληση των προϊόντων τους και την εξασφάλιση καλύτερων δυνατών όρων κατά τη διάθεση των προϊόντων των μελών τους.⁴⁷

⁴⁶<http://index.lib.teithe.gr>

⁴⁷<http://index.lib.teithe.g>

-Παραγωγικοί συνεταιρισμοί που προωθούν τη συνεργασία των μελών τους σε μία είτε περισσότερες φάσεις της παραγωγικής διαδικασίας.

Μάλιστα, ως παραγωγικοί συνεταιρισμοί χαρακτηρίζονται οι ολιγάριθμοι συνεταιρισμοί ομαδικής καλλιέργειας και εκτροφής ζώων που προέρχονται από τη συνένωση των εκμεταλλεύσεων των μελών σε μία κοινή εκμετάλλευση.

-Οι συνεταιρισμοί διαφόρων σκοπών που περιλαμβάνονται κυρίως οι μελισσοκομικοί συνεταιρισμοί ή συνεταιρισμοί εξαγοράς και ενοικίασης γης.

-Οι αλιευτικοί συνεταιρισμοί που προϋποθέτουν ομαδική εργασία και διεύθυνση των συνεταιρισμών.

Οι αναγκαστικοί συνεταιρισμοί που δημιουργήθηκαν με νόμους και αναφέρονται σε συγκεκριμένα προϊόντα ορισμένων περιοχών είτε σε καθορισμένες δραστηριότητες. Στην κατηγορία αυτήν περιλαμβάνονται:

-Οι οινοποιητικοί συνεταιρισμοί, όπως κρασιών της Σάμου καθώς και άλλων περιοχών

-Οι συνεταιρισμοί προστασίας των προϊόντων Σαντορίνης

-Οι συνεταιρισμοί των παραγωγών μαστίχας Χίου

-Οι συνεταιρισμοί των παραγωγών κίτρων της Κρήτης

-Οι συνεταιρισμοί των παραγωγών κρόκου

-Οι συνεταιρισμοί για την διαχείριση των λιβαδιών και των δασών

Από την άλλη πλευρά, οι αστικοί συνεταιρισμοί διαχωρίζονται στις κάτωθι κατηγορίες: (Κορρές, 1999)⁴⁸

-Οι καταναλωτικοί συνεταιρισμοί που επιδιώκουν να δώσουν μεγαλύτερη αγοραστική δύναμη στο εισόδημα των μελών τους, προμηθεύοντας τα με αγαθά και υπηρεσίες σε καλύτερη ποιότητα και σε χαμηλότερη τιμή

-Οι επαγγελματοβιοτεχνικοί συνεταιρισμοί, όπου οι επαγγελματίες και οι βιοτέχνες ιδρύουν συνεταιρισμούς που στην απλούστερη μορφή τους αναλαμβάνουν τον εφοδιασμό των μελών τους σε πρώτες ύλες είτε προϊόντα που χρειάζονται για την άσκηση των επαγγελμάτων τους, υποκαθιστώντας έτσι το ιδιωτικό εμπόριο και αποφεύγοντας τις επιβαρύνσεις διαμεσολάβησης.

□Οι οικοδομικοί συνεταιρισμοί που επιδιώκουν την από κοινού αγορά γης και την από κοινού κατασκευή κατοικιών για τα μέλη που καταθέτουν για το σκοπό αυτό τις οικονομίες τους στο συνεταιρισμό.⁴⁹

□Οι συνεταιρισμοί εργατών, όπου τα μέλη μπορούν να είναι εργαζόμενοι και επιχειρηματίες ταυτόχρονα και που προσφέρουν το κεφάλαιο του συνεταιρισμού και την εργοδοσία τους για παραγωγή προϊόντων και διάθεσή τους στην αγορά έτσι ώστε στη διαδικασία αυτήν να μην περιλαμβάνονται τρίτοι.

⁴⁸Κορρές, Γ. (1999). Συνεργατισμός και Οικονομική Ανάπτυξη. Αθήνα: Έλλην

⁴⁹<http://index.lib.teithe.gr>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Κοινωνική οικονομία

2.1 Τι είναι κοινωνική οικονομία

Η Κοινωνική Οικονομία είναι η οικονομία της αλληλεγγύης, του συνεργατισμού, του μη κερδοσκοπικού τομέα της οριζόντιας οργάνωσης και των κοινωνικών δικτύων. Της ομαδικής, κοινοτικής και συλλογικής επιχειρηματικότητας. Η οικονομία που δεν αποσκοπεί στο κέρδος των κεφαλαιούχων αλλά στη δημιουργία απασχόλησης και εισοδήματος για όλους που συμμετέχουν στη παραγωγική διαδικασία. (ΒΑΣΙΛΗΣ ΤΑΚΤΙΚΟΣ)⁵⁰

Η δύναμη της κοινωνικής οικονομίας βρίσκεται στο συνεργατισμό τον εθελοντισμό και το κοινωνικό κεφάλαιο. Κινείται πέρα από την αντίληψη της ανταγωνιστικότητας, υπερβαίνοντας τις αντινομίες του κράτους και της αγοράς, τον κοινωνικό και οικονομικό αποκλεισμό των κοινωνικά αδυνάτων. Δημιουργεί έτσι, συμπληρωματικά εναλλακτικό εισόδημα και ευκαιρίες απασχόλησης εκεί που σε διαφορετική περίπτωση υπάρχει δυσπραγία, ανεργία και φτώχεια. Το συγκριτικό της πλεονέκτημα είναι το μειωμένο κόστος συναλλαγών. Η αξιοποίηση ανενεργών υλικών και ανθρώπινων πόρων. Η ανοικτή διάδοση της γνώσης και της οργανωτικής τεχνολογίας. (ΒΑΣΙΛΗΣ ΤΑΚΤΙΚΟΣ)⁵¹

Οι ιστορικές ρίζες της Κοινωνικής Οικονομίας ανάγονται στις συνεταιριστικές επιχειρήσεις του 19ου αιώνα με τη μορφή αλληλοβοηθητικών φορέων, μη κερδοσκοπικών ενώσεων, συνεταιρισμών και συλλογικών επιχειρήσεων που μέσα σε δύο αιώνες εξελίχθηκαν σε πολυποίκιλες μορφές κοινωνικών επιχειρήσεων. (ΒΑΣΙΛΗΣ ΤΑΚΤΙΚΟΣ)

⁵⁰ ΒΑΣΙΛΗΣ ΤΑΚΤΙΚΟΣ «Θεσμοί & Εφαρμογές Κοινωνικής Οικονομίας»

⁵¹ <http://koinoniki--oikonomia.blogspot.gr>

Σήμερα, η παρατεταμένη κρίση του κράτους πρόνοιας και η αδυναμία της αγοράς να δημιουργεί νέες θέσεις εργασίας επέτρεψε την επάνοδο της χρησιμότητας των συνεταιρισμών και την άνοδο μιας νέας μορφής Κοινωνικής Οικονομίας, της επονομαζόμενης «οικονομίας της αλληλεγγύης» έτσι έχουμε την επέκταση των δραστηριοτήτων της, από την παραγωγή και τη διάθεση υλικών αγαθών σε ένα πλήθος από άυλα αγαθά, υπηρεσίες υγείας, παιδείας και πολιτισμού και διαχείρισης γνώσης. (ΒΑΣΙΛΗΣ ΤΑΚΤΙΚΟΣ)⁵²

Το βασικό εργαλείο πραγμάτωσης των σκοπών της Κοινωνικής Οικονομίας είναι οι κοινωνικές επιχειρήσεις και-δευτερευόντως-οι πράξεις της φιλανθρωπίας. Οι κοινωνικές επιχειρήσεις ως θεσμικό εργαλείο μπορούν να αξιοποιούν ανενεργούς κατακερματισμένους υλικούς και ανθρώπινους πόρους της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, κρατικών οργανισμών και ιδρυμάτων.⁵³

Ανενεργές πάγιες κτιριακές εγκαταστάσεις και αγροτεμάχια, καθώς και χώρους εκθετηρίων για έκθεση προϊόντων σε δημοτικούς και δημόσιους χώρους, προσφέροντας θέσεις εργασίας και εισοδήματα σε ιδρύματα και κοινωνικούς συνεταιρισμούς. Οι κοινωνικές επιχειρήσεις κατ' αυτόν τον τρόπο μπορούν να παράγουν αγροτικά προϊόντα και προϊόντα μεταποίησης αλλά και υπηρεσίες με κοινωφελείς σκοπούς έχοντας ως αντικειμενικό στόχο την διεύρυνση της απασχόλησης. (ΒΑΣΙΛΗΣ ΤΑΚΤΙΚΟΣ)

⁵²ΒΑΣΙΛΗΣ ΤΑΚΤΙΚΟΣ «Θεσμοί & Εφαρμογές Κοινωνικής Οικονομίας»

⁵³<http://koinoniki--oikonomia.blogspot.gr>

2.2 Τι είναι το κοινωνικό κεφάλαιο

Με την έννοια που έχουν δώσει στον όρο οι P. Bourdieu, J. Coleman και R. Putnam, πρόκειται για το σύνολο των μη οικονομικών πόρων, πραγματικών ή φανταστικών, που αποδίδονται σε άτομα, ομάδα ή σε ένα δίκτυο κοινωνικών σχέσεων και χαρακτηρίζονται από εμπιστοσύνη, αμοιβαιότητα και κοινά αποδεκτούς κανόνες συμπεριφοράς, που διευκολύνουν τη συνεργασία και τη συλλογική δράση των ανθρώπων, με στόχο το γενικό συμφέρον. (ΒΑΣΙΛΗΣ ΤΑΚΤΙΚΟΣ)⁵⁴

Άρα, το κοινωνικό κεφάλαιο μπορεί να εννοηθεί ως πόρος που έχει τη πηγή του στη συλλογική δράση και μπορεί να έχει αποτελέσματα σε ευρύτατη οικονομική και κοινωνική κλίμακα. Το ενδιαφέρον της ακαδημαϊκής κοινότητας για το Κοινωνικό Κεφαλαίο έχει ενταθεί κατά τα τελευταία δεκαπέντε χρόνια, περίοδο που συμπίπτει με την αύξηση των μεταναστευτικών ρευμάτων και την ενίσχυση της παγκοσμιοποίησης της οικονομίας. (ΒΑΣΙΛΗΣ ΤΑΚΤΙΚΟΣ)

Το Κοινωνικό Κεφάλαιο δεν είναι η περιουσία μιας οργάνωσης, ή της αγοράς ή του κράτους, παρόλο που όλοι μπορούν να συμβάλουν στη δημιουργία του. Είναι μια διαδικασία «εκ των κάτω» και αφορά πολίτες, ίδιας ή διαφορετικής καταγωγής και κουλτούρας, που συνδέονται κοινωνικά και δημιουργούν δίκτυα και ενώσεις. Σύμφωνα με τον ορισμό της Παγκόσμιας Τράπεζας, το κοινωνικό κεφάλαιο είναι η συνεκτική «κόλλα» που κρατά δεμένες τις κοινωνίες. (ΒΑΣΙΛΗΣ ΤΑΚΤΙΚΟΣ)⁵⁵

Πολλοί βεβαίως δεν είναι εξοικειωμένοι με τον όρο, αφού συνήθως αναφερόμαστε στον «κοινωνικό ιστό», στα «κοινωνικά δίκτυα», στα «conne» ή στην «κοινωνία των πολιτών».

⁵⁴ΒΑΣΙΛΗΣ ΤΑΚΤΙΚΟΣ «Θεσμοί & Εφαρμογές Κοινωνικής Οικονομίας»

⁵⁵<http://koinoniki--oikonomia.blogspot.gr>

Ωστόσο, ο όρος «Κοινωνικό Κεφάλαιο» έχει μεγαλύτερη βαρύτητα γιατί: α/ τοποθετεί τα κοινωνικά δίκτυα στο ίδιο επίπεδο με άλλες μορφές κεφαλαίου, όπως το οικονομικό κεφάλαιο, το φυσικό κεφάλαιο και το ανθρώπινο κεφάλαιο και αποκτά έτσι μεγαλύτερη βαρύτητα σε ένα κόσμο με ορθολογική οικονομική θεώρηση των πραγμάτων. (ΒΑΣΙΛΗΣ ΤΑΚΤΙΚΟΣ)⁵⁶

Το κοινωνικό κεφάλαιο διαθέτει κοινά χαρακτηριστικά με άλλες μορφές κεφαλαίου, γιατί κάποιος μπορεί να επενδύσει σε αυτό και να αποκομίσει οφέλη αργότερα. Ασφαλώς πρόκειται για έναν όρο πιο σύγχρονο, πιο περιεκτικό και περισσότερο «οικονομικό», για να περιγράψει την κοινωνία των πολιτών σε συνθήκες 21 αιώνα. (ΒΑΣΙΛΗΣ ΤΑΚΤΙΚΟΣ)

2.3 Πως δημιουργείται το κοινωνικό κεφάλαιο

Το κοινωνικό κεφάλαιο συμπληρώνει και υποκαθιστά σε μεγάλο βαθμό το οικονομικό κεφάλαιο στις επενδύσεις, δημιουργώντας εμπιστοσύνη και πιστοληπτική ικανότητα, αποτελεί θεμελιώδη αξία η οποία διαμορφώνεται συνεργατικά από τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, τα κοινωνικά δίκτυα και τους θεσμούς αλληλεγγύης, συμβάλλει αποφασιστικά στην πράσινη και πολιτιστική επιχειρηματικότητα αλλά και στην κοινωνική αλληλεγγύη, αποτελεί τη βασική προϋπόθεση για την ανάπτυξη της κοινωνικής οικονομίας και διαθέτει κοινά χαρακτηριστικά με άλλες μορφές κεφαλαίου, γιατί κάποιος μπορεί να επενδύσει σε αυτό προκειμένου να αποκομίσει οφέλη αργότερα. (ΒΑΣΙΛΗΣ ΤΑΚΤΙΚΟΣ)⁵⁷

⁵⁶ ΒΑΣΙΛΗΣ ΤΑΚΤΙΚΟΣ «Θεσμοί & Εφαρμογές Κοινωνικής Οικονομίας»

⁵⁷ <http://koinoniki--oikonomia.blogspot.gr>

Το Κοινωνικό Κεφάλαιο δεν είναι περιουσία μιας οργάνωσης, μιας επιχείρησης, της αγοράς ή του κράτους, παρόλο που όλοι μπορούν να συμβάλουν στη δημιουργία του. Είναι μια διαδικασία «εκ των κάτω» και αφορά πολίτες, ίδιας ή διαφορετικής καταγωγής και κουλτούρας, που συνδέονται κοινωνικά και δημιουργούν δίκτυα και ενώσεις. (ΒΑΣΙΛΗΣ ΤΑΚΤΙΚΟΣ)⁵⁸

Επίσης, το κοινωνικό κεφάλαιο ενώ ανήκει στην μικροοικονομία, επηρεάζει ακόμη και μακροοικονομικούς συντελεστές. Επομένως το κοινωνικό κεφάλαιο μπορεί να μετρηθεί, και παράλληλα μπορούν να υπολογιστούν τα οφέλη που συνεπάγεται. Μπορεί να θεωρηθεί ως μια έννοια σύμφυτη με την κοινωνική δομή, που διευκολύνει την ατομική δράση και τη νοηματοδοτεί στο κοινωνικό πλαίσιο. Παράλληλα, το κοινωνικό κεφάλαιο απαρτίζεται από επικαλυπτόμενα κοινωνικά δίκτυα, τα οποία διαθέτουν κοινές αξίες, εμπιστοσύνη και κοινά κριτήρια αποφάσεων. (ΒΑΣΙΛΗΣ ΤΑΚΤΙΚΟΣ)

Παρόλο που το κοινωνικό κεφάλαιο διαθέτει πολλά κοινά χαρακτηριστικά με τις άλλες μορφές κεφαλαίου, είναι ριζικά διαφορετικό από μια τουλάχιστον άποψη, κατά το ότι η δημιουργία του προϋποθέτει αλληλοεπίδραση μεταξύ δύο τουλάχιστον ατόμων και συνήθως μεταξύ μιας μεγάλης ομάδας ανθρώπων. Η σχετική βιβλιογραφία έχει καταδείξει ότι πρόκειται για μια περίπλοκη διαδικασία που επηρεάζεται από ιστορικούς, κοινωνικούς, πολιτικούς και πολιτισμικούς παράγοντες, καθώς και από το κυρίαρχο μοντέλο οικονομικής ανάπτυξης. Η ύπαρξη ή μη κοινωνικού κεφαλαίου, όπως θα δούμε, επηρεάζει σοβαρά την απόφαση για μετανάστευση, τον τόπο εγκατάστασης και την κοινωνική ένταξη στη χώρα υποδοχής. (ΒΑΣΙΛΗΣ ΤΑΚΤΙΚΟΣ)⁵⁹

⁵⁸ ΒΑΣΙΛΗΣ ΤΑΚΤΙΚΟΣ «Θεσμοί & Εφαρμογές Κοινωνικής Οικονομίας»

⁵⁹ <http://koinoniki--oikonomia.blogspot.gr>

2.4 Ποια είναι τα χαρακτηριστικά του κοινωνικού κεφαλαίου

Αναζητώντας τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του κοινωνικού κεφαλαίου και της οργανωμένης κοινωνίας πολιτών, θα μπορούσε να ειπωθεί ότι το κριτήριο της εμπιστοσύνης είναι το συγκριτικό πλεονέκτημα έναντι κοινοτήτων χωρίς συνοχή. Σε δίκτυα με υψηλό επίπεδο κοινωνικού κεφαλαίου επικρατεί η αρχή της αμοιβαιότητας και της αλληλεγγύης που συμβάλλει στην ατομική ευημερία, δεδομένου ότι οι συμμετέχοντες έχουν ευχερέστερη πρόσβαση στην πληροφορία ή άλλους πόρους, οι οποίοι αυξάνουν τις ευκαιρίες ατομικής ολοκλήρωσης. (ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΑΚΤΙΒΙΣΜΟΥ)⁶⁰

Υπό αυτή την έννοια, υπάρχουν τρεις βασικές παράμετροι οι οποίες μεγιστοποιούν το κοινωνικό κεφαλαίο:

- i) Η εμπιστοσύνη, η οποία οικοδομείται μέσα από τα κοινωνικά δίκτυα και διασφαλίζει ότι οι υποχρεώσεις και τα καθήκοντα των μελών θα διεκπεραιωθούν ομαλά.
- ii) Η πληροφορία, η οποία διοχετεύεται μέσα από τα κοινωνικά δίκτυα και τις κανονιστικές ρυθμίσεις και κυρώσεις που επιβάλλονται στα μέλη των δικτύων.
- iii) Η συνεργασία, την οποία εξασφαλίζουν οι ανθρώπινες κοινότητες.

Παρόλο που το κοινωνικό κεφάλαιο διαθέτει πολλά κοινά χαρακτηριστικά με τις άλλες μορφές κεφαλαίου, είναι ριζικά διαφορετικό κατά την άποψη ότι η δημιουργία του προϋποθέτει αλληλοεπίδραση μεταξύ μιας μεγάλης ομάδας ανθρώπων. (ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΑΚΤΙΒΙΣΜΟΥ).

⁶⁰<http://socialactivism.gr>

Η σχετική βιβλιογραφία έχει καταδείξει ότι πρόκειται για μια περίπλοκη διαδικασία που επηρεάζεται από ιστορικούς, κοινωνικούς, πολιτικούς και πολιτισμικούς παράγοντες, καθώς και από το κυρίαρχο μοντέλο οικονομικής ανάπτυξης.

Το κοινωνικό κεφάλαιο αυξάνει, όταν οι άνθρωποι συνεργάζονται σε εθελοντικές οργανώσεις και όταν επικοινωνούν μεταξύ τους αυτό επιτυγχάνεται με(ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΑΚΤΙΒΙΣΜΟΥ)

α) Εθελοντική συμμετοχή σε δίκτυα, ατόμων ή ομάδων, στη βάση της ισότητας των μελών. Το κοινωνικό κεφάλαιο αφορά οριζόντιες σχέσεις μεταξύ των μελών της κοινότητας και της οικογένειας αλλά και κάθετες μεταξύ των κοινοτήτων και των διαφόρων θεσμών και φορέων και κυβερνητικών. Έχει άλλωστε αναπτυχθεί και σχετική θεωρία, γνωστή ως «Θεωρία των Δικτύων».

β) Αμοιβαιότητα: Τα άτομα παρέχουν υπηρεσίες στους άλλους ή ενεργούν προς όφελος άλλων με προσωπικό κόστος, προσδοκώντας, γενικώς και αορίστως, ότι θα υπάρξει ανταπόδοση σε κάποιο απροσδιόριστο χρόνο στο μέλλον, όταν οι ίδιοι θα το χρειάζονται. Δημιουργείται, δηλαδή, ένας συνδυασμός βραχυπρόθεσμου αλτρουισμού και μακροπρόθεσμου συμφέροντος.

γ) Εμπιστοσύνη: Η εμπιστοσύνη επιτρέπει την ανάληψη ρίσκου, όταν υπάρχει η πεποίθηση ότι οι άλλοι θα αντιδράσουν θετικά και υποστηρικτικά ή τουλάχιστον δεν θα υπονομεύσουν την πρωτοβουλία».

⁶¹<http://socialactivism.gr>

δ) Η εμπιστοσύνης είναι εξαιρετικά σημαντική ακόμη και στο επίπεδο του κράτους, όπου όσο μεγαλύτερη κοινωνική συναίνεση υπάρχει, δηλαδή μεγαλύτερη εμπιστοσύνη μεταξύ των κοινωνικών εταίρων, τόσο μεγαλύτερη η πρόοδος της χώρας.

ε)Κανόνες (νόρμες): Συνήθως είναι άγραφοι αλλά κατανοητοί κοινωνικοί κανόνες και αρχές που παρέχουν το πλαίσιο για ανεπίσημο κοινωνικό έλεγχο, χωρίς την προσφυγή σε θεσμικές διαδικασίες επιβολής κυρώσεων. Πολλοί υποστηρίζουν, ότι, όπου υπάρχει ισχυρό κοινωνικό κεφάλαιο, εκεί η εγκληματικότητα καθώς και η ανάγκη για αστυνόμευση είναι χαμηλή.

στ) Κοινότητα: Το συνδυασμένο αποτέλεσμα της εμπιστοσύνης, των δικτύων, των κανόνων και της αμοιβαιότητας δημιουργεί μια ισχυρή κοινότητα, ικανή να απομακρύνει τον κίνδυνο οποιουδήποτε επίδοξου οπορτουιστή που θα επιχειρήσει να εκμεταλλευτεί το κοινωνικό κεφάλαιο της κοινότητας, χωρίς ο ίδιος να έχει προσφέρει. Η κοινότητα δεν είναι ιδιοκτησία κανενός, αλλά αξιοποιείται από όλους. Μόνο όπου υπάρχει ένα ισχυρό έθος εμπιστοσύνης, αμοιβαιότητας και αποτελεσματικών κοινωνικών κυρώσεων εναντίον των παραβατών και των «εισβολέων», η κοινότητα μπορεί να διατηρηθεί στο διηνεκές προς όφελος όλων.

ζ)Ανθρώπινο και Κοινωνικό Κεφάλαιο: Όπως έχουμε ήδη αναλύσει, το ανθρώπινο κεφάλαιο αντιπροσωπεύει πολύτιμους πόρους, όπως είναι η γνώση κι οι δεξιότητες που εκπορεύονται από την εκπαίδευση, την κατάρτιση και την εμπειρία.

η) Μερικά είδη ανθρώπινου κεφαλαίου, όπως η ομαδική εργασία και η ικανότητα επικοινωνίας λειτουργούν υποστηρικτικά προς το κοινωνικό κεφάλαιο. Επομένως επενδύσεις στο ανθρώπινο κεφάλαιο συμβάλλουν στην ανάπτυξη και των δύο τύπων κεφαλαίου.

2.5 Κοινωνική οικονομία

i) στο τομέα της υγείας: Στα σημερινά προβλήματα που παρουσιάζει το σύστημα της υγείας στη χώρα μας, η λύση μπορεί να δοθεί σίγουρα και μέσω της κοινωνικής οικονομίας. Σε μια εποχή που η φτώχεια και η ανέχεια έχουν έρθει στο προσκήνιο, τα κοινωνικά φαρμακεία και τα κοινωνικά ιατρεία των Δήμων, κινούμενα από μια ισχυρή πρωτοβουλία αλληλεγγύης, περιθάλπουν εκατοντάδες άπορους πολίτες. Μάλιστα, τα κοινωνικά φαρμακεία σε σύμπραξη με αγροτικές Κοιν.Σ.Επ. μπορούν να παρασκευάζουν φυτικά φάρμακα και καλλυντικά από βιολογικές καλλιέργειες και να τα διανέμουν είτε δωρεάν είτε με ένα συμβολικό αντίτιμο. (ΒΑΣΙΛΗΣ ΤΑΚΤΙΚΟΣ)⁶²

Στον τομέα της υγείας, δραστηριοποιούνται κοινωνικές επιχειρήσεις και συνεταιρισμοί για τη φροντίδα ηλικιωμένων και ομάδων με ειδικά προβλήματα υγείας. Επίσης, έχουν δημιουργηθεί εταιρείες παροχής υπηρεσιών για προσπελάσιμα συστήματα μεταφορών, όπως εταιρείες ταξί και λεωφορείων, καθώς και τεχνικές εταιρίες με εξειδίκευση στην κατασκευή προσπελάσιμων χώρων (κυρίως για άτομα με ειδικές ανάγκες). Τέλος, δραστηριοποιούνται εταιρείες πληροφορικής - παροχής εξειδικευμένων υπηρεσιών για αναπήρους, ηλικιωμένους, κ.ά. (ΒΑΣΙΛΗΣ ΤΑΚΤΙΚΟΣ)

⁶²ΒΑΣΙΛΗΣ ΤΑΚΤΙΚΟΣ «Θεσμοί & Εφαρμογές Κοινωνικής Οικονομίας»

Αναφορικά με τις κοινωνικές υπηρεσίες στους Δήμους η πρόταση είναι: η δημιουργία Κοινωνικών επιχειρήσεων Κοιν.Σ.Επ στους τομείς που ενδιαφέρει τους συνεργαζόμενους Δήμους, όπως π.χ. για παιδικούς - βρεφονηπιακούς σταθμούς, Κοιν.Σ.Επ για αδύναμες κοινωνικές ομάδες, ηλικιωμένους, ΑΜΕΑ, αστέγους κ.α., εξασφαλίζοντας μικρότερο ετήσιο κόστος για τους Δήμους και καλύτερες υπηρεσίες απαλλάσσοντας σε μεγάλο βαθμό τους Δήμους από τη χαμηλή απόδοση της δημοσιούπαλληλικής νοοτροπίας. (ΒΑΣΙΛΗΣ ΤΑΚΤΙΚΟΣ)⁶³

ii) Στο τομέα της μεταποίησης: Η βιοτεχνική παραγωγή στην Ελλάδα, εξαιτίας της υψηλής ανταγωνιστικότητας των γύρω χωρών της βαλκανικής, της Τουρκίας και των ασιατικών χωρών, έχει δραματικά συρρικνωθεί, επιτρέποντας υψηλά κέρδη στους εισαγωγείς και ασήμαντα στους βιοτέχνες. Ωστόσο, υπάρχει πάντα ζήτηση στα αυθεντικά Ελληνικά προϊόντα. Είναι όμως απαραίτητο περιοριστεί το κόστος διαμεσολάβησης και τα υψηλά ασφάλιστρα στη χώρα μας, κάτι που μόνο μέσα από την συνεταιριστική οργάνωση της εργασίας μπορεί να επιτευχθεί. (ΒΑΣΙΛΗΣ ΤΑΚΤΙΚΟΣ)

Στόχος τους είναι να προάγουν το τοπικό και συλλογικό συμφέρον, την προώθηση της απασχόλησης, την ενδυνάμωση της κοινωνικής συνοχής και της τοπικής ή περιφερειακής ανάπτυξης. Σε αυτές δραστηριοποιούνται ως επί το πλείστον άνεργοι νέοι επιστήμονες, οι οποίοι μπορούν να προσφέρουν τα μέγιστα στην παραγωγή τοπικών προϊόντων και στην παροχή υπηρεσιών σε τομείς όπως ο πολιτισμός, το περιβάλλον, η οικολογία, η εκπαίδευση, οι παροχές κοινής ωφέλειας, η αξιοποίηση τοπικών προϊόντων, η διατήρηση παραδοσιακών δραστηριοτήτων και επαγγελμάτων κ.ά. (ΒΑΣΙΛΗΣ ΤΑΚΤΙΚΟΣ)

⁶³ ΒΑΣΙΛΗΣ ΤΑΚΤΙΚΟΣ «Θεσμοί & Εφαρμογές Κοινωνικής Οικονομίας»

Οι κοινωνικοί συνεταιρισμοί μπορούν να αναπτύξουν οποιοσδήποτε δραστηριότητες, καλύπτοντας ολόκληρο το φάσμα της παραγωγής, της μεταποίησης, αλλά και της εμπορίας αγροτικών προϊόντων, καταναλωτικών προϊόντων, κτηνοτροφικών προϊόντων, προμήθειας και εμπορίας γεωργικών εφοδίων, καθώς και της κατασκευής, προμήθειας και εμπορίας μέσων αγροτικής παραγωγής και παροχής υπηρεσιών κ.ά. Αναφορικά με την προώθηση προϊόντων και υπηρεσιών των Κοιν.Σ.Επ και των Αναπτυξιακών Συμπράξεων, ο σχεδιασμός προβλέπει τη δημιουργία ενός θεσμικού εργαλείου τοπικών και περιφερειακών εκθέσεων. (ΒΑΣΙΛΗΣ ΤΑΚΤΙΚΟΣ)⁶⁴

Εκεί θα προβάλλονται και θα προωθούνται από κοινού τα τοπικά προϊόντα και υπηρεσίες, οι φορείς κοινωνικής οικονομίας, οι συνεταιρισμοί, οι πρωτοβουλίες πράσινης ανάπτυξης και τα βιολογικά προϊόντα της κάθε περιοχής. Οι εκθέσεις αυτές θα συνενώνουν δράσεις κοινωνικών συμπράξεων, κοινωνικής εταιρικής ευθύνης, τοπικά προϊόντα ποιότητας, βιολογικά προϊόντα, δράσεις αγροτουρισμού ή οικοτουρισμού και θα αναδεικνύουν κοινωφελή προγράμματα και υπηρεσίες στον τομέα της υγείας και της ανθρωπιστικής βοήθειας. (ΒΑΣΙΛΗΣ ΤΑΚΤΙΚΟΣ)

iii) Στο τομέα του τουρισμού: Στον τομέα του τουρισμού υπάρχουν πρόσθετες δυνατότητες, τόσο λόγω του φυσικού πλούτου της χώρας μας και της φυσικής της ομορφιάς, όσο κυρίως λόγω της πολιτιστικής της κληρονομιάς, η οποία είναι επιτακτική ανάγκη να αναδειχθεί με ποικίλους τρόπους. Παράλληλα, η ελληνική ύπαιθρος έχει όλες τις προϋποθέσεις να αναπτύξει δράσεις αγροτουρισμού στη λογική των πολλαπλών καλλιεργειών και την εφαρμογή βιολογικών μεθόδων σε όλα τα στάδια παραγωγής. (ΒΑΣΙΛΗΣ ΤΑΚΤΙΚΟΣ)

⁶⁴ΒΑΣΙΛΗΣ ΤΑΚΤΙΚΟΣ «Θεσμοί & Εφαρμογές Κοινωνικής Οικονομίας»

Με αυτή τη συμπληρωματικότητα θα ενισχυθεί το συνολικό τουριστικό προϊόν, που βασίζεται στην πολύ θεαματικότητα. Ως έννοια, ο αγροτουρισμός είναι συνδεδεμένος με την επαφή των επισκεπτών μιας τουριστικής μονάδας με την παραγωγή του αγροκτήματος. Μπορεί να περιλαμβάνει μια σειρά από ενδεικτικές δραστηριότητες, όπως: Συμμετοχή σε αγροτικές δραστηριότητες εντός του κτήματος που περιλαμβάνει η αγροτουριστική μονάδα (μάζεμα φρούτων, τρύγος κ.α.). (ΒΑΣΙΛΗΣ ΤΑΚΤΙΚΟΣ)⁶⁵

Έμπρακτη και όχι απλά θεωρητική εκπαίδευση σε αγροτικά και περιβαλλοντικά θέματα. Εφαρμογή συγκεκριμένων μεθόδων ανηφορικής διαχείρισης του αγροοικοσυστήματος (βιολογική γεωργία, βιοδυναμική καλλιέργεια κ.α.) (ΒΑΣΙΛΗΣ ΤΑΚΤΙΚΟΣ)

Μια πολύ καλή επιχειρηματική πρόταση στον τομέα του κοινωνικού τουρισμού αφορά στην ψηφιοποίηση του πολιτιστικού περιεχομένου, των μύθων, των μνημείων και της ιστορίας της χώρας, δραστηριότητες που μπορούν να ενισχύσουν όλες τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού.

Η διατήρηση δηλαδή της πολύτιμης πληροφορίας που περιέχουν αντικείμενα, από τα οποία όμως άλλα καταστρέφονται από τη φθορά του χρόνου ή από κάποιο συμβάν και άλλα αλλοιώνονται. (ΒΑΣΙΛΗΣ ΤΑΚΤΙΚΟΣ)

Υπάρχει ένα πλήθος από άυλα πολιτιστικά αγαθά, όπως παραδόσεις και μύθοι, που σβήνουν στο πέρασμα του χρόνου. Η ψηφιοποίηση δημιουργεί ψηφιακά υποκατάστατα των υλικών και άυλων αγαθών, περισώζοντας την πολύτιμη πληροφορία που περιέχουν. (ΒΑΣΙΛΗΣ ΤΑΚΤΙΚΟΣ)⁶⁶

⁶⁵ ΒΑΣΙΛΗΣ ΤΑΚΤΙΚΟΣ «Θεσμοί & Εφαρμογές Κοινωνικής Οικονομίας»

⁶⁶ <http://koinoniki--oikonomia.blogspot.gr>

Συγκεκριμένα, επιτυγχάνονται οι ακόλουθοι σημαντικοί στόχοι: Η ενίσχυση του ρόλου που έχει το πολιτιστικό αγαθό, αφού η αντίστοιχη πληροφορία μπορεί να ανευρεθεί πιο εύκολα και συνδυασμένα από διαφορετικές πηγές, η προβολή των πολιτιστικών αγαθών μέσα από το Διαδίκτυο, αλλά και με την παραγωγή ηλεκτρονικών εκδόσεων (CD, DVD, εφαρμογές, αφιερώματα), τα οποία διανέμονται σε διάφορες παρουσιάσεις/εκδηλώσεις ή σε σημεία τουριστικής προσέλκυσης, η οικονομική ανάπτυξη μέσω και της προβολής των πολιτιστικών αγαθών και της διανομής του πολιτιστικού περιεχομένου σε αχανείς αγορές. (ΒΑΣΙΛΗΣ ΤΑΚΤΙΚΟΣ)⁶⁷

Σημαντικό κίνητρο για τη θερμή υποδοχή της δράσης από την τοπική κοινωνία και την πλήρη αναστροφή της φθίνουσας πορείας της απασχόλησης και της παραγωγής στις περιοχές μιας τέτοιας παρέμβασης, είναι ακριβώς η τουριστική και πολιτιστική αναβάθμιση της περιοχής. Με αυτή τη δομή, το σχέδιο αξιοποιεί το κοινωνικό κεφάλαιο της περιοχής και διευκολύνει την εισροή οικονομικού κεφαλαίου και τη βιωσιμότητα της επένδυσης στη συνέχεια. (ΒΑΣΙΛΗΣ ΤΑΚΤΙΚΟΣ)

Η αξιοποίηση όλων των φυσικών συγκριτικών πλεονεκτημάτων μιας περιοχής βασίζεται στην έξυπνη διαχείριση των ανθρώπινων πόρων, μέσα από τις κοινωνικές αναπτυξιακές συμπράξεις, που εξασφαλίζουν τη συμμετρικότητα της τοπικής κοινωνίας στην κοινωνική επιχειρηματικότητα. Οι καλές πρακτικές της κοινωνικής επιχειρηματικότητας αποτελούν τα βασικά εργαλεία κινητοποίησης των ανθρώπινων πόρων στο επίπεδο της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και παράλληλα διατηρήσιμο ανταγωνιστικό πλεονέκτημα για την τοπική κοινωνία. (ΒΑΣΙΛΗΣ ΤΑΚΤΙΚΟΣ)⁶⁸

⁶⁷ ΒΑΣΙΛΗΣ ΤΑΚΤΙΚΟΣ «Θεσμοί & Εφαρμογές Κοινωνικής Οικονομίας»

⁶⁸ <http://koinoniki--oikonomia.blogspot.gr>

iv) Στο τομέα επιμόρφωσης δια βίου μάθησης: Οι δομές δια βίου μάθησης ως άξονες δράσης θα πρέπει να ανταποκριθούν σε ένα Η δια βίου μάθηση συνδέεται με την ανάπτυξη της Κοινωνικής Οικονομίας από την άποψη ότι η πολυπλοκότητα του αντικειμένου απαιτεί διαρκή επιμόρφωση και συνειδητοποίηση των θεσμικών κανόνων μέσα στους οποίους λειτουργεί. (ΒΑΣΙΛΗΣ ΤΑΚΤΙΚΟΣ)⁶⁹

Καταρχάς, θα πρέπει να ορίσουμε ότι η «δια βίου μάθηση» είναι μία μακροχρόνια διαδικασία, που ξεκινάει από τη γέννηση του ανθρώπου και συνεχίζει σε όλη τη διάρκεια της ζωής του. Υπό αυτή την έννοια, δια βίου μάθηση δεν είναι ούτε τα Ι.Ε.Κ. ούτε τα σχολεία δεύτερης ευκαιρίας. (ΒΑΣΙΛΗΣ ΤΑΚΤΙΚΟΣ)

Δεν ταυτίζεται με την σχολική μάθηση, αλλά είναι μια ξεχωριστή διαδικασία, που συνδυάζεται περισσότερο με τη μάθηση μέσα από την εργασία ή και τον εθελοντισμό. Αυτό που συμβαίνει στην Ελλάδα είναι μια διαστροφή του όρου και της πρακτικής της διεργασίας σχετικά με τη δια βίου μάθηση. Ο επίσημος ορισμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη δια βίου μάθηση αναφέρεται σε: «Κάθε μαθησιακή δραστηριότητα η οποία αναλαμβάνεται καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής με σκοπό τη βελτίωση των γνώσεων, των δεξιοτήτων και των εφοδίων, στο πλαίσιο μιας προσωπικής, κοινωνικής οπτικής και/ή μιας οπτικής που σχετίζεται με την απασχόληση» (ΒΑΣΙΛΗΣ ΤΑΚΤΙΚΟΣ)⁷⁰

⁶⁹ΒΑΣΙΛΗΣ ΤΑΚΤΙΚΟΣ «Θεσμοί & Εφαρμογές Κοινωνικής Οικονομίας»

⁷⁰<http://koinoniki--oikonomia.blogspot.gr>

Στη σύγχρονη πρακτική, ενώ η δια βίου μάθηση εκθειάζεται, στην ουσία ακυρώνεται από ένα γραφειοκρατικό σύστημα με «κούφια» πτυχία. Επιπροσθέτως, ενώ εξελίσσεται τα τελευταία 20 χρόνια στην Ελλάδα, δεν έχει τα επιθυμητά αποτελέσματα, διότι εκτρέπεται από τον πραγματικό της στόχο που είναι η δια βίου μάθηση μέσα από την εργασία και όχι σε κάποιο σχολείο αποκομμένο από την παραγωγή. (ΒΑΣΙΛΗΣ ΤΑΚΤΙΚΟΣ)⁷¹

Η διαστροφή βρίσκεται ακριβώς στο γεγονός ότι η δια βίου μάθηση γίνεται στα δημόσια σχολεία, ενώ θα έπρεπε ρητά να απαγορεύεται να γίνεται σε αυτά. Η εκτροπή είναι προκλητική και σκόπιμη για να εξυπηρετηθούν συγκεκριμένα συμφέροντα από τη διάθεση των πόρων. Αυτή η γενιά προείσπραξε τα χρήματα της επόμενης γενιάς, κάτι που είναι μια πρωτοφανής ιστορική απάτη. (ΒΑΣΙΛΗΣ ΤΑΚΤΙΚΟΣ)

Αντίθετα, η δια βίου μάθηση δύναται να εφαρμοστεί σε πολυπληθείς τομείς: π.χ. ως μάθηση στην επιχειρηματικότητα, στην συνεργατική οργάνωση, σε νέα προϊόντα και υπηρεσίες όπου πραγματικά υπάρχει ανάγκη, στην παραγωγικότητα, στη δικτύωση, στην υγιεινή διατροφή, στα ζητήματα της πόλης και το περιβάλλον, στην κηποτεχνική, στη μαγειρική, στη διαδικασία e-learning, στη δημοσιογραφία πολιτών καθώς και σε πολλούς άλλους τομείς, ολοκληρωμένο επικοινωνιακό σύστημα με ψηφιακό επιμορφωτικό περιεχόμενο χρηστικής ενημέρωσης και συμβουλευτικής, με διαθέσιμους επιμορφωτές και συμβούλους σε στοχευόμενους τομείς. (ΒΑΣΙΛΗΣ ΤΑΚΤΙΚΟΣ)

Η δημιουργία εγχειριδίων για όλους τους τομείς ανάπτυξης κοινωνικής οικονομίας και για την εξωστρέφεια αυτής της μορφής επιχειρηματικότητας, καθώς και μοντέλα επιχειρηματικών σχεδίων, τα οποία θα είναι διαθέσιμα για κοινωνικούς επιχειρηματίες, με βάση τα οποία θα πραγματοποιούνται και ειδικά σεμινάρια, καθίσταται πλέον απολύτως χρήσιμη.

⁷¹ ΒΑΣΙΛΗΣ ΤΑΚΤΙΚΟΣ «Θεσμοί & Εφαρμογές Κοινωνικής Οικονομίας

ν) σε κάθε είδος συμβουλευτικές υπηρεσίες: Οι κοινωνικές επιχειρήσεις δύνανται να επωφεληθούν από την αναγνώριση της σημασίας του διανοητικού κεφαλαίου. Ακόμη και στις πλέον ώριμες αγορές, οι εταιρείες προσπαθούν να διαφοροποιηθούν στη βάση της διάνοησης και να εντάξουν το κεφάλαιο αυτό στην ευρύτερη στρατηγική τους. Το ίδιο ισχύει για τις κοινωνικές επιχειρήσεις. (ΒΑΣΙΛΗΣ ΤΑΚΤΙΚΟΣ)⁷²

Οι εκάστοτε επιστημονικές ομάδες και η υποστήριξη που θα παρέχουν οφείλουν να συμβάλλουν στο σχεδιασμό, ώστε οι πόροι και τα χρηματοδοτικά εργαλεία να κατευθυνθούν και να υποστηρίξουν την πραγματική κοινωνική οικονομία των παραγωγών προϊόντων και υπηρεσιών. Να συμβάλλουν στον αναδραστικό στοχασμό μεταξύ των αναγκών που εκδηλώνονται στο επίπεδο πρακτικών εφαρμογών της κοινωνικής επιχειρηματικότητας και των αρχών σύμφωνα με τις οποίες σχεδιάζονται οι πολιτικές χρηματοδότησης. (ΒΑΣΙΛΗΣ ΤΑΚΤΙΚΟΣ)

Θα πρέπει να εισάγουν έννοιες και πρακτικές που βοηθούν στη συγκέντρωση άυλου κεφαλαίου, όπως συστήματα διαχείρισης της γνώσης και κοινωνικού διανοητικού κεφαλαίου, που εντέλει κινητοποιεί και τους υλικούς πόρους. Η ανταλλαγή της γνώσης αποτελεί σημαντικό παράγοντα, που προϋποθέτει την κατανόηση, εκ μέρους των συμβούλων, ότι οι συγκεκριμένες θεωρίες και μέθοδοι συμβουλευτικής σταδιοδρομίας θα είναι προσβάσιμες σε όλους, στο κατάλληλο επίπεδο πολυπλοκότητας και λεπτομέρειας. Προϋποθέτει ακόμη ότι όλοι θα αναγνωρίζουν τα υπάρχοντα επαγγελματικά πλαίσια δεξιοτήτων άλλων επαγγελματικών κατηγοριών ή τις απόψεις και τα ενδιαφέροντα των άλλων ομάδων με παραπλήσιο αντικείμενο. (ΒΑΣΙΛΗΣ ΤΑΚΤΙΚΟΣ)⁷³

⁷²ΒΑΣΙΛΗΣ ΤΑΚΤΙΚΟΣ «Θεσμοί & Εφαρμογές Κοινωνικής Οικονομίας»

⁷³<http://koinoniki--oikonomia.blogspot.gr>

Επίσης, μπορεί να έχουν ένα ρόλο ως οι κύριοι συντελεστές δράσεων επισκόπησης και αξιολόγησης, στα πλαίσια μιας στρατηγικής διασφάλισης ποιότητας. Ένα από τα απαραίτητα χαρακτηριστικά ενός καλού συστήματος συμβουλευτικής είναι ότι πρέπει να είναι ταυτόχρονα ευρύ και να απευθύνεται σε συγκεκριμένες ομάδες-στόχους, να είναι και εκτεταμένο και εντατικό. (ΒΑΣΙΛΗΣ ΤΑΚΤΙΚΟΣ)⁷⁴

Τα περίπλοκα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης και οι ευκαιρίες που παρέχουν, μέσω τυπικών ή άτυπων δομών, δεν είναι τόσο ξεκάθαρα για τους περισσότερους, με αποτέλεσμα οι περισσότεροι πολίτες να χρειάζονται υποστήριξη στο σχεδιασμό της σταδιοδρομίας τους, ώστε να διαλέξουν μεταξύ των διαφορετικών επιλογών εκπαίδευσης και κατάρτισης, καθώς και να διαχειριστούν με επιτυχία τη μετάβασή τους από την εκπαίδευση στην αγορά εργασίας. (ΒΑΣΙΛΗΣ ΤΑΚΤΙΚΟΣ)

Το δίκτυο των Περιφερειακών Μηχανισμών που μπορεί να εκτείνεται στο σύνολο της χώρας ανά περιφερειακή ενότητα, θα παρέχει υπηρεσίες για τους κοινωνικούς επιχειρηματίες και τις κοινωνικές συνεταιριστικές επιχειρήσεις, με εστίαση στη διεκπεραίωση της διοικητικής διαδικασίας και την παροχή υπηρεσιών οριζόντιας συμβουλευτικής. (ΒΑΣΙΛΗΣ ΤΑΚΤΙΚΟΣ)⁷⁵

⁷⁴ ΒΑΣΙΛΗΣ ΤΑΚΤΙΚΟΣ «Θεσμοί & Εφαρμογές Κοινωνικής Οικονομίας»

⁷⁵ <http://koinoniki--oikonomia.blogspot.gr>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Πώς η κοινωνική οικονομία συνδέεται με τους συνεταιρισμούς.

3.1 Τί είναι οι κοινωνικές συνεταιριστικές επιχειρήσεις(Κοιν.Σ.Επ.).

Η Κοινωνική Συνεταιριστική Επιχείρηση (Κοιν.Σ.Επ.), είναι ένας φορέας Κοινωνικής Οικονομίας και εμφανίστηκε με τον πρόσφατο Ν.4430/2016. Στην ουσία είναι ένας αστικός συνεταιρισμός με κοινωνικό σκοπό και διαθέτει εκ του νόμου την εμπορική ιδιότητα.

Ανάλογα με τον ειδικότερο σκοπό τους, οι Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις διακρίνονται στις εξής κατηγορίες:

α) Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις Ένταξης, οι οποίες αφορούν στην ένταξη στην οικονομική και κοινωνική ζωή των ατόμων που ανήκουν στις Ευάλωτες Ομάδες Πληθυσμού.¹ Ποσοστό 40% κατ' ελάχιστον των εργαζομένων στις Επιχειρήσεις αυτές ανήκουν υποχρεωτικά στις Ευάλωτες Ομάδες Πληθυσμού. Οι Κοινωνικοί Συνεταιρισμοί Περιορισμένης Ευθύνης (Κοι.Σ.Π.Ε.) θεωρούνται αυτοδικαίως Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις Ένταξης και υπάγονται στις διατάξεις του παρόντος νόμου.

β) Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις Κοινωνικής Φροντίδας, οι οποίες αφορούν στην παραγωγή και παροχή προϊόντων και υπηρεσιών κοινωνικού - προνοιακού χαρακτήρα σε συγκεκριμένες ομάδες πληθυσμού, όπως οι ηλικιωμένοι, τα βρέφη, τα παιδιά, τα άτομα με αναπηρία και τα άτομα με χρόνιες παθήσεις.

γ) Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις Συλλογικού και Παραγωγικού Σκοπού, οι οποίες αφορούν την παραγωγή προϊόντων και παροχή υπηρεσιών για την ικανοποίηση των αναγκών της συλλογικότητας (πολιτισμός, περιβάλλον, οικολογία, εκπαίδευση, παροχές κοινής ωφέλειας, αξιοποίηση τοπικών προϊόντων, διατήρηση παραδοσιακών δραστηριοτήτων και επαγγελμάτων κ.α.) που προάγουν το τοπικό και συλλογικό συμφέρον, την προώθηση της απασχόλησης, την ενδυνάμωση της κοινωνικής συνοχής και την ενδυνάμωση

της τοπικής ή περιφερειακής ανάπτυξης (Κων/νος Σταυρουλάκης. 4019/11 ΦΕΚ 216 Α/30-9-2011. <http://koinsep.org>).

¹ Στις «Ευάλωτες Ομάδες Πληθυσμού» ανήκουν οι ομάδες εκείνες του πληθυσμού που η ένταξη τους στην κοινωνική και οικονομική ζωή εμποδίζεται από σωματικά και ψυχικά αίτια ή λόγω παραβατικής συμπεριφοράς. Σε αυτές ανήκουν άτομα με αναπηρίες (σωματικές ή ψυχικές ή νοητικές ή αισθητηριακές), εξαρτημένα ή απεξαρτημένα από ουσίες άτομα, οροθετικοί, φυλακισμένοι/αποφυλακισμένοι, ανήλικοι παραβάτες.

3.2 Ποια είναι η διαδικασία σύστασης των Κοιν.Σ.Επ.

Για τη σύσταση της Κοιν.Σ.Επ. τηρείται η διαδικασία ίδρυσης ενός αστικού συνεταιρισμού. Το καταστατικό πρέπει να υπογράφεται από επτά τουλάχιστον πρόσωπα, αν πρόκειται για Κοιν.Σ.Επ. Ένταξης, και από πέντε τουλάχιστον πρόσωπα αν πρόκειται για Κοιν.Σ.Επ. Κοινωνικής Φροντίδας ή Συλλογικού Σκοπού. Ενδεικτικό πρότυπο καταστατικό διατίθεται σε ηλεκτρονική μορφή από το διαδικτυακό τόπο του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης.

Οι «Κοιν.Σ.Επ.» εγγράφονται στο Μητρώο Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας και υποχρεούνται πριν από την έναρξη της δραστηριότητάς τους να υποβάλουν, για την καταχώρισή τους στο Μητρώο αυτό, αίτηση καθώς και τα δικαιολογητικά που απαιτούνται για την εγγραφή. Η υποβολή της αίτησης και των δικαιολογητικών μπορεί να γίνεται και ηλεκτρονικά.

Η υποβολή της δήλωσης έναρξης εργασιών της Κοιν.Σ.Επ. στην αρμόδια Δημόσια Οικονομική Υπηρεσία γίνεται μετά τη χορήγηση της βεβαίωσης εγγραφής στο Μητρώο Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας. Στη σφραγίδα, στα έντυπα, στα έγγραφα και στις συμβάσεις που συνάπτουν οι Κοιν.Σ.Επ. αναγράφεται υποχρεωτικά ο αριθμός εγγραφής τους στο Μητρώο. Το ετήσιο πρόγραμμα των Κοιν.Σ.Επ., καθώς και ο απολογισμός εκτέλεσης αυτού αναρτώνται υποχρεωτικώς στο διαδίκτυο, στην ηλεκτρονική σελίδα του Μητρώου (Κων/νος Σταυρουλάκης-<http://koinsep.org>).

3.3 Η οικονομική διαχείριση των Κοιν.Σ.Επ.

Οι πόροι των Κοιν.Σ.Επ. αποτελούνται από το κεφάλαιο της επιχείρησης, δωρεές τρίτων, έσοδα από την αξιοποίηση της περιουσίας της, έσοδα από την επιχειρηματική δραστηριότητάς της, επιχορηγήσεις από το πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων, την Ευρωπαϊκή Ένωση, διεθνείς ή εθνικούς οργανισμούς ή Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης Α' και Β' βαθμού, έσοδα από άλλα προγράμματα, κεφάλαια από κληροδοτήματα, δωρεές και παραχωρήσεις της χρήσης περιουσιακών στοιχείων, καθώς και κάθε άλλο έσοδο από την ανάπτυξη των δραστηριοτήτων της σύμφωνα με το καταστατικό της. Τα κέρδη διατίθενται ετησίως κατά ποσοστό 5% για τον σχηματισμό αποθεματικού, κατά ποσοστό έως 35% διανέμονται στους εργαζόμενους της επιχείρησης ως κίνητρο παραγωγικότητας σύμφωνα με τα οριζόμενα στο καταστατικό τους και το υπόλοιπο διατίθεται για τις δραστηριότητες της επιχείρησης και την δημιουργία νέων θέσεων εργασίας. Οι Κοιν.Σ.Επ. και οι Κοι.Σ.Π.Ε. Έχουν πρόσβαση στη χρηματοδότηση από το Ταμείο Κοινωνικής Οικονομίας, καθώς επίσης και από το Εθνικό Ταμείο Επιχειρηματικότητας και Ανάπτυξης και δύνανται να εντάσσονται στον αναπτυξιακό νόμο 3908/2011. Οι εργαζόμενοι στις Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις, οι οποίοι ανήκουν στις Ευάλωτες Ομάδες Πληθυσμού και λαμβάνουν επίδομα πρόνοιας ή επιδόματα επανένταξης ή οποιασδήποτε μορφής νοσήλιο ή παροχή, συνεχίζουν να εισπράττουν τις παροχές αυτές ταυτόχρονα με την αμοιβή τους από την Κοιν.Σ.Επ. Η Κοιν.Σ.Επ. δεν υπόκειται σε φορολογία εισοδήματος για το ποσοστό των κερδών της το οποίο διατίθεται για το σχηματισμό αποθεματικού και τις δραστηριότητές της. Το ποσοστό των κερδών της Κοιν.Σ.Επ. που διανέμεται στους εργαζόμενους υπόκειται σε παρακράτηση φόρου εισοδήματος, Οι Κοιν.Σ.Επ. μπορούν να εντάσσονται σε προγράμματα στήριξης της επιχειρηματικότητας, προγράμματα του Οργανισμού Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (Ο.Α.Ε.Δ.) για την στήριξη της εργασίας και στις κάθε είδους ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης.

Δημόσιες Συμβάσεις Κοινωνικής Αναφοράς είναι αυτές κατά τις οποίες οι αναθέτουσες αρχές στο στάδιο ανάθεσης λαμβάνουν υπόψη σημαντικές κοινωνικές πτυχές ως κριτήρια ανάθεσης. Ενδεικτικά, ως τέτοια κριτήρια νοούνται: οι ευκαιρίες απασχόλησης, η κοινωνική ένταξη ευάλωτων ομάδων, η ισότητα ευκαιριών, ο σχεδιασμός της προσβασιμότητας για όλους, η συνεκτίμηση των κριτηρίων αειφορίας, στα οποία περιλαμβάνονται θέματα ηθικού εμπορίου και η ευρύτερη εκούσια συμμόρφωση με την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη (ΕΚΕ).

(Κατερίνα Σαρρή/ Άννα Τριχοπούλου, Γυναικεία Επιχειρηματικότητα , 2012 σελ.289).

3.4 Εξέλιξη της Κοινωνικής οικονομίας στην Ελλάδα.

Όσον αφορά στην Ελλάδα, κοινή είναι η διαπίστωση ότι οι δραστηριότητες του τομέα της Κοινωνικής Οικονομίας δεν είναι ιδιαίτερα ανεπτυγμένες, και οι όποιες προσπάθειες γίνονται τα τελευταία χρόνια από διάφορους φορείς προσκρούουν, μεταξύ άλλων, στην έλλειψη ενός κατάλληλου και ευέλικτου πλαισίου για τη θεσμική, διοικητική και χρηματοδοτική στήριξη των πρωτοβουλιών που αναλαμβάνονται στον τομέα αυτόν. Η Ελλάδα εμφανίζει τα μικρότερα ποσοστά μεταξύ των 15 κρατών-μελών της Ε.Ε. που έχουν την σχετική εμπειρία. Η απασχόληση στον τομέα Κοινωνικής Οικονομίας αντιπροσωπεύει μόλις το 1.8% της συνολικής απασχόλησης και το 2,9% της μισθωτής εργασίας.

Σύμφωνα με τα στοιχεία που παρατίθενται στην αιτιολογική έκθεση του νομοσχεδίου για την «Κοινωνική Οικονομία και την Κοινωνική Επιχειρηματικότητα» (2011), στην Ελλάδα υπολογίζονται:

α) 8.400 περίπου συνεταιρισμοί με 950.000 περίπου μέλη.

β) 1.500-2.000 οργανώσεις εθελοντισμού, από τις οποίες 200-300 έχουν ενεργό δράση, εκ των οποίων 115-200 δραστηριοποιούνται στο χώρο του περιβάλλοντος και της οικολογίας.

γ) Μικτές οργανώσεις, εθελοντικές οργανώσεις με στοιχεία συνηγορίας με νομικές μορφές σωματείων, σωματείων ειδικώς αναγνωρισμένων ως φιλανθρωπικών, αστικών μη κερδοσκοπικών εταιρειών, ιδρυμάτων και ενώσεων προσώπων, οργανώσεις ή και εταιρικά σχήματα που αναπτύσσουν δραστηριότητες ένταξης αποκλεισμένων ομάδων του πληθυσμού στην αγορά εργασίας και έχουν οικονομικό αντικείμενο.

δ) 71 γυναικείοι συνεταιρισμοί με 1.903 μέλη.

ε) 68 συνεταιριστικές θεραπευτικές μονάδες στα ψυχιατρικά νοσοκομεία.

ζ) 15 ΚΟΙΣΠΕ με αντικείμενο την ένταξη των ψυχικά ασθενών στην αγορά εργασίας, αλλά και την παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών.

Μέχρι πρότινος, στο ελληνικό θεσμικό πλαίσιο δεν υπήρχε καμία αναγνώριση του τομέα της κοινωνικής οικονομίας και επιχειρηματικότητας και συνεπώς των μορφών αυτών που συνδυάζουν το «επιχειρείν» με την κοινή ωφέλεια και το κοινωνικό συμφέρον. Τη μόνη θεσμοθετημένη σύγχρονη μορφή Κοινωνικής Επιχείρησης στην Ελλάδα αποτελούσαν οι Κοινωνικοί Συνεταιρισμοί Περιορισμένης Ευθύνης (Κοι.Σ.Π.Ε) (νόμος 2716/1999, άρθρο 12), που έχουν στόχο την κοινωνική ενσωμάτωση των ατόμων με ψυχικά προβλήματα.

Μόλις πρόσφατα ψηφίστηκε στη χώρα μας Νόμος για την Κοινωνική Οικονομία και Κοινωνική Επιχειρηματικότητα (Νόμος 4019, ΦΕΚ 216/30.09.2011), ο οποίος ουσιαστικά δεν έχει τεθεί σε εφαρμογή.

3.4 Εξέλιξη και ανάπτυξη της κοινωνικής οικονομίας στην Ευρώπη.

Η Κοινωνική Οικονομία είναι ο διακριτός χώρος της οικονομίας ανάμεσα στον ιδιωτικό - κερδοσκοπικό/ κεφαλαιουχικό τομέα και το δημόσιο τομέα, όπου διεξάγονται οικονομικές δραστηριότητες με κυρίαρχο σκοπό την εξυπηρέτηση κοινωνικών σκοπών και στόχων.

Η διεθνής και ευρωπαϊκή τάση των τελευταίων χρόνων, μας δείχνει ότι το 14% περίπου του ανθρώπινου δυναμικού απασχολείται σε επιχειρήσεις κοινωνικής οικονομίας και κοινωνικής επιχειρηματικότητας. Συγκεκριμένα, αποτελούν περίπου το 10% του συνόλου των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων και απασχολούν το 8% των εργαζομένων της μισθωτικής απασχόλησης ή 6,5 της συνολικής απασχόλησης. Χαρακτηριστικά είναι τα παραδείγματα της Γαλλίας και της Ισπανίας, όπου οι δραστηριότητες της Κοινωνικής Οικονομίας καταλαμβάνουν ποσοστό πάνω από 10% του ΑΕΠ. Στην Ελλάδα δεν αποτελούν ούτε το 2% του ΑΕΠ.

Η ευρωπαϊκή εμπειρία δείχνει ότι η Κοινωνική Επιχειρηματικότητα έχει σημαντική αναπτυξιακή δυναμική σε όλους τους τομείς της οικονομίας: από τη γεωργία και την παραγωγή τροφίμων μέχρι τη βιομηχανική/βιοτεχνική παραγωγή, την ενέργεια και τις υπηρεσίες υψηλής τεχνολογίας.

Οι επιχειρήσεις της κοινωνικής οικονομίας στις ποικίλες μορφές τους διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην αύξηση της ανταγωνιστικότητας και της αποδοτικότητας της ευρωπαϊκής οικονομίας με πολλούς διαφορετικούς τρόπους: κατευθύνοντας διασκορπισμένους και αδρανείς πόρους προς την οικονομική δραστηριότητα, κινητοποιώντας πόρους σε τοπικό επίπεδο, ενισχύοντας το επιχειρηματικό πνεύμα, εξαλείφοντας την ακαμψία της αγοράς, ενθαρρύνοντας την ευελιξία των αγορών, προάγοντας την κατά τόπους προσαρμογή της παραγωγής κ.ά. Οι επιχειρήσεις της κοινωνικής οικονομίας έχουν επίσης μεγαλύτερη ικανότητα διατήρησης της απασχόλησης και αποφυγής της απώλειας θέσεων εργασίας κατά τη διάρκεια δυσμενών οικονομικών κύκλων, όπως παρατηρείται στην τρέχουσα οικονομική κρίση. Αναμφισβήτητα η κοινωνική οικονομία αποτελεί έναν τομέα που συμβάλλει

σημαντικά στη δημιουργία θέσεων απασχόλησης, στη βιώσιμη ανάπτυξη και στη δικαιότερη κατανομή του εισοδήματος και του πλούτου. Πρόκειται για έναν τομέα ο οποίος μπορεί να συνδυάσει την κερδοφορία με την κοινωνική ένταξη και να εργαστεί παράλληλα με τον δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα για την προσαρμογή των υπηρεσιών στις ανάγκες.

Ο χώρος της κοινωνικής οικονομίας έχει μεγάλα πλεονεκτήματα για κάθε εμπλεκόμενη πλευρά. Πέραν από το προφανές κοινωνικό και ανθρωπιστικό όφελος, μπορεί να προσφέρει πολύτιμη εργασιακή εμπειρία και γνώσεις σε νέα άτομα, πριν την είσοδο στον αμιγώς εργασιακό στίβο. Μπορεί να αποτελέσει ένα περιβάλλον κοινωνικής ένταξης, να εμποδίσει την παθητικοποίηση ή και την περιθωριοποίηση της ανεργίας. Μπορεί να αποτελέσει το φυτώριο νεανικής επιχειρηματικότητας και καινοτομίας με κοινωνικό ή οικολογικό περιεχόμενο. Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι η καινοτομία συνδέεται άμεσα με μια πρωτότυπη και εύλογη λύση σε ένα υφιστάμενο πρόβλημα. Και ο χώρος αυτός προσφέρει ένα προνομιακό σημείο εντοπισμού πραγματικών αναγκών της κοινωνίας. Ίσως το πιο πολύτιμο στοιχείο του χώρου της κοινωνικής προσφοράς είναι η ελευθερία σκέψης και δράσης που προσφέρει.

Μια ελευθερία που οδήγησε τις κοινωνίες άλλων εποχών να μεγαλουργήσουν.

Η ελληνική κοινωνία έχει πολύ μεγαλύτερη εμπειρία στην κοινωνική οικονομία από ό,τι ίσως φανταζόμαστε.

Η κοινωνική οικονομία δεν συνδέεται μόνο με την αστική εμπειρία. Η ελληνική οικιακή και αγροτική οικονομία και οικοτεχνία μπορεί να δώσει ατέλειωτα καλά παραδείγματα. Τα συνεταιριστικά θαύματα ιστορικών κοινοτήτων όπως τα θεσσαλικά Αμπελάκια, από τον 18ο αιώνα, είναι χαρακτηριστικά. Αλλά και αργότερα, η εμπειρία στον ελληνικό χώρο είναι τεράστια. Τα «θαύματα» αυτά βασίστηκαν στην προσπάθεια επιβίωσης, και είχαν σημείο αναφοράς το μεράκι και τη χαρά της δημιουργικής εργασίας σε συνεργατικό και φιλικό και οικογενειακό περιβάλλον. Στήθηκαν πάνω και μέσα από τα δίκτυα που ξεπερνούσαν το στενό οικογενειακό κύκλο, για να υποστηρίξουν με αλληλεγγύη μια απαιτητική καθημερινότητα.

Η Κοινωνική Οικονομία και Επιχειρηματικότητα συνεισφέρει στην διατηρήσιμη οικονομική ανάπτυξη σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο ενδυναμώνοντας ταυτόχρονα την κοινωνική συνοχή. Μπορεί να αποτελέσει μια εναλλακτική λύση – ένα νέο παραγωγικό μοντέλο για την αντιμετώπιση της ραγδαίας επιδείνωσης των φαινομένων της ανεργίας και του κοινωνικού αποκλεισμού δημιουργώντας απασχόληση αλλά και να αντιμετωπίσει προβλήματα που έχει επιφέρει η κρίση και ο μετασχηματισμός των συστημάτων κοινωνικής προστασίας καλύπτοντας κοινωνικές ανάγκες (Βάσω Κόλλια-<http://www.liberal.gr>).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Γυναικείοι Συνεταιρισμοί

4.1 Ανάπτυξη γυναικείας επιχειρηματικότητας-Γυναικείοι συνεταιρισμοί.

Η ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας στις αγροτικές περιοχές και ειδικότερα της γυναικείας , φαίνεται να είναι στις μέρες μας περισσότερο αναγκαία από ποτέ , αφού συμβάλλει στην προώθηση της απασχόλησης , αποτελεί στρατηγική αποτροπής της εγκατάλειψης της υπαίθρου , αυξάνει το εξωγεωργικό εισόδημα και είναι για τις γυναίκες μια επαγγελματική ευκαιρία , κοντά στο σπίτι τους , που τους προσφέρει αυτονομία και ανεξαρτησία (Ιακωβίδου και συν., 2006).Η δημιουργία επιχειρήσεων από γυναίκες παράπλευρα ή και ανεξάρτητα από την οικογενειακή εκμετάλλευση, κυρίως γεωργική, σηματοδοτεί τη μετάβασή τους από τον μέχρι τώρα ρόλο του συμβοηθούντος, σιωπηρού αφανούς και μη αμειβόμενου μέλους της οικογενειακής εκμετάλλευσης στον νέο οικονομικό και κοινωνικό ρόλο του επιχειρηματία (Γιδαράκου, 2005).

Η ελληνική ύπαιθρος σήμερα είναι σημαντικά διαφοροποιημένη σε σχέση με τις προηγούμενες δεκαετίες. Παρά το γεγονός ότι η γεωργία αποτελεί ακόμη τη βασική της οικονομική δραστηριότητα, ο κοινωνικός και οικονομικός ρόλος της έχει μειωθεί δραστικά, ο πληθυσμός του χώρου αλλοιώθηκε -όχι μόνο από τους ξένους μετανάστες αλλά και από την εγκατάσταση εκεί πολιτών από την πόλη- ενώ τα επίπεδα διαβίωσης του τοπικού πληθυσμού βελτιώθηκαν σημαντικά. Ο «τομεακός» χαρακτήρας της ανάπτυξης της υπαίθρου εγκαταλείφθηκε και προσέλαβε έναν χαρακτήρα πολυτομεακό, όπου παράλληλα με τον πρωτογενή τομέα αναπτύσσονται νέες δραστηριότητες, ενταγμένες στον δευτερογενή και τριτογενή τομέα.

Η διαμόρφωση των νέων αυτών συνθηκών στην ύπαιθρο αλλά και οι απαιτήσεις της παγκοσμιοποιημένης οικονομίας οδήγησαν τόσο τις εθνικές όσο και την ευρωπαϊκή πολιτική σε νέα θεώρηση της ανάπτυξης της υπαίθρου, δίνοντας ιδιαίτερη βαρύτητα στη πολυλειτουργικότητα και ως εκ τούτου στην ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας, ως ένα εργαλείο ενίσχυσης της καινοτομίας, αύξησης της ανταγωνιστικότητας της υπαίθρου και προσαρμογής της στις σύγχρονες προκλήσεις (Σαρρή/Τριχοπούλου ,2012).

Η επιχειρηματικότητα στις μέρες μας συνδέεται όσο ποτέ άλλοτε με την ανάπτυξη της υπαίθρου λόγω του σύνθετου ρόλου που διαδραματίζει. Προωθεί την απασχόληση, αποτελεί στρατηγική για την αποτροπή της εγκατάλειψης της υπαίθρου και αυξάνει το εξωγεωργικό εισόδημα (Petrin 1994). Δημόσιοι και ιδιωτικοί φορείς που εμπλέκονται σε θέματα ανάπτυξης της υπαίθρου αναγνωρίζουν την επιχειρηματικότητα ως μοχλό διαφοροποίησης των δραστηριοτήτων στην ύπαιθρο ικανό να επιταχύνει τη διαδικασία ανάπτυξής της. Οι τοπικές οικονομίες αναγνωρίζουν την επιχειρηματικότητα στην ύπαιθρο ως μια μεγάλη ευκαιρία για δημιουργία θέσεων εργασίας, οι πολιτικοί τη βλέπουν ως στρατηγική για την αποφυγή της ερήμωσης της υπαίθρου, ενώ οι αγρότες την αντιμετωπίζουν ως εργαλείο για την απόκτηση συμπληρωματικού εισοδήματος.

Η αναδιάρθρωση της γεωργίας και η γενικότερη οικονομική ύφεση και δυσπραγία (συρρίκνωση γεωργικών εισοδημάτων, μείωση προσφοράς μισθωτής εργασίας, ανεργία) σε συνδυασμό με τις πολιτικές ανάπτυξης της

υπαίθρου, δημιούργησαν νέες επιχειρηματικές ευκαιρίες για τις γυναίκες της υπαίθρου, οι οποίες διαθέτουν δεξιότητες και γνώσεις ικανές να μετατρέψουν τις δραστηριότητες της οικιακής οικονομίας σε εμπορευματικά αγαθά και υπηρεσίες με έμφαση στην ποιότητα, την παράδοση και τον τοπικό χαρακτήρα.

Οι γυναίκες της υπαίθρου έπαιξαν ένα «σιωπηλό» και «αφανή» ρόλο στην οικονομική ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών, μέσα από τον ρόλο τους ως βοηθοί, σύζυγοι και μητέρες και γενικά υποτακτικές στην «κυρίαρχη» εργασία των ανδρών, εντός και εκτός γεωργικής εκμετάλλευσης (Ο' Toole και Macgarvey 2003). Σήμερα, οι τοπικές οικονομίες περιλαμβάνουν το γυναικείο εργατικό δυναμικό στα σχέδια τους για οικονομική ανάπτυξη. Οι αναθεωρήσεις της αγροτικής πολιτικής και πολλές ευρωπαϊκές πολιτικές και πρωτοβουλίες επικεντρώνονται σε υποστηρικτικές ενέργειες ενθάρρυνσης της επιχειρηματικότητας, παράλληλα με την υλοποίηση προγραμμάτων που χρηματοδοτούν και ενισχύουν την δημιουργία και ανάπτυξη γυναικείων επιχειρήσεων στις αγροτικές περιοχές, κυρίως στις ορεινές και μειονεκτικές (Καζακόπουλος και Γιδαράκου 2003). Με τον τρόπο αυτό άλλαξε ο ρόλος των γυναικών και τους δόθηκε η ευκαιρία να αναλάβουν επιχειρηματικές δραστηριότητες, παρόμοιες, κατά κύριο λόγο, με εκείνες που παραδοσιακά πραγματοποιούν ως οικιακές εργασίες (Ανθοπούλου 2006). Η ενθάρρυνση της γυναικείας επιχειρηματικότητας στον αγροτικό τομέα αποτελεί τη συνισταμένη πολιτικών που στοχεύουν αφενός στην ανάπτυξη και την καταπολέμηση της ανεργίας, αφετέρου στην προώθηση των συνθηκών ισότητας μεταξύ των δύο φύλων(Γιδαράκου 2005).

Οι δραστηριότητες των γυναικών σχετίζονται με τον αγροτουρισμό, την βιοτεχνική-οικοτεχνική παραγωγή και εμπορία ειδών που προέρχονται από την μεταποίηση γεωργικών προϊόντων, την κατασκευή και εμπορία προϊόντων πολιτιστικής κληρονομιάς και την παραγωγή και εμπορία προϊόντων εναλλακτικών μορφών γεωργίας (Γιδαράκου 1999, Ο' Toole και Macgarvey 2003). Αναδυόμενη δραστηριότητα, τέλος, αποτελεί η ενασχόληση με υπηρεσίες εστίασης (catering).

Εμπειρικές έρευνες που διεξήχθησαν στην Ελλάδα έδειξαν ότι οι αγρότισσες που ασχολούνται με εξωγεωργικές δραστηριότητες, προτιμούν να ανήκουν σε ομάδα ή κοινότητα, γιατί αυτό τις κάνει να αισθάνονται πιο δυνατές (Γιδαράκου 1999, Ιακωβίδου 2000). Είναι πιθανόν η προτίμησή τους αυτή να οφείλεται στην εσωτερική τους συστολή, αλλά και προκειμένου να αντιμετωπιστούν προβλήματα, όπως η έλλειψη κεφαλαίου και η εξ ολοκλήρου ανάληψη του επιχειρηματικού κινδύνου. Σε μεγάλο βαθμό όμως, η εικόνα αυτή διαμορφώνεται από τις επιλογές της αγροτικής πολιτικής απέναντι στην ευαισθητοποίηση των γυναικών για επαγγελματική απασχόληση (Γιδαράκου 1999). Στην Ελλάδα για παράδειγμα, οι φορείς που ενεπλάκησαν στην προώθηση του αγροτικού τουρισμού προσανατόλιζαν τις γυναίκες της υπαίθρου, κυρίως μέσω των χρηματοδοτήσεων αλλά και της επιμόρφωσης προς την σύσταση ή συμμετοχή τους σε συνεταιρισμούς παρά στην σύσταση ατομικών επιχειρήσεων (Θανοπούλου 1994 , Ιακωβίδου 1995 , Τσάρτας και Γιδαράκου 1999).

Στο πλαίσιο αυτών των τάσεων και πραγματικοτήτων αναπτύχθηκε η επιχειρηματικότητα των γυναικών της υπαίθρου, η οποία επικεντρώθηκε κυρίως στους γυναικείους συνεταιρισμούς, μια μορφή επιχείρησης που κατάφερε να κινητοποιήσει τις γυναίκες της υπαίθρου στο «επιχειρείν».

Οι γυναικείοι συνεταιρισμοί είναι ένας ενδιαφέρον τύπος κοινωνικής οικονομίας των αγροτικών περιοχών, που προσφέρουν πλήρη ή μερική απασχόληση σε έναν σημαντικό αριθμό γυναικών των αγροτικών περιοχών, οι οποίες ενδεχομένως να μην είχαν άλλη ευκαιρία απασχόλησης, είτε γιατί τα προσόντα τους δεν ανταποκρίνονταν στις απαιτήσεις της ελεύθερης αγοράς είτε γιατί οι δυνατότητες απασχόλησης ήταν περιορισμένες ή και ανύπαρκτες στις περιοχές αυτές. (Κατερίνα Σαρρή/Άννα Τριχοπούλου, Γυναικεία επιχειρηματικότητα, σελ. 243-246)

4.2 Η εξέλιξη και η άνθηση των γυναικείων συνεταιρισμών στην Ελλάδα.

Ο πρώτος συνεταιρισμός στην Ευρώπη καταγράφηκε στην Ελλάδα το 1780 με την δημιουργία της «Κοινής Συντροφιάς των Αμπελακίων» (Boulangier 1875, Κουκκίδης 1948, Κοκκινίδης 2010). Ωστόσο υπάρχουν ερευνητές (Κορδάτος 1973, Αβδελίδης 1989) οι οποίοι με διαφορετικό σκεπτικό ο καθένας υποστηρίζουν ότι η «Κοινή Συντροφιά των Αμπελακίων» δεν ήταν συνεταιρισμός αλλά ένα καρτέλ μεταξύ εμπόρων και παραγωγών (Κορδάτος 1973) ή μια ομαδική επιχείρηση η οποία διεπόταν από κάποιες αρχές του συνεργατισμού (Αβδελίδης 1989).

Όλοι οι ερευνητές όμως συμφωνούν ότι ο πρώτος συνεταιρισμός στην Ελλάδα δημιουργήθηκε το 1900 στον Αλμυρό Βόλου από 48 γεωργούς και ότι ο συνεταιρισμός αυτός αποτελεί σημείο αναφοράς του σύγχρονου συνεταιριστικού κινήματος. Ο συνεταιρισμός του Αλμυρού συνέβαλλε καθοριστικά στην δημιουργία του πρώτου, σχετικά με τους συνεταιρισμούς, νόμου το 1915 (602/1915). Ο νόμος αυτός έδωσε στους συνεταιρισμούς νομική υπόσταση και συνέβαλλε στην γρήγορη αύξησή τους κατά τα επόμενα έτη, με αποτέλεσμα οι 150 συνεταιρισμοί με 4.500 μέλη το 1915 να φτάσουν στους 1.171 και 58.000 μέλη το 1920 (Κοκκινίδης 2010). Η μεγαλύτερη όμως ανάπτυξη των συνεταιρισμών στην Ελλάδα συντελέστηκε μετά την ολοκλήρωση της δεύτερης αγροτικής μεταρρύθμισης (1937) με την απαλλοτρίωση των τσιφλικιών.

Οι αγροτικοί συνεταιρισμοί στην Ελλάδα ήταν κυρίως πιστωτικοί, ενώ οι άλλες μορφές γεωργικών συνεταιρισμών είχαν και εξακολουθούν να έχουν ασήμαντο ρόλο. Η ανάπτυξη των πιστωτικών γεωργικών συνεταιρισμών αντιμετωπίστηκε ως ο απαραίτητος μηχανισμός για την διείσδυση του τραπεζικού κεφαλαίου στον τομέα της γεωργίας, καθώς και ένα εργαλείο του κράτους για να διασφαλίσει την εξόφληση των δανείων από τους χρεωμένους αγρότες. Αυτό με την σειρά του δημιούργησε γόνιμο έδαφος για την κρατική παρέμβαση στον τομέα της γεωργίας και την διαιώνιση πελατειακών σχέσεων μεταξύ των αγροτών και των πολιτικών (Κοκκινίδης 2010).

Ο πρώτος γυναικείος συνεταιρισμός στην Ελλάδα ιδρύθηκε το 1957 στη Σαρακίνα των Γρεβενών, με πρωτοβουλία του τότε Υπουργείου Γεωργίας. Οι

στόχοι της ίδρυσης του συνεταιρισμού αυτού, καθώς και των υπόλοιπων που δημιουργήθηκαν εκείνη την περίοδο, αναφέρονταν στη στήριξη του οικογενειακού εισοδήματος και στην αναβάθμιση της κοινωνικής θέσης της αγρότισσας (Γιδαράκου 1999). Δεν κατάφεραν όμως να κάνουν αισθητή την παρουσία τους. Την περίοδο αυτήν η Ελλάδα μόλις είχε βγει από έναν οδυνηρό εμφύλιο πόλεμο. Στην αναδόμηση της χώρας προτεραιότητα δόθηκε κυρίως στον εκσυγχρονισμό της παραδοσιακής γεωργίας, καθώς και στην αύξηση της παραγωγικότητας και όχι στη στήριξη των γυναικείων συνεταιρισμών, οι οποίοι δεν σχετιζόνταν άμεσα με τη γεωργική παραγωγή. Επιπλέον, η απασχόληση των γυναικών αλλά και των άλλων μελών της γεωργικής οικογένειας στην οικογενειακή γεωργική εκμετάλλευση ήταν ζωτικής σημασίας, καθώς δεν είχε επέλθει ακόμη η εκμηχάνιση της γεωργίας, και έτσι οι αγρότισσες δεν διέθεταν ελεύθερο χρόνο για να συμμετέχουν σε συνεταιρισμούς.

Στη δεκαετία του '80 ο πρωτογενής τομέας της χώρας είχε ήδη αναπτυχθεί και εκσυγχρονιστεί, με αποτέλεσμα, εκτός των άλλων, και την «έξοδο» της αγρότισσας από την γεωργική εκμετάλλευση. Οι ρόλοι της ως νοικοκυρά, μητέρα και συμβοηθού μέλους της γεωργικής εκμετάλλευσης περιορίστηκαν στους δύο πρώτους, αφήνοντάς της ελεύθερο χρόνο. Η μη ανάπτυξη των άλλων τομέων της οικονομίας στην ελληνική ύπαιθρο δεν της έδωσε την δυνατότητα για εξαρτημένη απασχόληση, και έτσι έψαχνε να βρει τρόπους για να συνεισφέρει στο οικογενειακό εισόδημα αλλά και για να αναδείξει την θέση της στην τοπική κοινωνία. Την ίδια περίοδο η ευαισθητοποίηση της τότε ΕΟΚ σε ζητήματα ισότητας των δύο φύλων υλοποιήθηκε με την προσπάθεια ευαισθητοποίησης και κινητοποίησης των γυναικών της υπαίθρου, μέσω πρωτοβουλιών επαγγελματικής κατάρτισης με σκοπό την δημιουργία μικρών επιχειρήσεων. Στο πλαίσιο των συνθηκών αυτών συστάθηκαν, με πρωτοβουλία της Γενικής Γραμματείας Ισότητας, οι πρώτοι γυναικείοι αγροτουριστικοί συνεταιρισμοί στη χώρα με κύριο στόχο να αποκτήσουν οι συνεταιρισμένες γυναίκες οικονομική και κοινωνική αυτοδυναμία (Ιακωβίδου 1992 και 2000).

Η πρωτοβουλία της Γενικής Γραμματείας Ισότητας (ΓΓΙ) για την προώθηση αποκλειστικά γυναικείων συνεταιρισμών στηρίχθηκε στις εξής διαπιστώσεις :

α) Η συμμετοχή των γυναικών του αγροτικού χώρου στους θεσμούς της κοι-

νωνικής οικονομίας (συνεταιρισμοί, σύλλογοι κ.λπ.) είναι περιορισμένη.
β) Οι γυναίκες συμμετέχουν ευκολότερα σε γυναικείους συνεταιρισμούς από ό,τι σε μεικτούς.
γ) Οι γυναίκες στερούνται προσωπικού εισοδήματος, παρά το γεγονός ότι συμμετέχουν σε μεγάλο βαθμό στις γεωργικές εργασίες.

Στο πλαίσιο αυτό, ο πρώτος συνεταιρισμός ιδρύθηκε το 1983 και τέθηκε σε λειτουργία λίγο αργότερα, ενώ το 1985 παρατηρήθηκε μία «έκρηξη», για τα δεδομένα της εποχής, με την ίδρυση πέντε γυναικείων συνεταιρισμών με πρωτοβουλία, κατά κύριο λόγο, του Συμβουλίου Ισότητας (προκατόχου της ΓΓΙ) ή του Υπουργείου Γεωργίας (Συνεταιρισμός Αράχωβας). Πολύ σύντομα προστέθηκαν δύο ακόμα συνεταιρισμοί, ένας το 1986 και ένας το 1987.

Μετά το 1987 άρχισε μια περίοδος αδράνειας, που διήρκησε τέσσερα χρόνια, πριν αρχίσει δειλά-δειλά και πάλι από το 1992 η ίδρυση νέων συνεταιρισμών. Στη δεκαετία του '90 δημιουργήθηκαν 64 Γυναικείοι Συνεταιρισμοί, με μία «έξαρση» το 1998 και 1999, οπότε δημιουργήθηκαν 7 και 13 συνεταιρισμοί αντίστοιχα. Τέλος, στη δεκαετία 2000-2010 δημιουργήθηκαν 72 Γυναικείοι Συνεταιρισμοί. Οι νέοι αυτοί συνεταιρισμοί ιδρύθηκαν με την υποστήριξη διαφόρων φορέων, όπως η ΠΑΣΕΓΕΣ αλλά και η Νομαρχιακή και Τοπική Αυτοδιοίκηση, καθώς και οι Αναπτυξιακές Εταιρείες, φορείς οι οποίοι ήλπιζαν ότι ο θεσμός των γυναικείων συνεταιρισμών θα δώσει διέξοδο στο πιεστικό πρόβλημα της γυναικείας ανεργίας, αλλά και της συγκράτησης των νέων κοριτσιών στην ύπαιθρο. Για παράδειγμα, στο πλαίσιο προτάσεων από τη ΓΓΙ ενόψει της κατάρτισης του Εθνικού Στρατηγικού Σχεδίου Ανάπτυξης 2007-2013 προτείνεται η κοινωνικοοικονομική ένταξη της γυναίκας στην αγροτική ανάπτυξη με την δημιουργία κινήτρων παραμονής στον αγροτικό χώρο και η αναβάθμιση των οικονομικών και κοινωνικών συνθηκών καθημερινής ζωής. Πολλοί από τους συνεταιρισμούς αυτούς δημιουργήθηκαν με την αξιοποίηση προγραμμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τα οποία απέβλεπαν στην κινητοποίηση και ενθάρρυνση του γυναικείου πληθυσμού της υπαίθρου με σκοπό τη σύσταση συνεταιρισμών αλλά και στην οικονομική ενίσχυση των δραστηριοτήτων τους. Προς την κατεύθυνση αυτή συνηγορεί και το γεγονός ότι μετά το 1992, περίοδος της ίδρυσης της πλειοψηφίας των συνεταιρισμών, εφαρμόζονται διάφορα

ευρωπαϊκά προγράμματα, όπως είναι οι Κοινοτικές Πρωτοβουλίες LEADER, NOW, ΟΠΑΑΧ ή και τα προγράμματα Γυναικείας Επιχειρηματικότητας, τα οποία αποβλέπουν στην ανάπτυξη της υπαίθρου και της γυναικείας επιχειρηματικότητας και χρηματοδοτούν γυναίκες που επιθυμούν να δημιουργήσουν επιχείρηση ή γυναικείο συνεταιρισμό.

Από την καταγραφή που υπάρχει για το 2008 (Γκιάτας 2008) υπάρχουν 143 γυναικείοι συνεταιρισμοί στην Ελλάδα η κατανομή των οποίων ανά διοικητική περιφέρεια έχει ως εξής: Περιφέρεια Κρήτης 24, Θεσσαλίας 23, Κεντρικής Μακεδονίας 17, Μακεδονίας-Θράκης 16, Βορείου Αιγαίου 15, Στερεάς Ελλάδας και Εύβοιας 12, Δυτικής Μακεδονίας 11, Ηπείρου 8, Νοτίου Αιγαίου 6, και από 4 υπάρχουν στις περιφέρειες Ιονίων Νήσων και Πελοποννήσου και 3 στην περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας. Οι συνεταιρισμοί αυτοί δημιουργούνται κυρίως στον αγροτικό χώρο των περιφερειών και εξαπλώνονται σε όλη την χώρα ενώ υπάρχουν και ελάχιστοι αστικοί συνεταιρισμοί.

Από τα παραπάνω στοιχεία διαπιστώνουμε ότι δεν παρατηρείται ομοιόμορφη κατανομή των γυναικείων συνεταιρισμών στις διάφορες περιφέρειες. Υπάρχουν περιοχές με ισχυρή παρουσία γυναικείων συνεταιρισμών, όπως η Κρήτη και η Μαγνησία και άλλες με εξαιρετικά περιορισμένη, όπως η Πελοπόννησος, τα Ιόνια Νησιά και η Δυτική Ελλάδα. Το γεγονός αυτό μπορεί να αποδοθεί στον προοδευτικό χαρακτήρα των κοινωνιών της Κρήτης και της Μαγνησίας, για παράδειγμα, που κάνει εύκολο στις γυναίκες να συνεργαστούν μεταξύ τους, ενώ σε πιο συντηρητικές κοινωνίες, όπως είναι αυτές της Πελοποννήσου, δεν ευνοείται η ανάπτυξη τέτοιων πρωτοβουλιών.

Το αντικείμενο με το οποίο ασχολούνται οι περισσότεροι από τους γυναικείους συνεταιρισμούς είναι η παρασκευή γλυκών κουταλιού, τραχανάδων, χυλοπιτών και άλλων παραδοσιακών προϊόντων. Ακολουθούν ο τομέας παροχής υπηρεσιών εστίασης, αυτός της χειροτεχνίας-οικοτεχνίας, του αγροτουρισμού, της ανθοκομίας κλπ.

Θα πρέπει να επισημανθεί ότι η μορφή του αγροτικού συνεταιρισμού έχει επιλεγεί από τις περισσότερες γυναίκες λόγω των ασφαλιστικών και φορολογικών κυρίως, κινήτρων αλλά και εξ αιτίας του γεγονότος ότι οι αγροτικοί συ-

νεταιρισμοί παρακολουθούνται και υποστηρίζονται από το Υπουργείο Γεωργίας, την ΠΑΣΕΓΕΣ, τη ΓΓΙ και άλλους δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς. (Κατερίνα Σαρρή/Άννα Τριχοπούλου, Γυναικεία επιχειρηματικότητα, σελ. 246-250)

4.3 Ίδρυση και λειτουργία των γυναικείων συνεταιρισμών.

Οι πρώτοι γυναικείοι συνεταιρισμοί ιδρύθηκαν ως αγροτικοί συνεταιρισμοί ειδικού σκοπού με βάση τον Νόμο περί Αγροτικών Συνεταιριστικών Οργανώσεων (Ν.1257/82), και από το 1985 έως τις αρχές του 2000 με βάση το Ν.1541/85, ο οποίος τροποποιήθηκε πολλές φορές. Τον Μάρτιο του 2000 άλλαξε και πάλι ο νόμος (Ν.2810/2000), ο οποίος 10 χρόνια αργότερα υπέστη νέα τροποποίηση.

Στα άρθρα του νόμου ορίζεται ότι απαραίτητα στοιχεία για τη σύσταση αγροτικού συνεταιρισμού είναι η σύνταξη ενός καταστατικού και η υπογραφή του από ορισμένο αριθμό μελών, τα οποία πρέπει να συγκεντρώνουν συγκεκριμένες προϋποθέσεις. Το καταστατικό πρέπει να εγκριθεί από το Ειρηνοδικείο της έδρας του συνεταιρισμού. Για πράξεις, όπως συγχώνευση, πτώχευση, λύση, εκκαθάριση κλπ. υπάρχουν στο νόμο ανάλογες διατάξεις. Επίσης, η εγγραφή, η αποχώρηση, οι υποχρεώσεις και τα δικαιώματα των μελών προς τον εκάστοτε συνεταιρισμό αλλά και προς τρίτους προβλέπονται από άρθρα του συγκεκριμένου νόμου. Κάθε μέλος συμμετέχει με την συνεταιριστική μερίδα (το ελάχιστο ποσό συμμετοχής) και έχει μία ψήφο. Σε κάποιες περιπτώσεις, και όταν προβλέπεται από το καταστατικό, τα μέλη μπορούν να αποκτήσουν και πρόσθετες συνεταιριστικές μερίδες, ο συνολικός αριθμός των ψήφων τους όμως δεν μπορεί να υπερβεί τις τρεις.

Τα διοικητικά όργανα του συνεταιρισμού αποτελούν η Γενική Συνέλευση, η οποία αποφασίζει για κάθε θέμα για το οποίο δεν προβλέπεται από άλλο αρμόδιο όργανο -τροποποίηση του καταστατικού, εκλογή και ανάκληση των μελών του διοικητικού συμβουλίου κ.α.- και το Διοικητικό Συμβούλιο, που είναι

αρμόδιο για κάθε θέμα που αφορά στη διοίκηση του συνεταιρισμού, τη διαχείριση της περιουσίας και των υποθέσεών του.

Οι συνεταιρισμοί διακρίνονται σε πρωτοβάθμιους, δευτεροβάθμιους και τριτοβάθμιους. Οι γυναικείοι συνεταιρισμοί αποτελούν πρωτοβάθμιες Αγροτικές Συνεταιριστικές Οργανώσεις, είναι Νομικά Πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου και έχουν εμπορική ιδιότητα.

Οι πρώτοι νόμοι Αγροτικών Συνεταιριστικών Οργανώσεων (ΑΣΟ), Ν.1257/82 Ν.1541/85, βάσει των οποίων ιδρύθηκαν οι πρώτοι συνεταιρισμοί, προέβλεπαν ως ελάχιστο αριθμό μελών για την ίδρυση του συνεταιρισμού τα 20 άτομα. Το γεγονός αυτό δε διευκόλυνε καθόλου την ίδρυση γυναικείων συνεταιρισμών, δεδομένης της ιδιαίτερης πληθυσμιακής και οικονομικής κατάστασης που επικρατούσε στην ελληνική ύπαιθρο, όπως αυξημένη γήρανση του πληθυσμού, χαμηλά γεωργικά εισοδήματα, αγρότισσες απασχολούμενες ως συμβοηθούντα και μη αμειβόμενα μέλη της γεωργικής εκμετάλλευσης και ως εκ τούτου χωρίς ατομικά εισοδήματα κ.ά. Ένα μέλος από τους πρώτους συνεταιρισμούς που ιδρύθηκαν στην Ελλάδα αναφέρει χαρακτηριστικά : «...προσπαθήσαμε να πείσουμε τις γυναίκες του χωριού να συμμετέχουν στον συνεταιρισμό. Οι περισσότερες ήταν μεγάλης ηλικίας, επιφυλακτικές για αυτό το «καινούριο» που δημιουργούνταν από γυναίκες στο χωριό τους, άλλες αντιμετώπιζαν εμπόδια από το οικογενειακό τους περιβάλλον και άλλες δεν είχαν την δυνατότητα να συμμετέχουν, γιατί δεν διέθεταν τα απαραίτητα χρήματα για την συνεταιριστική μερίδα...». Η απαίτηση του νόμου για υπογραφή του καταστατικού από 20 μέλη οδήγησε στο φαινόμενο της ύπαρξης ενεργών και μη ενεργών μελών στο συνεταιρισμό. Τα μη ενεργά μέλη ήταν τυπικά μόνο μέλη του συνεταιρισμού, χωρίς να συμμετέχουν στις δραστηριότητες του συνεταιρισμού ούτε και στη διοίκησή του. Πολλά από αυτά διαγράφηκαν μετά από απόφαση της γενικής συνέλευσης. Το Μάρτιο του 2000 άλλαξε ο Νόμος περί συνεταιρισμών (Ν.2810/2000) και μείωσε τον ελάχιστο αριθμό μελών από 20 σε 7, γεγονός που διευκόλυνε ιδιαίτερα την ίδρυση των νέων συνεταιρισμών. Ο νέος Νόμος 4015/2011 ορίζει και πάλι ως ελάχιστο αριθμό μελών για σύσταση αγροτικού συνεταιρισμού, τα 20 και μόνο στις περιπτώσεις μικρών νησιών (με πληθυσμό

κάτω των 3.100 κατοίκων) τα 10 μέλη. Ορίζει ακόμα ότι ο συνεταιρισμός για να συσταθεί απαιτείται κεφάλαιο ύψους 30.000 €, το οποίο μπορεί να καλυφθεί από τις συνεταιριστικές μερίδες. Οι προϋποθέσεις του νέου νόμου για τη σύσταση γυναικείων συνεταιρισμών, δεδομένης και της δεδομένης οικονομικής κρίσης η οποία έχει πλήξει ιδιαίτερα τα αγροτικά νοικοκυριά, θα αποτελέσουν τροχοπέδη στη σύσταση νέων συνεταιρισμών. Σε περίπτωση δε που ο νόμος αυτός ισχύσει και για τους υπάρχοντες συνεταιρισμούς, τότε πολλοί συνεταιρισμοί δε θα μπορέσουν να προσαρμοστούν και μοιραία θα οδηγηθούν στη διάλυσή τους. Ένα από τα βασικά πλεονεκτήματα για τα μέλη του συνεταιρισμού είναι ότι αυτά μπορούν να ασφαίζονται στον Οργανισμό Γεωργικών Ασφαλίσεων (ΟΓΑ), γεγονός που διευκολύνει ιδιαίτερα τη λειτουργία και τα οικονομικά των συνεταιρισμών.

Σε άρθρα του νόμου καθορίζονται οι δραστηριότητες που μπορεί να αναπτύσσει ο συνεταιρισμός, οι οποίες πρέπει να προβλέπονται στο καταστατικό ή να αποφασίζονται από τη γενική συνέλευση. (Κατερίνα Σαρρή/Άννα Τριχοπούλου, Γυναικεία επιχειρηματικότητα, σελ.250-251)

4.4 Δραστηριότητες – Προϊόντα των Γυναικείων Συνεταιρισμών.

Οι πρώτοι συνεταιρισμοί είχαν ως κύρια δραστηριότητά τους την προσφορά καταλύματος και φαγητού, ως επί το πλείστον πρωινού, για αυτό και ονομάζονταν γυναικείοι αγροτουριστικοί συνεταιρισμοί. Το γεγονός αυτό οδήγησε πολλούς ερευνητές (Kazakoroulos et al.2003, Koutsou 2000, Gidarakou 1999, Tsartas και Thanopoulou 1994) να αναφέρονται στους γυναικείους συνεταιρισμούς ως μέρος του αγροτουρισμού ταυτίζοντας τις δραστηριότητές τους με τις αγροτουριστικές. Ωστόσο, ένα μικρό ποσοστό των γυναικείων συνεταιρισμών, που δεν υπερβαίνει το 10% σήμερα. Μπορούν να χαρακτηρισθούν ως αγροτουριστικοί, καθώς προσφέρουν και υπηρεσίες φιλοξενίας. Ακόμη και αυτοί οι συνεταιρισμοί δεν περιορίζονται μόνο στις αγροτουριστικές δραστηριότητες, με τη στενή έννοια του όρου, αλλά επεκτείνονται και στην παρασκευή, συσκευασία, τυποποίηση και διάθεση προϊόντων της οικιακής οικονομίας και οικοτεχνίας.

Οι περισσότεροι γυναικείοι συνεταιρισμοί επεξεργάζονται, παράγουν και διαθέτουν τοπικά προϊόντα διατροφής, που προέρχονται από τη μεταποίηση γεωργικών προϊόντων. Υπάρχουν λίγοι συνεταιρισμοί που ασχολούνται με την κατασκευή και εμπορία προϊόντων πολιτιστικής κληρονομιάς και άλλοι με την παραγωγή και εμπορία προϊόντων εναλλακτικών μορφών γεωργίας.

Κοινό χαρακτηριστικό των δραστηριοτήτων των γυναικείων συνεταιρισμών είναι ότι αποτελούν μέρος των καθηκόντων της νοικοκυράς και ρ; εκ τούτου οι αγρότισσες είναι εξοικειωμένες με αυτές. Ειδικότερα, για τα τοπικά προϊόντα διατροφής, οι γυναίκες των συνεταιρισμών αξιοποιώντας τους τοπικούς πόρους (γεωργική παραγωγή, παραδοσιακές συνταγές, οικογενειακή απασχόληση, τα αγροτικά κτήρια κλπ.), και δίνοντας έμφαση στην ποιότητα και στα χειροποίητα σπιτικά, παραδοσιακά προϊόντα ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις των καταναλωτών για προϊόντα παραδοσιακά, αγνά, υγιεινά και ασφαλή. Διότι για τους καταναλωτές, τα προϊόντα που παρασκευάζονται από αγρότισσες ενσωματώνουν «τη φροντίδα και τη γεύση της νοικοκυράς», εμπνέοντας εμπιστοσύνη στην αυθεντικότητα των τοπικών προϊόντων, στη γνησιότητα των παραδοσιακών συνταγών και στην υγιεινή των τροφίμων (Anthoroulou και Koutsou 2011).

Θα πρέπει, ωστόσο, να επισημανθεί ότι η επαγγελματοποίηση των δεξιοτήτων των αγροτισσών, μέσα από τους γυναικείους συνεταιρισμούς, αναπαράγει ουσιαστικά έμφυλα κοινωνικά στερεότυπα του γυναικείου ρόλου (τροφός – μαγείρισσα – φύλακας παραδοσιακών αξιών), υπονομεύοντας σε τελική ανάλυση την ίδια την κοινωνική και οικονομική χειραφέτηση, που προκύπτει από την ενεργό της απασχόληση και την οικονομική της συνεισφορά στο οικογενειακό εισόδημα (Anthoroulou και Koutsou 2011). (Κατερίνα Σαρρή/Άννα Τριχοπούλου, Γυναικεία επιχειρηματικότητα, σελ.252).

4.5 Πολιτικές στήριξης των γυναικείων συνεταιρισμών.

Μετά την ένταξη της Ελλάδας στην τότε Ε.Ο.Κ., το 1981 υιοθετήθηκαν σε σημαντικό βαθμό οι αντίστοιχες κοινοτικές πολιτικές κατά των κοινωνικών, πολιτικών και οικονομικών ανισοτήτων. Το ενδιαφέρον της Κοινότητας σε

θέματα ισότητας των φύλων, αλλά και υποστήριξης της ενδογενούς ανάπτυξης, διαμόρφωσε ένα αξιόλογο θεσμικό πλαίσιο για την προώθηση θεμάτων που αφορούσαν στην υποστήριξη της γυναικείας επιχειρηματικότητας μεταξύ των κρατών-μελών. Θέματα περί ισότητας των φύλων εφαρμόστηκαν και στις εθνικές πολιτικές που εντάχθηκαν στα επιχειρησιακά προγράμματα του Γ' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης (2000-2006). Όσον αφορά την Ελλάδα, έγινε μία σημαντική προσπάθεια για την υποστήριξη και την ενίσχυση της δημιουργίας νέων συνεταιρισμών στις αγροτικές περιοχές ή/και για τη βελτίωση της δομής των ήδη υπαρχόντων (Γιδαράκου κ.ά., 2005).

Οι πρώτοι γυναικείοι συνεταιρισμοί υποστηρίχθηκαν από προγράμματα της Γενικής Γραμματείας Ισότητας και του Υπουργείου Γεωργίας, ενώ και άλλοι φορείς όπως η Αγροτική τράπεζα, στήριξαν τους συνεταιρισμούς. Μετά την δεκαετία του '80 τα προγράμματα που αξιοποιήθηκαν από τους γυναικείους συνεταιρισμούς μπορούν να χωριστούν σε τρεις μεγάλες ομάδες:

- α)Τις Κοινοτικές Πρωτοβουλίες NOW, ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ, EQUAL, LEADER και τα Ολοκληρωμένα Προγράμματα Ανάπτυξης Αγροτικού Χώρου (ΟΠΑΑΧ).
- β)Το Πρόγραμμα Ενίσχυσης Νέων Ελεύθερων Επαγγελματιών και τα άλλα που αφορούν τις ειδικές ομάδες, με υπεύθυνο φορέα τον ΟΑΕΔ.
- γ)Τα Προγράμματα «Ενίσχυση της Γυναικείας Επιχειρηματικότητας» του Ε.Π. «Ανταγωνιστικότητα», με υπεύθυνο φορέα τον ΕΟΜΜΕΧ.

Οι κοινοτικές Πρωτοβουλίες Στήριξης στην ανάπτυξη των γυναικείων συνεταιρισμών NOW και ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ βελτίωσαν τη συμμετοχή των γυναικών στην αγορά εργασίας μέσω προγραμμάτων κατάρτισης, οι EQUAL ενθάρρυναν, ενίσχυσαν και υποστήριξαν την επιχειρηματικότητα ειδικών ομάδων πληθυσμού με μειωμένη συμμετοχή στο επιχειρείν, οι LEADER ενίσχυσαν τις επενδύσεις υποδομών διανυκτέρευσης, εστίασης, αγροτουρισμού, εναλλακτικών και ειδικών μορφών τουρισμού, βιοτεχνικές μονάδες, επιχειρήσεις τυποποίησης και μεταποίησης αγροτικών προϊόντων αλλά και υποστηρικτικών δράσεων, όπως προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης, και τέλος , τα Ολοκληρωμένα Προγράμματα Ανάπτυξης Αγροτικού Χώρου(ΟΠΑΑΧ), ενίσχυσαν ιδιωτικές επενδύσεις και δημόσιες

τεχνικές και κοινωνικές υποδομές. Ειδικά για τις ιδιωτικές επενδύσεις ενισχύθηκαν τουριστικές και βιοτεχνικές δραστηριότητες, καθώς και επενδύσεις μεταποίησης και εμπορίας γεωργικών προϊόντων. (Κατερίνα Σαρρή/Άννα Τριχοπούλου, Γυναικεία επιχειρηματικότητα, σελ.253-254)

4.6 Θεωρητικές προσεγγίσεις της δημιουργίας των γυναικείων συνεταιρισμών.

Οι πρώτοι γυναικείοι συνεταιρισμοί στην Ελλάδα δημιουργήθηκαν με την από πάνω προς τα κάτω (top-down) προσέγγιση. Η ιδέα, ο σχεδιασμός, η μορφή της επιχείρησης, οι δραστηριότητες, οι στρατηγικές προσέγγισης και παρέμβασης επελέγησαν από φορείς που δεν είχαν καμία σχέση με την τοπική κοινωνία και ειδικότερα με τις ιδιαιτερότητες της αγροτικής κοινωνίας και της αγρότισσας. Ως βασικό στόχο των συνεταιρισμών έθεσαν την κοινωνική απελευθέρωση της αγρότισσας μέσω της οικονομικής της αυτοτέλειας. Αποφασίστηκε ότι η ιδανική μορφή επιχείρησης για τις αγρότισσες είναι ο αμιγώς γυναικείος συνεταιρισμός, οι δράσεις του οποίου θα επικεντρώνονται στον αγροτουρισμό και στην παραγωγή παραδοσιακών προϊόντων. Αποφασίστηκε ακόμη ότι οι γυναίκες που θα συμμετείχαν στο συνεταιρισμό έπρεπε πρωτίστως να κατανοήσουν τις αρχές του συνεταιρισμού και τις βασικές λειτουργίες του και ταυτόχρονα να ενημερωθούν για τις βασικές δραστηριότητες με τις οποίες επρόκειτο να ασχοληθούν, που αυτές ήταν αγροτουριστικές. Για αυτό οργανώθηκαν ειδικά επιμορφωτικά σεμινάρια. Και σε αυτή την περίπτωση το περιεχόμενο του σεμιναρίου, η διάρκειά του και όλα τα σχετικά θέματα αποφασίστηκαν εκ των άνω, χωρίς να ζητηθεί η συνδιαμόρφωση του περιεχομένου και από τις αγρότισσες με βάση τις ανάγκες τους.

Τα σεμινάρια αυτά δε συνέβαλλαν ιδιαίτερα στην κατανόηση του θέματος, ιδιαίτερα των αρχών του συνεταιρισμού, με αποτέλεσμα τη δημιουργία αντιθέσεων μεταξύ των γυναικών και προβλημάτων στη διοίκηση του συνεταιρισμού(Koutsou et.al,2009). Δεν κατάφεραν να κάνουν τις αγρότισσες-μέλη των συνεταιρισμών να θεωρήσουν τους εαυτούς τους εταίρους της επιχείρησης και όχι εργάτριές της. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα, σε

πολλές περιπτώσεις, στη θεωρία, μέλη των συνεταιρισμών να αντιμετωπίζουν το συνεταιρισμό ως τη δική τους επιχείρηση, στην πράξη όμως τη θεωρούν ως την επιχείρηση της προέδρου και τους εαυτούς τους ως εργαζόμενες σε αυτή. Η εκ των άνω προσέγγιση των πρώτων συνεταιρισμών είχε ακόμη ως αποτέλεσμα την έλλειψη ευαισθητοποίησης των μελών των συνεταιρισμών ως προς τη λειτουργία, τη διαχείριση και την επιλογή των στόχων, με αρνητικές συνέπειες για οικονομικά και διοικητικά θέματα των συνεταιρισμών.

Μετά την ίδρυση των πρώτων συνεταιρισμών με την εκ των άνω προσέγγιση, ιδρύθηκαν συνεταιρισμοί με την από κάτω (bottom up) προσέγγιση. Στην περίπτωση αυτή οι ίδιες οι γυναίκες αποφάσισαν για τη μορφή της επιχείρησής τους, και τις δραστηριότητες με τις οποίες ήθελαν να ασχοληθούν. Οι περισσότεροι συνεταιρισμοί δημιουργήθηκαν μετά την ολοκλήρωση επιμορφωτικών σεμιναρίων, τα οποία οργανώθηκαν στο πλαίσιο ευρωπαϊκών πρωτοβουλιών που απέβλεπαν στην προώθηση της γυναικείας επιχειρηματικότητας (NOW, EQUAL e.t.c.) ή στην αγροτική ανάπτυξη (LEADER, ΟΠΑΑΧ κ.ά.). Παρότι τα σεμινάρια αυτά είχαν σημαντικές διαφορές ως προς τη διάρκεια και το περιεχόμενο, είχαν κάποιους κοινούς βασικούς στόχους:

- α) την εμπύχωση των γυναικών
- β) την ανάπτυξη επιχειρηματικών δεξιοτήτων
- γ) την ενίσχυση επιχειρηματικής συμπεριφοράς

Προέβλεπαν ακόμη οικονομικά κίνητρα για να βοηθήσουν τις αγρότισσες να αναλάβουν επιχειρηματικούς ρόλους και δράση και, ως εκ τούτου, να βρουν μια επαγγελματική ταυτότητα και αναγνώριση ως αυτοαπασχολούμενες. Σε πολλές περιπτώσεις τα χρήματα που πήραν οι γυναίκες από την παρακολούθηση των σεμιναρίων τα χρησιμοποίησαν για αγοράσουν τη συνεταιριστική μερίδα που απαιτούνταν για τη συμμετοχή τους στο συνεταιρισμό.

Οι βασικοί παράγοντες που οδήγησαν τις αγρότισσες να δημιουργήσουν τους συνεταιρισμούς συνδέονται με την ικανοποίηση προσωπικών τους αναγκών και κυρίως με την εξασφάλιση εξωγεωργικής αμειβόμενης απασχόλησης και

εισοδήματος, τα οποία με τη σειρά τους θα συνέβαλλαν στην κοινωνική τους καταξίωση. Το γεγονός εξάλλου ότι η απασχόλησή τους στο συνεταιρισμό θα τους έδινε τη δυνατότητα να εργάζονται κοντά στο σπίτι τους, διασφαλίζοντας τη διαθεσιμότητά τους στην οικογένεια και τη γεωργική εκμετάλλευση, έπαιξε σημαντικό ρόλο στη συμμετοχή τους στο συνεταιρισμό.

Στις περιπτώσεις δημιουργίας των συνεταιρισμών με την από κάτω προσέγγιση οι γυναίκες, πριν ακόμη αποφασίσουν για την ίδρυση συνεταιρισμού, είχαν ενημερωθεί για τις αρχές, τις αξίες και τη λειτουργία των συνεταιρισμών μέσω των επιμορφωτικών προγραμμάτων που παρακολούθησαν. Το γεγονός αυτό διευκόλυνε την ίδρυση και λειτουργία των συνεταιρισμών, χωρίς να απαλείψει τελείως τα διοικητικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν.

Η από κάτω προς τα άνω προσέγγιση συνέβαλλε σε μεγάλο βαθμό στην εύρυθμη λειτουργία και την γενικότερη ανάπτυξη του συνεταιρισμού. Το γεγονός ότι οι ίδιες οι γυναίκες αποφάσισαν τη δημιουργία και τον τρόπο λειτουργίας του συνεταιρισμού επέτρεψε στις γυναίκες να οικοδομήσουν αμοιβαία εμπιστοσύνη και να συνεργαστούν αποτελεσματικά. (Κατερίνα Σαρρή/Άννα Τριχοπούλου, Γυναικεία επιχειρηματικότητα, σελ.255)

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Μελετώντας διαχρονικά την ανάπτυξη των γυναικείων συνεταιρισμών, στη διάρκεια των 25 χρόνων λειτουργίας τους, παρατηρούμε ότι η επιλογή της κινητοποίησης των γυναικών μέσω συνεταιρισμών, ήταν εύστοχη, διότι για την κάθε γυναίκα ξεχωριστά η συμμετοχή σε συνεταιρισμό, σε σχέση με τη σύσταση ατομικής επιχείρησης, σημαίνει μικρότερο μερίδιο ευθύνης, μικρότερη επένδυση και άρα λιγότερο οικονομικό και προσωπικό κίνδυνο. Επομένως, και ευκολότερη υποκίνηση για την ανάληψη «συνεργατικής» επιχειρηματικής δραστηριότητας.

Από θεωρητικής πλευράς, οι γυναικείοι συνεταιρισμοί μπορούν να συμβάλλουν στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη των μελών τους, των οικογενειών τους και των περιοχών στις οποίες αναπτύσσονται. Μπορούν να συνεισφέρουν επίσης στην αξιοποίηση των τοπικών πόρων, στη διατήρηση και προβολή της πολιτισμικής κληρονομιάς, ενώ βοηθούν και στον περιορισμό της εσωτερικής μετανάστευσης των νέων ανθρώπων προς τα αστικά κέντρα. Επίσης, αποτελούν ιδανική μορφή απασχόλησης για τις γυναίκες που, προκειμένου να εξασφαλίσουν προσωπικό αλλά και συμπληρωματικό οικογενειακό εισόδημα, προσπαθούν να ισορροπήσουν ανάμεσα στις οικογενειακές και επαγγελματικές τους υποχρεώσεις. Τέλος, προάγουν την ανάπτυξη συλλογικής ταυτότητας, τη δημιουργικότητα και την αυτοπεποίθησή τους, ενώ συμβάλλουν και στην κοινωνική τους δικτύωση.

Οι γυναικείοι συνεταιρισμοί στη χώρα μας φαίνεται να είναι ένα μοντέλο επιχείρησης που εμπνέει τις αγρότισσες, καθώς και τους φορείς που ασχολούνται με την ανάπτυξη της υπαίθρου. Οι φορείς αυτοί αντιμετωπίζουν τους γυναικείους συνεταιρισμούς ως ένα εργαλείο τοπικής ανάπτυξης και ενεργοποίησης του γυναικείου αγροτικού πληθυσμού σε νέες εργασιακές προκλήσεις, που παρατηρούνται κυρίως στον ευρύτερο τομέα του Αγροτικού τουρισμού.

Πράγματι, οι γυναικείοι συνεταιρισμοί κατάφεραν να δημιουργήσουν θέσεις πλήρους ή μερικής απασχόλησης και εισόδημα για μία ευαίσθητη κατηγορία του αγροτικού πληθυσμού, τις γυναίκες, οι οποίες δεν έχουν άλλες ευκαιρίες

απασχόλησης, καθώς, αφενός τα προσόντα τους (μεγάλη ηλικία και χαμηλό μορφωτικό επίπεδο) δεν ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας, αφετέρου η προσφορά εργασίας για γυναίκες στην ελληνική ύπαιθρο είναι εξαιρετικά περιορισμένη. Εξάλλου, οι αγρότισσες δεν είναι έτοιμες να αναλάβουν από μόνες τον επιχειρηματικό κίνδυνο και επίσης δεν διαθέτουν το απαραίτητο κεφάλαιο για να δημιουργήσουν τη δική τους επιχείρηση. Οι θέσεις εργασίας που δημιουργούνται στο συνεταιρισμό αφορούν ευέλικτες μορφές απασχόλησης, οι οποίες διευκολύνουν τη γυναίκα να συμφιλιώσει τις εργασιακές της υποχρεώσεις με τις οικογενειακές και αυτές της γεωργικής εκμετάλλευσης, δίνοντάς τους την ευκαιρία απόδρασης από την καθημερινότητα και τη ρουτίνα του νοικοκυριού. Η συμμετοχή των γυναικών στους συνεταιρισμούς αύξησε την αυτοπεποίθησή τους και ενίσχυσε και αναβάθμισε τη θέση τους στην τοπική κοινωνία αλλά και τις σχέσεις τους με το κοινωνικό περιβάλλον. Οι γυναικείοι συνεταιρισμοί με τη μεταποίηση των τοπικών γεωργικών προϊόντων συνέβαλαν στην αύξηση της προστιθέμενης αξίας αλλά και στη διατήρηση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών που συγκροτούν την ταυτότητα της περιοχής, προσφέροντας, αφενός στην επισκεψιμότητα και την άντληση πόρων για την περιοχή, αφετέρου στη διατήρηση τοπικών παραγωγικών συστημάτων. Η ανάληψη συλλογικών επιχειρηματικών πρωτοβουλιών εκ μέρους των αγροτισσών και η εξέλιξη των γυναικείων συνεταιρισμών, τουλάχιστον τα τελευταία χρόνια, δείχνει μία αξιόλογη δυναμική. Ωστόσο, τα προβλήματα που διαπιστώνονται κατά τη μέχρι σήμερα λειτουργία τους συνηγορούν στη σημαντική προσπάθεια που πρέπει να καταβληθεί, έτσι ώστε οι συνεταιρισμοί να αντιμετωπιστούν από τις γυναίκες μέλη τους ως επιχειρήσεις που μπορούν να λειτουργήσουν σε ανταγωνιστικό περιβάλλον, να επιβιώσουν και να αναπτυχθούν. Σε ένα οικονομικό περιβάλλον όπου οι συνθήκες είναι πολύ ανταγωνιστικές, οι συνεταιρισμοί είναι απαραίτητο να λειτουργήσουν ως επιχειρήσεις. Αυτού του είδους όμως η λειτουργία προϋποθέτει την ύπαρξη επιχειρηματικού πνεύματος, που σημαίνει κυρίως την αναζήτηση δυνατοτήτων προς αξιοποίηση (προγράμματα εθνικά ή κοινοτικά, ευνοϊκές δανειοδοτήσεις κ.λπ.). Η έλλειψη επιχειρηματικού πνεύματος που παρατηρείται στις γυναίκες μέλη των συνεταιρισμών μπορεί αφενός να αποδοθεί στην έλλειψη εμπειρίας και

γνώσεων από την πλευρά τους, αλλά επίσης και στο γεγονός ότι οι συνεταιρισμοί, σε πολλές περιπτώσεις, αντιμετωπίζονται από τα μέλη τους ως μία δευτερεύουσα απασχόληση, όπου δεν επενδύεται ούτε πολύς χρόνος, ούτε πολλή διάθεση και φυσικά ούτε πολύ «χρήμα». Εξάλλου, το γεγονός της δημιουργίας συνεταιρισμών μόνο ύστερα από εθνική ή κοινοτική οικονομική ενίσχυση υποδηλώνει την αδυναμία τους να ξεπεράσουν το «σύνδρομο» της κρατικής επιδότησης και να αναλάβουν δυναμικά την ευθύνη της προώθησης των εργασιών τους, έτσι ώστε να είναι σε θέση να χρηματοδοτήσουν διάφορες δράσεις τους.

Οι συνεταιρισμοί είναι υποχρεωμένοι αφενός να παράγουν ένα προϊόν ή να προσφέρουν μία υπηρεσία με όλες τις αυστηρές προδιαγραφές που θέτει ένα ιδιαίτερα απαιτητικό καταναλωτικό κοινό και αφετέρου να προωθούν το συγκεκριμένο προϊόν σε μία ιδιαίτερα ανταγωνιστική αγορά.

Οπωσδήποτε η απασχόληση αυτή καθαυτή των γυναικών στην παρασκευή τοπικών προϊόντων ή στη φιλοξενία δεν προκαλεί τη δημιουργία νέων επαγγελματιών. Ωστόσο, η λειτουργία μιας επιχείρησης (συνεταιριστικής ή μη), πέρα από τις γνώσεις της παρασκευής του προϊόντος, απαιτεί και άλλες γνώσεις και ικανότητες, όπως διοίκησης, οργάνωσης, μάρκετινγκ κ.λπ. Αυτός ακριβώς ο συνδυασμός δημιουργεί ένα νέο επάγγελμα στον αγροτικό χώρο, εντελώς άγνωστο στις γυναίκες. Απαιτείται δηλαδή από τις γυναίκες να «μετατραπούν» σε επιχειρηματίες.

Για την επαγγελματοποίηση όμως αυτών των ασχολιών δεν αρκεί η καλή γνώση της τεχνικής της παραγωγής, δεν αρκεί η καλή θέληση και το καλό προϊόν, αλλά απαιτείται και κεφάλαιο, απαιτούνται επίσης και άλλες γνώσεις, τις οποίες οι γυναίκες της υπαίθρου στη πλειοψηφία τους δεν κατέχουν. Επίσης, χρειάζεται να προωθηθούν και να ενδυναμωθούν η συμμετοχικότητα και η συνεργασία των γυναικείων συνεταιρισμών μεταξύ τους, καθώς και η δικτύωση σε τοπικό αλλά και περιφερειακό επίπεδο.

Εκτός από τα οικονομικά προβλήματα και τα προβλήματα τεχνογνωσίας σχετικά με την παραγωγή που αντιμετωπίζουν οι συνεταιρισμοί, το πρόβλημα της διάθεσης των προϊόντων τους φαίνεται να απασχολεί ιδιαίτερα τις

γυναίκες των συνεταιρισμών. Η έδρα πολλών συνεταιρισμών βρίσκεται σε μειονεκτικές και απομονωμένες περιοχές, μακριά από τα αστικά κέντρα, τα οποία αποτελούν και τις κύριες αγορές των προϊόντων. Έτσι, τόσο το κόστος μεταφοράς όσο και η πρόσβαση στις αγορές δυσκολεύουν τη διάθεση των προϊόντων που παρασκευάζουν και δεν μπορούν να ανταγωνιστούν τα προϊόντα που παράγουν οι βιομηχανίες-βιοτεχνίες και τα αντίστοιχα εισαγόμενα είδη. Η αναζήτηση και αξιοποίηση μέτρων που θα διευκολύνουν τη διείσδυση των επιχειρήσεων αυτών στην αγορά του εσωτερικού αλλά και του εξωτερικού θα πρέπει να αποτελεί το επίκεντρο του ενδιαφέροντος των γυναικών.

Ωστόσο, οι γυναίκες δεν μπορούν από μόνες τους να ικανοποιήσουν τις απαραίτητες προϋποθέσεις, οι οποίες απαιτούν προγραμματισμό, σχεδιασμό, οργάνωση, διεύθυνση, έλεγχο, ειδικές γνώσεις σχετικά με το προϊόν και την αγορά, τη χρηματοδότηση καθώς και τα τεχνολογικά μέσα. Δεν μπορεί όμως και ο κάθε συνεταιρισμός από μόνος του να προσλάβει εξειδικευμένο προσωπικό το οποίο θα αναλάβει την υλοποίηση και επίτευξη των στόχων του συνεταιρισμού. Απαιτείται κατά συνέπεια η ουσιαστική λειτουργία μιας θεσμικής υπηρεσίας υποστήριξης, ενδεχομένως της Ένωσης Αγροτικών Συνεταιρισμών Γυναικών, η οποία υπάρχει μεν, δε φαίνεται όμως να εκφράζει το σύνολο των γυναικείων συνεταιρισμών της χώρας.

Επιπλέον, σε πολλούς συνεταιρισμούς εμφανίζονται προβλήματα οργάνωσης και διοίκησης. Ο καταμερισμός των εργασιών αποτελεί δύσκολη υπόθεση και συχνά έχει γίνει αιτία αντιθέσεων μεταξύ των μελών του συνεταιρισμού με αποτέλεσμα την κακή συνεργασία τους. Η έλλειψη γνώσεων για τις διάφορες θέσεις δημιουργεί, επίσης, αναποτελεσματική λειτουργία του συνεταιρισμού. Αιτία αυτών των προβλημάτων είναι η μεγάλη ηλικία των μελών, η έλλειψη συνεταιριστικής συνείδησης και συνεταιριστικής εκπαίδευσης, η δυσπιστία των γυναικών για συλλογικές εργασίες και επομένως και για την ωφελιμότητα των συνεταιρισμών, η έλλειψη τεχνογνωσίας, επιχειρηματικής ικανότητας και ενημέρωσης, το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο κ.λπ. (Ελ. Τοκκαρή 2004).

Οι γυναίκες, στις περισσότερες περιπτώσεις, βρέθηκαν απροετοίμαστες για αυτούς τους νέους ρόλους. Τα δεκάδες επιμορφωτικά σεμινάρια, καθώς και οι δράσεις συμβουλευτικής που πραγματοποιήθηκαν τόσο από δημόσιους όσο και από ιδιωτικούς φορείς, στις περισσότερες περιπτώσεις, πραγματοποιήθηκαν πριν από τη σύσταση του συνεταιρισμού και περιορίστηκαν στο να ενημερώσουν τον γυναικείο πληθυσμό και γενικότερα της τοπικές κοινωνίες αλλά και τους τοπικούς φορείς, σχετικά με τον αγροτικό τουρισμό και το συνεταιριστικό κίνημα. Τα σεμινάρια αυτά δεν κατάφεραν να εφοδιάσουν τις γυναίκες με τις απαραίτητες γνώσεις για τη διοίκηση και τη διαχείριση των συνεταιρισμών, καθώς και για τα τεχνικά θέματα που αφορούν στην παραγωγή και διάθεση των προϊόντων τους. Εξάλλου δεν επιχειρήθηκε συνέχεια στην επιμόρφωση των γυναικών μετά τη σύσταση των συνεταιρισμών, με λίγες εξαιρέσεις, με αποτέλεσμα οι γυναίκες να αντιμετωπίζουν ιδιαίτερα προβλήματα και να μην μπορούν να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις της αγοράς.

Σε αυτά τα στοιχεία φαίνεται πως έγκειται η αδυναμία των γυναικών να αντιμετωπίσουν και να ξεπεράσουν τα προβλήματα που συναντούν από τον πρώτο κιόλας καιρό της λειτουργίας των συνεταιρισμών τους.

Παρόλο που οι περισσότεροι συνεταιρισμοί χρηματοδοτήθηκαν, είτε από εθνικά ή κοινοτικά προγράμματα είτε από τοπικούς φορείς, ελάχιστοι είναι αυτοί που κατάφεραν στη συνέχεια να ξεπεράσουν τα προβλήματα που αντιμετώπισαν, όπως επίσης και το «σύνδρομο» της κρατικής επιδότησης και να αναλάβουν δυναμικά την ευθύνη της προώθησης των εργασιών τους, έτσι ώστε να είναι σε θέση να χρηματοδοτήσουν διάφορες δράσεις τους (Τσάρτας και Θανοπούλου, 1994).

Γενικά, οι γυναικείοι συνεταιρισμοί στη χώρα μας ως ιδεολογία, αλλά και ως εφαρμογή, αποτέλεσαν αρχικά σύγχρονα και αρκετά ισχυρά στοιχεία διαμόρφωσης νέων δομών στον αγροτικό χώρο. Στη συνέχεια όμως, ως όργανα τοπικής ανάπτυξης, τόσο σε οικονομικό όσο και σε κοινωνικό επίπεδο, παρά την ευημερία των αριθμών, βρίσκονται σε μία μάλλον στάσιμη κατάσταση. Σε μεγάλο βαθμό η στασιμότητα αυτή οφείλεται στην έλλειψη

υποστήριξης από τους αρμόδιους φορείς. Οι φορείς κεντρικού σχεδιασμού αντιμετώπισαν τους συνεταιρισμούς αυτού του τύπου στο πλαίσιο βραχυχρόνιων προγραμμάτων, περισσότερο ως ευκαιρία αξιοποίησης κοινοτικών κονδυλίων, παρά ως μοχλό τοπικής ανάπτυξης. Αρκετοί από αυτούς, ενώ έδωσαν στους συνεταιρισμούς την πλήρη υποστήριξη τους αρχικά, την απέσυραν κατόπιν αιφνιδιαστικά, άκαιρα και σχεδόν ολοκληρωτικά, χωρίς να έχουν εν τω μεταξύ δημιουργηθεί οι αναγκαίες δομές για την ανάπτυξη αυτοδυναμίας με την καθιέρωση των συνεταιριστικών αξιών, και με τη λειτουργία των συνεταιριστικών αρχών.

Οι εκάστοτε προτεραιότητες πολιτικής των φορέων αυτών -τους οποίους οι γυναίκες εμπιστεύτηκαν- δεν άφησαν περιθώρια να φανούν τα αποτελέσματα της όποιας παρέμβασής τους. Ενδεικτικά, οι αλλαγές ηγεσίας στην ΓΠΙ είχαν ως αποτέλεσμα, αυτή άλλοτε να δείχνει ένα έντονο ενδιαφέρον για τους γυναικείους συνεταιρισμούς και άλλοτε να ξεχνάει και την ύπαρξή τους. Επίσης, η πολιτική του Υπ. Γεωργίας (που εκφράστηκε κυρίως μέσω της Διεύθυνσης Αγροτικής Οικιακής Οικονομίας) γνώρισε τις διακυμάνσεις της άποψης (συνειδητής ή συχνότερα απλά διαχειριστικής) της εκάστοτε ηγεσίας του. Η μετατροπή της ΔΑΟΟ σε Τμήμα, που έχει δρομολογηθεί, έστω και σε συμβολικό επίπεδο είναι ενδεικτική. Εξάλλου στο Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013 δεν υπάρχει ούτε μία αναφορά ούτε μία λέξη για τους Γυναικείους Συνεταιρισμούς.

Ανάλογα σημεία μπορούν να εντοπιστούν και στην πολιτική των άλλων φορέων με ρόλο υποστηρικτικό στους γυναικείους συνεταιρισμούς, όπως οι περιφερειακές, νομαρχιακές και τοπικές αρχές, αν και στην περίπτωση αυτή η εντοπιότητα, η «κατακραυγή» μπροστά σε μία αρνητική στάση, η αναζήτηση στήριξης για την επανεκλογή (και συχνά οι γυναικείοι συνεταιρισμοί -παρότι συχνά δεν το συνειδητοποιούν- αντιπροσωπεύουν δυνητικά μία σημαντική τέτοια δύναμη) τις εμποδίζουν να αδιαφορήσουν, πολύ περισσότερο να αντιμετωπίσουν αρνητικά το φαινόμενο.

Με άλλα λόγια οι γυναικείοι συνεταιρισμοί δεν αντιμετωπίστηκαν στο πλαίσιο μιας στρατηγικής αγροτικής ανάπτυξης στη χώρα, με την έννοια του

σχεδιασμού για την ευαισθητοποίηση και κινητοποίηση του αγροτικού κόσμου αρχικά, την παροχή βοήθειας στη σύσταση των συνεταιρισμών στη συνέχεια και τέλος, και το σημαντικότερο, τη στήριξη και εμπύχωση των συνεταιρισμών τουλάχιστον στα πρώτα τους βήματα.

Όσοι συνεταιρισμοί κατάφεραν τελικά να λειτουργήσουν και να αναπτυχθούν είναι γιατί συνετέλεσαν ένας ή και συνδυασμός των παρακάτω παραγόντων:

- α) η ύπαρξη ενός πυρήνα γυναικών, ιδιαίτερα δραστήριων με ηγετικές ικανότητες (π.χ. Άγιος Αντώνιος, Πορόια)
- β) η ύπαρξη ενός τοπικού φορέα που ενθάρρυνε και στήριζε ουσιαστικά την προσπάθεια των γυναικών (π.χ. Τυχερό)
- γ) η από κάτω προσέγγιση για τη δημιουργία του συνεταιρισμού.

Οι Vakoufaris et al (2007) θέτουν εύλογα το ερώτημα «ποιό θα είναι το μέλλον των γυναικείων συνεταιρισμών», για να απαντήσουν ότι «δεν είναι σαφές αν οι συνεταιρισμοί θα είναι επιτυχείς αυτοϋποστηριζόμενες οντότητες ή θα αποτελέσουν «αποτυχείς» στη διαδικασία αγροτικής ανάπτυξης, καθώς εμφανίζουν τεράστια δυναμική από τη μία πλευρά και σοβαρά μειονεκτήματα από την άλλη». Πράγματι, η μέχρι σήμερα πορεία των συνεταιρισμών δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως επιτυχημένη για το σύνολο των γυναικείων συνεταιρισμών. Υπάρχουν συνεταιρισμοί οι οποίοι λειτουργούν περιστασιακά, χωρίς καθημερινή απασχόληση, με περιορισμένη ρευστότητα και περιορισμένα εισοδήματα για τα μέλη τους, με πολλές αντιθέσεις και προβλήματα σε επίπεδο λειτουργίας και συλλογικότητας και αβέβαιο μέλλον. Υπάρχουν συνεταιρισμοί οι οποίοι δεν κατάφεραν να υπερβούν τα προβλήματα οργάνωσης και διοίκησης και να αντιμετωπίσουν τα διαπροσωπικά προβλήματα των μελών τους, τα οποία αποτέλεσαν αιτία αντιθέσεων και κακής συνεργασίας μεταξύ τους, ούτε να αντιληφθούν το νέο ρόλο τους, με αποτέλεσμα την ουσιαστική αλλά όχι και τυπική διάλυση τους. Στον αντίποδα όλων αυτών υπάρχουν και συνεταιρισμοί των οποίων τα μέλη, αντιμετωπίζοντας τα προβλήματα οργάνωσης και διοίκησης, κατάφεραν να αναλάβουν δυναμικά την ευθύνη της λειτουργίας τους, έτσι ώστε να είναι σε θέση να αυτοχρηματοδοτήσουν διάφορες δράσεις τους, να λειτουργήσουν ως επιχείρηση, να προσφέρουν θέσεις πλήρους απασχόλησης και ικανοποιητικό

εισόδημα στα μέλη τους και να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις των καταναλωτών για παραδοσιακά, υψηλής ποιότητας αγνά και ασφαλή προϊόντα και υπηρεσίες.

Δύο τέτοια πετυχημένα παραδείγματα καλής πρακτικής, που έκαναν σωστή χρήση των ευκαιριών που προσφέρθηκαν σε επίπεδο συμβουλευτικής και οικονομικής στήριξης με αποτέλεσμα να στέκονται στα πόδια τους και να αναπτύσσονται -σε πείσμα των καιρών- μετά το πέρας των προγραμμάτων και των επιδοτήσεων, αποτελούν οι Γυναικείοι Αγροτικοί Συνεταιρισμοί παραδοσιακών προϊόντων του Βελβεντού και της Άρνισσας , οι περιγραφές των οποίων ακολουθούν.

Γενικά, θα μπορούσαμε να πούμε ότι, παρά την οικονομική κρίση, η στροφή που σημειώνεται τόσο στις διατροφικές συνήθειες των καταναλωτών που αναζητούν αγνά, ποιοτικά και ασφαλή προϊόντα και υπηρεσίες όσο και στην όλο και αυξανόμενη φήμη που αποκτά η Ελλάδα ως προορισμός ειδικών μορφών τουρισμού και ως τόπος γαστρονομικής απόλαυσης, δίνουν μία ιδιαίτερη δυναμική στους γυναικείους συνεταιρισμούς, και αποτελούν μία μοναδική ευκαιρία ανάπτυξης της Ελληνικής υπαίθρου. Προϋπόθεση βέβαια είναι να μπορέσουν να αντιμετωπίσουν σωστά αυτή τη μοναδική πρόκληση και να γίνουν αυτοχρηματοδοτούμενες βιώσιμες επιχειρήσεις. (Κατερίνα Σαρρή/Άννα Τριχοπούλου, Γυναικεία επιχειρηματικότητα, σελ.258-262)

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ

Οι συνεντεύξεις αυτές έχουν συνταχθεί στα πλαίσια της πτυχιακής εργασίας "Οι γυναικείοι συνεταιρισμοί ως φορείς παραγωγής και ανάδειξης του κοινωνικού κεφαλαίου" του ΤΕΙ Μεσολογγίου και ο σκοπός τους είναι να ερευνήσουν τις γνώσεις, τις πληροφορίες και τις συνήθειες των συγκεκριμένων γυναικείων συνεταιρισμών.

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ Ι.

Έπειτα από επικοινωνία με την πρόεδρο κ.Τσουκαρδάκη Σοφία, του γυναικείου αγροτικού και βιοτεχνικού συνεταιρισμού Βελβεντού, του νομού Κοζάνης, δόθηκαν πληροφορίες για τη σύσταση και λειτουργία του εν λόγω συνεταιρισμού.

1.Πότε δημιουργήθηκε ο γυναικείος συνεταιρισμός;

Ο γυναικείος συνεταιρισμός Βελβεντού δημιουργήθηκε το 1985 από τις γυναίκες της περιοχής.

2.Πώς αποφασίσατε να ασχοληθείτε;

Ενώσαμε όλες μαζί το μεράκι μας, τις γνώσεις μας και την τέχνη μας και έτσι είπαμε να δημιουργήσουμε κάτι για την περιοχή μας.

3.Ποιό είναι το αντικείμενο του γυναικείου συνεταιρισμού;

Το αντικείμενο μας είναι να παρασκευάζουμε σπιτικά γλυκά του κουταλιού, μαρμελάδες, κομπόστα και ο κόσμος που μας στηρίζει να είναι ικανοποιημένος.

4.Πόσα μέλη υπάρχουν;

Στην αρχή ήμασταν 25 γυναίκες που ασχολούμασταν με τον συνεταιρισμό μας , πλέον έχουν μείνει 15 διότι οι περισσότερες γυναίκες δούλευαν και δεν είχαν χρόνο.

5.Πώς σας δέχτηκε η τοπική κοινωνία στα πρώτα σας βήματα;

Η τοπική μας κοινωνία στην αρχή δεν μας δέχτηκε θερμά και έδειξε τις ανασφάλειες και τους δισταγμούς της διότι πίστευαν ότι δεν θα τα καταφέρουμε με τις τόσες ανάγκες που έχει ένας συνεταιρισμός. Με την στήριξη όμως των οικογενειών μας ενώσαμε τις δυνάμεις μας και τα καταφέραμε.

6.Είναι εύκολη ή δύσκολη η απασχόληση αυτή;

Αυτή η απασχόληση δεν είναι τόσο εύκολη όσο μπορεί να φαντάζει χρειάζεται μεράκι και καλή διάθεση ώστε να παράγουμε όλα μας τα προϊόντα με επιτυχία.

7.Αντιμετωπίζεται κάποιες δυσκολίες;

Πλέον οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουμε είναι κυρίως οικονομικής φύσεως.

8.Ποιές είναι αυτές;

Ο κόσμος δεν αγοράζει τα προϊόντα μας σε μεγάλη ποσότητα όπως έκανε παλιότερα.

9.Παράγετε μόνες σας τα προϊόντα;

Φυσικά, μαζευόμαστε όλες μαζί στον συνεταιρισμό και αρχίζουμε να δημιουργούμε παράγοντας τα προϊόντα μας.

10.Τι προϊόντα έχετε;

Τα προϊόντα μας είναι σπιτικά γλυκά του κουταλιού από κολοκύθα, πορτοκάλι, σύκο και κυδώνι. Οι μαρμελάδες σε 13 ξεχωριστές γεύσεις όπως αχλάδι, ροδάκινο, φράουλα, κεράσι, πορτοκάλι, μανταρίνι, μήλο, βερίκοκο, αχλαδόμηλο, βατόμουρο, καρότο με μέλι, σύκο, δαμάσκηνο. Και τέλος, φτιάχνουμε κομπόστα ροδάκινο από τις παραγωγές του τόπου μας

11.Πώς τα προωθείτε τα προϊόντα σας;

Τα προϊόντα μας τα προωθούμε από τις σελίδες μας στο ίντερνετ και από εμάς τους ίδιους όταν έχουμε κάποια εκδήλωση

12.Γιατί δεν κάνετε το δίκτυο σας μεγαλύτερο;

Προσπαθήσαμε να κάνουμε το δίκτυο μας μεγαλύτερο αλλά λόγω της κρίσης δεν επεκταθήκαμε όσο θα θέλαμε.

13. Η κίνηση στο μαγαζί του συνεταιρισμού αυξάνεται την θερινή περίοδο λόγω τουριστών;

Η κίνηση στο μαγαζί του συνεταιρισμού αυξάνεται όντως περισσότερο κατά την θερινή περίοδο διότι έχουμε τουρισμό λόγω και της λίμνης του Πολυφύτου.

14. Ο συνεταιρισμός είναι κερδοφόρος; Οι συνεταιριστές έχουν κάποια έκπτωση στην τιμή των προϊόντων;

Βέβαια είναι κερδοφόρος αλλά με την κρίση που υπάρχει δεν έχει τόσα κέρδη όπως παλιότερα. Οι συνεταιριστές έχουν έκπτωση γιατί τα προϊόντα τα φτιάχνουμε εμείς οι ίδιοι.

15. Ποιό βήμα πιστεύετε ότι πρέπει να κάνει το συνεταιριστικό κίνημα στον τομέα της διακίνησης των προϊόντων αλλά και γενικότερα προκειμένου να μπορεί να "παίξει" σοβαρό ρόλο στην οικονομία;

Το βήμα που πρέπει να κάνουμε είναι να επεκταθούμε περισσότερο και να μπορούμε να κάνουμε εμείς οι ίδιοι τις διανομές των παραγγελιών μας, να μην χρειαζόμαστε την μεταφορική.

16. Οι γυναικείοι συνεταιρισμοί και γενικότερα οι συνεταιρισμοί πιστεύετε πως είναι μια πρακτική που ανθίζει αυτά τα χρόνια;

Σε αυτήν την εποχή που ζούμε δυστυχώς δεν μπορεί να ανθίσει πολύ αλλά το καλό είναι ότι μας στηρίζουν οι σταθεροί μας πελάτες.

17. Ποιοί είναι οι στόχοι σας για το μέλλον;

Οι στόχοι μας είναι να δημιουργήσουμε κι άλλα προϊόντα, να μπορέσουμε να επεκταθούμε με την στήριξη των πελατών μας.

18. Πώς μπορεί να έρθει κανείς σε επικοινωνία μαζί σας;

Σε επικοινωνία μαζί μας μπορεί να έρθει κανείς μέσω e-mail στο ίντερνετ που υπάρχει στη σελίδα μας και μέσω των τηλεφώνων μας.

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΙΙ.

Έπειτα από επικοινωνία με την πρόεδρο κ. Μπόγια Χρυσούλα, του παραγωγικού συνεταιρισμού γυναικών Άρνισσας, του νομού Πέλλας, δόθηκαν πληροφορίες για τη σύσταση και λειτουργία του εν λόγω συνεταιρισμού.

1.Πότε δημιουργήθηκε ο γυναικείος συνεταιρισμός;

Δημιουργήθηκε το 1997 και τα μέλη της ήταν 20 γυναίκες.

2.Πώς αποφασίσατε να ασχοληθείτε;

Λόγω της ανάπτυξης του χιονοδρομικού υπήρχε πολύς κόσμος και έτσι αποφασίσαμε να κάνουμε κάτι για την ανάπτυξη του χωριού μας. Λίγες γυναίκες δειλά-δειλά δώσαμε στον κόσμο να δοκιμάσει και τους άρεσε. Έτσι ξεκινήσαμε να κάνουμε τον γυναικείο συνεταιρισμό με δικό μας κεφάλαιο, μπήκαμε σε κάποιο πρόγραμμα του Leader 2 για την γυναικεία επιχειρηματικότητα και έτσι δημιουργήσαμε τον συνεταιρισμό μας και φτάσαμε εδώ που φτάσαμε.

3.Ποιό είναι το αντικείμενο του γυναικείου συνεταιρισμού;

Το αντικείμενο μας είναι η παρασκευή και εμπορία παραδοσιακών τροφίμων.

4.Πόσα μέλη υπάρχουν;

Παλιά ήμασταν 20 μέλη τώρα μείναμε 17.

5.Πώς σας δέχτηκε η τοπική κοινωνία στα πρώτα σας βήματα;

Πολύ αρνητικά μας δέχτηκαν οι συγχωριανοί μας αλλά με την εμπιστοσύνη και την στήριξη που είχαμε από τους άνδρες μας μπορέσαμε και δημιουργήσαμε τον συνεταιρισμό μας. Επειδή ήταν πολύ δύσκολο για τις γυναίκες να κάνουν κάτι μόνες, το θεωρούσαν χαμηλό τότε τους δείξαμε ότι είμαστε ανώτερες. Μας βοήθησε πάρα πολύ ο αγροτικός συνεταιρισμός και πάμε πάρα πολύ καλά. Είμαστε 20 χρόνια.

6.Είναι εύκολη ή δύσκολη η απασχόληση αυτή;

Η απασχόληση αυτή είναι ευχάριστη αλλά δύσκολη. Όταν ενωνόμαστε όμως οι γυναίκες για να δημιουργήσουμε τα προϊόντα μας ξεπερνάμε κάθε δυσκολία.

7.Αντιμετωπίζεται κάποιες δυσκολίες;

Οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουμε είναι οικονομικές περισσότερο. Ο κόσμος δεν αγοράζει όσο αγόραζε.

8.Ποιές είναι αυτές;

Είναι η διάθεση των προϊόντων εκτός τοπικής αγοράς.

9.Παράγετε μόνες σας τα προϊόντα σας;

Τα προϊόντα παραγωγής μας είναι του τόπου μας τα ροδάκινα, τα μήλα. Οι κομπόστες εννοείται ότι φτιάχνονται από εμάς τις ίδιες.

10.Τι προϊόντα έχετε;

Τα προϊόντα που έχουμε είναι γλυκά του κουταλιού, κομπόστες, μαρμελάδες, διάφορα είδη ζυμαρικών, τουρσιά, σάλτσες και πίτες.

11.Πως τα προωθείτε τα προϊόντα σας;

Μέσω διαδικτύου πλέον ο κόσμος μας έχει μάθει. Στις εκδηλώσεις που γίνονται φτιάχνουμε Catering για να προωθούμε τα προϊόντα μας και μέσω τηλεφώνου.

12.Γιατί δεν κάνετε το δίκτυο σας μεγαλύτερο;

Το ξεκινήσαμε αλλά μας έπιασε η κρίση. Λόγω κρίσης είναι δύσκολο και κάνουμε μεγάλα βήματα, ξεκινήσαμε για μεγάλα βήματα αλλά σταματήσαμε λίγο. Μην θέλουμε τα πολλά και χάσουμε και τα λίγα. Αν συνεχίσει η κρίση δεν μπορούμε να συνεχίσουμε, αν βγούμε στις αγορές εκείνες θα συνεχίσουμε να προχωρήσουμε αλλά μέχρι στιγμής πάμε καλά.

13. Η κίνηση στο μαγαζί του συνεταιρισμού αυξάνεται την θερινή περίοδο λόγω τουριστών;

Η κίνηση στο μαγαζί του συνεταιρισμού αυξάνεται την χειμερινή περίοδο σε εμάς επειδή έχουμε το χιονοδρομικό και τότε έχουμε περισσότερο κόσμο.

14. Ο συνεταιρισμός είναι κερδοφόρος ; Οι συνεταιριστές έχουν κάποια έκπτωση στην τιμή των προϊόντων;

Πλέον ο συνεταιρισμός δεν είναι τόσο κερδοφόρος, καλύπτει ίσα ίσα τα έξοδα του συνεταιρισμού. Εμείς οι συνεταιριστές έχουμε έκπτωση γιατί δεν πληρώνουμε την δική μας δουλειά μόνο το υλικό που αγοράζαμε.

15. Ποιό βήμα πιστεύετε ότι πρέπει να κάνει το συνεταιριστικό κίνημα στον τομέα της διακίνησης των προϊόντων αλλά και γενικότερα προκειμένου να μπορεί να "παίζει" σοβαρό ρόλο στην οικονομία;

Πιστεύω πως πρέπει να πάρουμε ένα αυτοκίνητο όπως είπα πιο πάνω για να μην πληρώνουμε όλη την ώρα μεταφορικά. Να κρατάμε αυτά τα χρήματα για τον συνεταιρισμό μας να κάνουμε κι άλλα πράγματα.

16. Οι γυναικείοι συνεταιρισμοί και γενικότερα οι συνεταιρισμοί πιστεύετε πως είναι μια πρακτική που ανθίζει αυτά τα χρόνια;

Πριν χρόνια είχε ανθίσει, είχαν ανοίξει πάρα πολλοί συνεταιρισμοί αλλά άρχισαν μετά να κλείνουν λόγω κρίσης. Αυτά τα χρόνια είναι πολύ δύσκολα για να ξεκινήσει ένας γυναικείος συνεταιρισμός εκτός αν κάνει καινοτομία με καινούργια προϊόντα.

17. Ποιοί είναι οι στόχοι σας για το μέλλον;

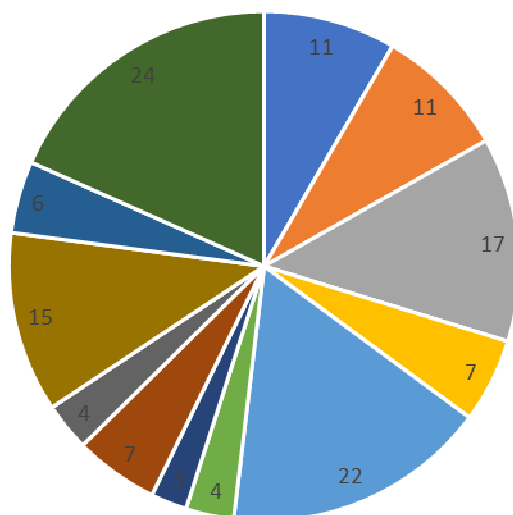
Οι στόχοι μας είναι να επεκταθούμε περισσότερο να μπορέσουμε να μην έχουμε και άλλα έξοδα και να τα κρατάμε για τον συνεταιρισμό μας ώστε να μεγαλώσει και άλλο και να μας μάθει ο κόσμος πιο γρήγορα. Να πάμε σε άλλη πόλη τον συνεταιρισμό μας ώστε να μεγαλώσει, να πάρουμε άλλα μηχανήματα.

18. Πώς μπορεί να έρθει κανείς σε επικοινωνία μαζί σας;

Μέσω τηλεφώνου, email και από εμάς τους ίδιους αν είμαστε σε κάποια εκδήλωση

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Γυναικείοι Συνεταιρισμοί ανά Περιφέρεια

- Ανατολ. Μακεδονίας-Θράκης
- Δυτικής Μακεδονίας
- Κεντρικής Μακεδονίας
- Ηπείρου
- Θεσσαλίας
- Ιονίων Νήσων
- Δυτικής Ελλάδας
- Στερεάς Ελλάδας-Ευβοίας
- Πελοποννήσου
- Βόρειου Αιγαίου
- Νότιου Αιγαίου
- Κρήτης

(Γυναικείοι Συνεταιρισμοί στην Ελληνική Ύπαιθρο, Τοπικά προϊόντα με παράδοση, Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, Αθήνα 2008.)

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Αλεξόπουλος Π. Κίμων (1999), Στοιχεία Εμπορικού Δικαίου , Εκδόσεις INTERBOOKS , Αθήνα
2. ΒΑΣΙΛΗΣ ΤΑΚΤΙΚΟΣ «Θεσμοί & Εφαρμογές Κοινωνικής Οικονομίας»
3. <http://koinoniki--oikonomia.blogspot.gr> http://koinoniki--oikonomia.blogspot.gr/p/blog-page_12.html?m=1
4. Βάσω Κόλλια. Κοινωνική οικονομία: Ο τρίτος τομέας της οικονομίας. Internet Version. <http://www.liberal.gr>
5. Δαουτόπουλος, Γ. (2006). «Κοινωνιολογία του Συνεργατισμού», Θεσσαλονίκη: Έκδοση του Ιδίου.
6. Δασκάλου Γ. (1992), Αστικοί και Γεωργικοί Συνεταιρισμοί σελ 16-18
7. Δασκάλου, Γ. (1992). «Το μανάτζμεντ των συνεταιρισμών και άλλα γεωργοσυνεταιριστικά δημοσιεύματα», Αθήνα: Εκδόσεις Σύγχρονη Εκδοτική
8. Εγκυκλοπαίδεια Δομή τόμος 27 εκδόσεις «Δομή» Α.Ε Αθήνα: Ιπποκράτους 67
9. Καμενίδης, Χ. (2001). «Συνεταιρισμοί. Αρχές – Οικονομική – Πολιτική – Οργάνωση – Ανάπτυξη - Νομοθεσία», Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Οίκος Αδερφών Κυριακίδη ΑΕ

-
10. Καπογιάννης Δ. «Ιστορία και αρχές συνεργατισμού» σημειώσεις μαθήματος σελ:8,9,10
 11. Κατερίνα Σαρρή/ Άννα Τριχοπούλου (2012), «Γυναικεία Επιχειρηματικότητα» 243-262
 12. Κιτσοπανίδης, Χρίστος Θ. Καμενίδης. - 3η Εκδ. - Θεσσαλονίκη : Ζήτη, 2003
 13. Κοντογεώργιος Αχιλλέας. «Συνεταιριστική θεωρία» σημειώσεις μαθήματος. Πανεπιστήμιο Πατρών
 14. <http://reclassify.upatras.gr>
 15. Κορρές, Γ. (1999). Συνεργατισμός και Οικονομική Ανάπτυξη. Αθήνα: Έλλην
 16. Κωνσταντίνος Σταυρουλάκης. Φτιάξτε μια Κοιν.Σ.Επ. . Internet Version. <http://koinsep.org>
 17. Λάμπρος, Κ. (1999). «Συνεταιρισμοί και Ανάπτυξη», Τρίτη έκδοση, Αθήνα: Εκδόσεις Τυπωθήτω, σ. 21-44.
 18. Λυμπεροπούλου Μαίρη (2009) Περιοδικού Γεωργία Κτηνοτροφία «καιρός να πάμε στον κλάδο πρωτοβάθμιο συνεταιρισμό να φύγουμε από τον συνεταιρισμό αόρατου σκοπού και μέλλοντος»
 19. <http://index.lib.teithe.gr>
 20. Μαριάδης, Σ. (2003). «Συνεργατισμός-Συνεταιρισμοί, Ιστορία-Φιλοσοφία-Αποστολή-η εναλλακτική λύση», Δ΄ Έκδοση βελτιωμένη και συμπληρωμένη. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Γιαχούδη
 21. Μαυρογιάννης, Δ. (1979). «Μαθήματα Κοινωνιολογίας του Δικαίου- Συνεταιριστικοί Θεσμοί και Κοινωνικοί Μετασχηματισμοί», Κομοτηνή: Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

-
22. Νέα εγκυκλοπαίδεια τόμος 24 (2006) εκδόσεις παιδεία / Μάλλιαρης – παιδεία Α.Ε Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλους – Ερμού
23. Παπαγεωργίου Κ (2004) «Βιώσιμη συνεταιριστική οικονομία» Σταμούλη ΑΕ
24. <http://www.biblionet.gr/author/32176/%CE%9A%CF%89%CE%BD%CF%83%CF%84%CE%B1%CE%BD%CF%84%CE%AF%CE%BD%CE%BF%CF%82%CE%9B.%CE%A0%CE%B1%CF%80%CE%B1%CE%B3%CE%B5%CF%89%CF%81%CE%B3%CE%AF%CE%BF%CF%85>
25. Παπαγεωργίου Κ. (2007) «βιώσιμη Συνεταιριστική οικονομία, θεωρία και πρακτική» Β έκδοση, Αθήνα. Έκδοση: Σταμούλης <http://www.biblionet.gr/author/32176/%CE%9A%CF%89%CE%BD%CF%83%CF%84%CE%B1%CE%BD%CF%84%CE%AF%CE%BD%CE%BF%CF%82%CE%9B.%CE%A0%CE%B1%CF%80%CE%B1%CE%B3%CE%B5%CF%89%CF%81%CE%B3%CE%AF%CE%BF%CF%85>
26. Παπαγεωργίου Κ. (2015) « βιώσιμη συνεταιριστική οικονομία , θεωρία και πρακτική» Γ έκδοση , Αθήνα. Έκδοση Σταμούλης
27. <http://www.biblionet.gr/author/32176/%CE%9A%CF%89%CE%BD%CF%83%CF%84%CE%B1%CE%BD%CF%84%CE%AF%CE%BD%CE%BF%CF%82%CE%9B.%CE%A0%CE%B1%CF%80%CE%B1%CE%B3%CE%B5%CF%89%CF%81%CE%B3%CE%AF%CE%BF%CF%85>
28. Σαφιλίου, Κ. & Παπαδόπουλος, Α., (2004), “Οι μικροί γεωργοί στην Ελλάδα – Ποιοι και πώς θα επιβιώσουν”, ΕΚΚΕ, σσ.313-334. Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg

-
- 29.Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων. Αθήνα 2008.
«Γυναικείοι Συνεταιρισμοί στην Ελληνική Ύπαιθρο, Τοπικά προϊόντα με παράδοση»
- 30.Χριστοδούλου, Δ. (1987). « Αγροτική και Συνεταιριστική Ανάπτυξη»,
Θεσσαλονίκη: Παρατηρητής
- 31.Draheim, G. (1952). "The cooperative as a type of enterprise",
Vandenhoeck & Ruprecht, Göttingen, pp.16.

Πνευματικά δικαιώματα

Copyright © ΤΕΙ Δυτικής Ελλάδας. Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Δηλώνω ρητά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν. 1599/1988 και τα άρθρα 2,4,6 παρ. 3 του Ν. 1256/1982, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής εργασίας και δεν προσβάλλει κάθε μορφής πνευματικά δικαιώματα τρίτων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής, οι πηγές δε που χρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται στις βιβλιογραφικές αναφορές και μόνον.

Αλί Χασάν Άρτεμις Αμάλ, Στρατάκη Ειρήνη, [2017]